

ROČENKA
UNIVERSITY KOMENSKÉHO
ZA STUDIJNÍ ROK
1924-1925

V BRATISLAVĚ / MCMXXV

NÁKLADEM AKADEMICKÉHO SENÁTU UNIVERSITY KOMENSKÉHO
S PODPOROU MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A NÁR. OSVĚTY
TISKEM STÁTNÍ TISKÁRNY V PRAZE

ZPRÁVA ODSUPUJÍCÍHO REKTORA
PROF. MUDr. STANISLAVA KOSTLIVÉHO

o univerzitě Komenského za rok 1923—1924, podaná
při instalaci rektora prof. Dra Karla Laštovky
dne 10. června 1925.

Vaše Magnificence, slovutní páni děkani, senátoři a professoři
vysokého učení Komenského, vážení hosté!

Vyznamenán a povolán votem svých volitelů za rektora naší alma mater Comeniana pro studijní rok 1923—24, předal jsem ovšem hned na počátku nového studijního roku úřad rektorský do rukou svého pravoplatně zvoleného nástupce. Jen náhodná shoda okolností je toho příčinou, proč k tradičnímu předání formálního dochází až nyní.

Stejná tradice předpisuje odstupujícímu rektoru, aby při slavnosti té podal krátký přehled událostí, sběhnuvších se v roce jeho úřadování.

Tu pak nemohu opomenouti, že rok ten dovršil i první pětiletí naší alma mater. Pět let není ovšem mezníkem v historii vysokých škol, tím méně v kulturních dějinách národů, s nimiž osud a vývoj vysokého školství je vždy spjat co nejúžeji. Než právě době první, byť i absorbované z veliké části pracemi zařizovacími, připadá tu význam poněkud větší. Budoucnost posoudí, bylo-li těchto let využito správně, jak žádal zájem věci a prospěch národa. Nechci proto — ba ani nemohu — vypočítati, co bylo vykonáno, ani odůvodňovati, proč se stalo tak a ne jinak.

Tolik jen je jisto, že universita *Komenského*, ač vůlí zákonodárců založená jako vysoká škola československá, má a musí býti především školou *Slovenska* a pro *Slovensko*. Musí jí býti právě tak, jako jsou *universita Masarykova* a *vysoká škola technická* v Brně především vysokými školami *Moravy* a pro *Moravu*, bez ohledu na to, že na nich studují a vyučují občané RČS. z Čech, Moravy i Slovenska. Jsou to jen speciální úkoly té které vysoké školy a účelné dělení práce — ne na úkor, ale k prospěchu věci společné — a byli jsme teprve nedávno toho svědky, jak si moravské kruhy vědecké i politické, ale i celá široká veřejnost této „své“ školy dovede vážiti a ji hájit!

Komenského universita musí tedy stejně sloužiti především kulturním potřebám Slovenska, musí buditi a vzpružiti jeho vědecký ruch, vychovati jeho vědecké pracovníky a vésti je k seriózní práci. Musí však i kriticky prosévati, co neobstojí před přísným měřítkem vědy, ba musí tak činiti bez ohledu, když se pravda dotkne bolestně.

V důsledcích toho vyčerpala universita pro svoje učitelské stolice dosud snad vše, co se z kruhů seriósních vědeckých pracovníků slovenských vyčerpati a získati dalo. S radostí mohu

však konstatovati, že se i naše akademická slovenská mládež má již velmi utěšeně k dílu, že nám v ní vyrůstají nové síly, nová generace pracovníků, na něž naše universita budoucně jistě s radostí a hrdostí bude pohlížeti.

O událostech roku mého úřadování podávám podle starého zvyku následující zprávu:

Rokem 1923/24 vstoupila universita Komenského do pátého roku své činnosti od založení. Přiblížila se v něm opět o hodný krok k žádoucí úplnosti; i v tomto roce možno konstatovati značný její rozvoj.

Právnická fakulta zahájila počátkem r. 1923/24 přednášky ve všech čtyřech ročnících, na lékařské fakultě přednášeno bylo již též v prvním ročníku vedle tří ročníků posledních.

Na filosofické fakultě byly zastoupeny obory slovanské, germánské, románské, klassické a anglické filologie, stolice ruské řeči a literatury, srovnávací jazykozpyt, historie, hudební věda, dějiny umění, národopis, zeměpis, filosofie, psychologie a paedagogika. Professorský sbor usiloval o obsazení mimořádné profesury srovnávacích dějin slovanských literatur i tradic lidových, dále o řádné professury paedagogiky a dějin výtvarného umění.

V r. 1923/24 působilo na universitě Komenského

- 28 řádných profesorů,
- 8 mimořádných profesorů,
- 10 soukromých docentů,
- 1 honorovaný docent,
- 13 suplentů,
- 8 lektorů.

Na právnické fakultě vyučovali 4 řádní professoři, 4 mimořádní, 1 soukromý docent, 3 suplenti (1 řádný professor a 2 soukromí docenti university Karlovy) a 1 lektor.

Jmenován byl soukr. docent university Karlovy Dr. Vratislav Bušek mimořádným professorem práva církevního.

Na lékařské fakultě bylo

- 12 řádných profesorů,
- 4 mimořádní professoři,
- 5 soukromých docentů,
- 2 suplenti.

Nově byli habilitováni:

- Dr. Bedřich Wiškowský pro laryngologii,
- Dr. Karel Koch pro pathologii a terapii chorob chirurgických,
- Dr. Miloš Klíka pro urologii,
- Dr. Pavel Záviška pro otologii,
- Dr. Josef Babor pro všeobecnou biologii.

Filosofická fakulta měla:

- 12 řádných profesorů,
- 4 soukromé docenty,
- 8 suplujících profesorů (z university Karlovy a z university Masarykovy),
- 7 lektorů.

Jmenování byli:

Dr. Josef *Baudiš*, mimoř. professor Karlovy university, řádným professorem srovnávacího jazykozpytu indoevropského a všeobecného, a filologie keltské se vztahem ke kulturám středověkým,

Dr. Josef *Král*, soukr. docent university Karlovy, řádným professorem filosofie a sociologie,

V. A. *Pogorělov* smluvním professorem řeči a literatury ruské.

Potvrzeny byly habilitace:

Ph. Dra *Františka Žákavce* pro dějiny výtvarného umění,

Ph. Dra *Jana Eisnera* pro obor praehistorické archeologie se zvláštním zřetelem k nejstarším dějinám československým,

Ph. Dra *Vladimíra Klecandy* pro obor pomocných věd historických.

Na *právnícké fakultě* ustanoven lektorem Dr. J. A. *Wagner* pro pojišťovací techniku, na *filosofické fakultě* Dr. *Eugen Škvára* pro jazyk německý.

Pomocných sil vědeckých bylo na universitě v uplynulém studijním roce 99, a to:

na *právnícké fakultě* jeden asistent seminární knihovny,

na *lékařské fakultě* 45 asistentů, 19 klinických sekundářů a 26 demonstrátorů,

na *filosofické fakultě* 2 asistenti a 6 jiných pomocných sil vědeckých.

V kancelářích universitních byli zaměstnáni 1 účetní a 4 kancelářští úředníci, 7 kancelářských oficiantů a pomocníků, 6 podúředníků. Po všech fakultách a ústavech bylo rozděleno 17 zřízenců.

Ze služby universitní odešel konceptní úředník ředitel universitní kanceláře Dr. *Antonín Dvořák*, byv jmenován odborovým radou v ministerstvu školství a národní osvěty.

Z učební činnosti university třeba uvést:

Ve stud. r. 1924/25 bylo konáno přednášek a cvičení v seminářích, resp. lektorských, v zimním semestru

na právnícké fakultě	38	v	108	týd. hodinách
„ lékařské	„	45	„	166 „ „
„ filosofické	„	62	„	150 „ „

v letním semestru :

na právnické fakultě	41	v 134	týd. hodinách
„ lékařské	43	„ 151	„ „
„ filosofické	83	„ 181	„ „

V zimním semestru 1923/24 bylo zapsáno za řádné posluchače :

a) na fakultě právnické	590
b) „ „ lékařské	180
c) „ „ filosofické	101
úhrnem	871

za mimořádné posluchače (i s hospitanty) :

a) na fakultě právnické	115
(z těch 74 posluchačů stát. účet.),	
b) na fakultě lékařské	3
c) „ „ filosofické	68
úhrnem	186
Tedy v celku	1057

Mezi nimi bylo :

a) Tuzemců ze Slovenska	734
z Čech	172
z Moravy	99
ze Slezska	2
z Podkarpatské Rusi	1
úhrnem	1008

b) Cizinců z Jugoslavie	2
z Polska	1
z Ukrajiny	6
z Ruska	38
z Rumunska	2
úhrnem	49

Tedy v celku . . . 1057

V úhrnném počtu posluchačů bylo zapsaných žen . . . 89

V letním semestru 1924 bylo zapsáno za řádné posluchače :

a) na fakultě právnické	600
b) „ „ lékařské	188
c) „ „ filosofické	101
úhrnem	889

za mimořádné posluchače (včetně hospitantů):

a) na fakultě právnické	92
(z těch 70 posluchačů stát. účet.),	
b) na fakultě lékařské	—
c) „ „ filosofické	50
úhrnem	142
Tedy v celku	1031

Mezi nimi bylo:

a) Tuzemců ze Slovenska	727
z Čech	143
z Moravy	103
ze Slezska	4
z Podkarpatské Rusi	—
úhrnem	977
b) Cizinců z Jugoslaviie	2
z Polska	1
z Ukrajiny	6
z Ruska	42
z Rumunska	2
ze S. S. A.	1
úhrnem	54
Tedy v celku	1031

V úhrnném počtu posluchačů bylo za-
psaných žen 81

Nově immatrikulováno bylo v zimním semestru 1923/24
429 posluchačů

na právnické fakultě	261
„ lékařské „	121
„ filosofické „	47

v letním 75 posluchačů

na právnické fakultě	51
„ lékařské „	21
„ filosofické „	13

Proti r. 1922/23 stoupl úhrnný počet posluchačů v zimním semestru o 426, v letním semestru o 352.

Na právnické fakultě podrobilo se rigorosům 70 kandidátů za účelem dosažení doktorátu práv, 139 za účelem dosažení doktorátu iuris universi a 24 za účelem dosažení doktorátu politices podle uherského řádu.

Na lékařské fakultě bylo konáno 51 rigoros.

Na filosofické fakultě bylo podáno 5 disertací, hlavní rigora konána 4, vedlejších 5.

Promováno bylo :

Na doktora práv	2
„ „ iuris universi podle uherského studijního řádu	43
„ „ politices podle uherského stu- dijního řádu	7
„ „ veškerého lékařství	42
„ „ filosofie	4

O publikační činnosti fakult třeba uvést :

V knihovně spisů právnické fakulty vyšlo dosud 8 prací, další dvě jsou v tisku. Práce lékařské fakulty byly publikovány většinou v orgánu fakulty „Bratislavské lékařské listy“, prof. Dr. *Stanislav Růžička* pokračoval ve vydávání „Časopisu pro zdravotnictvo“. Vydány byly některé lékařské učebnice. Díky venkovským odborům Matice Slovenské a předsedovi Extense university Komenského prof. Dru *M. Weingartovi* bylo možno členům professorského sboru filosofické fakulty za podpory ministerstva školství a národní osvěty vykázat se za minulého studijního roku nadprůměrnou činností v popularisaci věd. *Sborník filosofické fakulty a spisy* přinášejí vědecká pojednání a obsáhlá díla ze všech oborů od členů professorského sboru nebo těch, kteří se připravují ke dráze universitního učitele.

Fakulta vydala celkem ve stud. r. 1923/24 z II. Ročníku *Sborníku filosofické fakulty* č. 18—25 a ze *Spisů* č. III. a IV. v redakci prof. *Dra Chaloupeckého* a *Weingarta*.

Vědecká zařízení jmenovitě knihovny fakult, seminární a ústavní byly dále rozhojněny.

Seminární knihovna právnické fakulty vzrostla na 9870 svazků, 20 ústavních a 1 fakultní knihovna lékařské fakulty má na 9000 svazků.

Na filosofické fakultě knihovna hudebně-vědeckého semináře obsahuje přibližně 8000 inventárních čísel, knihovna národopisného semináře má 2600 svazků a 60 map; mimo to má oddělení fotografické a anthropologické; knihovna filosofického semináře má 700 samostatných děl, a to v 837 svazcích.

Knihovna slovanského semináře dosáhla v stud. r. 1923/24 okrouhle 12.000 svazků. Získány zvláště staré knihy ze Slovenska od p. Dr. *Štefánka* (darem), odkaz pí *Jelínkové-Doubkové* Svato-boru (starší česká literatura z 19. století), koupeny starší slovenské knihy od učitele *Kíše* z Trenčína a získány rukopisné materiály od básníka *Roye*. Začalo se budovatí oddělení ruské, pokračovalo se v budování oddělení slovanských literatur. Začal se připravovati dialektologický atlas Slovenska.

Universitní knihovna byla rozšířena o dalších 19.000 svazků (mimo knihovnu Bellaiovu, čítající na 6000 svazků).

Mimo universitu pořádala Extense university Komenského pod ideovým, administrativním i finančním vedením předsedy prof. Dra *M. Weingarta* kromě 6 přednáškových kursů v Bratislavě 6 jednotlivých přednášek v Bratislavě, 4 přednáškový cyklus v Nitře, cyklus přednášek ve Vídni, na slovenském východě, jednotlivé přednášky v Trenčíně, Trnavě, 4 přednášky prof. *Orla* o Smetanovi a Bellovi v Nitře, Turč. Sv. Martině, Námestovu a Seredu.

Vedle přednáškové činnosti rozvila v r. 1924 Extense university Komenského také činnost vydavatelskou, a to toho času jediná z Extensí v ČSR. Z podnětu prof. Dra *Richarda Horny* a za jeho redigování počala vycházeti „Sbírka přednášek a rozprav Extense university Komenského“ nákladem fy. Academia v Bratislavě.

Universita zúčastnila se vlastní rozsáhlou expozicí fakult lékařské a filosofické a universitní Extense výstavy slovenského školství, jež se konala v srpnu a září 1924 v Bratislavě při Orien-tálním trhu.

Pěstovány a dále rozšířeny byly styky university s cizinou.

Professoři právnické fakulty Dr. *O. Sommer*, *J. Vážný* a *V. Bušek* zúčastnili se za universitu oslav 700. výročí založení university v Neapoli.

Stoupla výměna publikací se zahraničím.

Z kroniky universitní sluší uvést:

Dne 28. října 1923 zúčastnili se rektor university a zástupci fakult oficiálních oslav národního svátku československého.

Dne 7. března 1924 přednesl rektor u pana ministra s plnou mocí pro správu Slovenska blahopřání k narozeninám presidenta republiky.

Dne 5. prosince 1923 konala se installace rektora.

Dne 2. a 3. května 1924 zúčastnil se rektor osobně smutečních oslav generála M. R. Štefánika v Bratislavě, ve Vajnorech a na Brezové.

Dne 25. června zúčastnil se rektor slavnostního zahájení činnosti filiálek Zemské a Hypoteční banky v Bratislavě.

Dne 25. listopadu 1923 dosáhl 70 let vynikající člen university Komenského, prof. Dr. *Josef Škultěty*. Universita poctila tento významný den uspořádáním universitní slavnosti. Jak jubilantovi, tak i universitě dostalo se četných blahopřání, jmenovitě od ministra školství, všech vysokých škol československých a jiných kulturních institucí.

Krátce nato koncem letního semestru stud. r. 1923/24 vstoupil prof. *Škultěty* do výslužby s právem, aby působil na universitě Komenského dále jako profesor čestný. Při odchodu do výslužby projevil mu sám president republiky vlastnoručním

listem uznání a díky za jeho podíl na duchovním vývoji Slovenska.

K oslavám stých narozenin Bedřicha Smetany připojila se universita Smetanovým týdnem od 16. do 22. března, při níž hudební seminář uspořádal Smetanovu výstavu a konán cyklus přednášek prof. Dra *Nejedlého*, *D. Orla*, *A. Pražáka*, *J. Theurera* a s. doc. Dra *V. Helferta*.

Zmíniti se jest obšírněji o sociální péči o studentstvo bratislavské university.

1. V universitním internátě v Bratislavě bylo ve studijním roce 1923/24 ubytováno v prvním semestru 214 posluchačů, z toho 26 posluchaček, v druhém semestru pak 221 posluchačů, z toho 24 posluchačky, tudíž průměrně o 60 osob více nežli roku předchozího.

2. V akademické mense bylo stravováno průměrně denně 230 posluchačů, tudíž průměrně o 30 osob denně více než roku předchozího.

3. Za ubytování platili posluchači Kč 100 — měsíčně, za stravu pak Kč 8 — denně.

4. V zimním semestru byly posluchačům poskytnuty tyto výhody:

9 posluchačům byt zdarma,

7 posluchačům strava zdarma,

38 posluchačům strava za režijní poplatek Kč 10 — měsíčně,

62 posluchačům strava za poplatek poloviční, Kč 4 — denně,

v letním semestru:

9 posluchačům byt zdarma,

7 posluchačům strava zdarma,

36 posluchačům strava za režijní poplatek Kč 10 — měsíčně,

77 posluchačům strava za poplatek poloviční Kč 4 — denně.

5. Příjem internátu a mensy činil . . . Kč 1,259.499-14,

vydání internátu a mensy činilo . . . Kč 1,250.680-85,

zůstatek k 30. září 1924 . . . Kč 8.818-29.

6. Správní personál universitního internátu a akademické mensy ve studijním roce 1923/24 byl tento: 1 správkyňe a 1 účetní. Pomocný personál: 1 dozorkyně, 1 kuchařka, 5 služek v kuchyni a 6 služek pro úklid v obou universitních internátech.

7. Nábytek universitního internátu jest povětšinou nový. Postele a noční stolky jsou železné, ostatní inventář jest dřevěný. Zařízení akademické mensy bylo zlepšeno.

Kuratorium zápasilo v předchozím studijním roce s velkými obtížemi. Státní subvence byla poněkud zvýšena. Oba universitní internáty byly adaptovány. Počet posluchačstva v universitním internátě bydlícího značně stoupl, takže univ. internát byl do posledního místa obsazen, a akademická mensa vařila pro nejvyš možný počet stravníků. Nutno ještě s potěšením konsta-

tovat, že dluhy posluchačstva k 30. září 1923 ve výši Kč 36.776-67 zmenšily se do dnešního dne o Kč 23.776-67, tudíž na Kč 3319—.

Také na *nedostatečné ubikace* musí kuratorium žalovati. Dřevěný barák, postavený v zahradě Schiffbeckově pro potřeby mužského internátu byl sice o letošních prázdninách kolaudován, avšak přes to přese vše jest pouze otázkou času, kdy bude nutno pomýšleti na budovy nové. Také *dívčí internát* v Cintorinské ulici 2 nemůže žadatelkám hlásícím se o přijetí vyhovět, než snaha kuratoria, aby budova zvýšena byla o jedno patro, nepotkala se dosud s úspěchem.

Sbor pro sociální pečlivost o vysokoškolské studentstvo v Bratislavě v prvním roce své činnosti učinil přípravné práce, aby vyhověl svému úkolu, jímž je pečovat o všechny sociální potřeby vysokoškolského studentstva. Rozšíření jeho činnosti bránilo, že Sbor nedisponoval dosud finančními prostředky. Žádost, podaná ministerstvu školství a národní osvěty o subvenci, dosud vyřízena nebyla.

Teprve počátkem nového studijního roku obdržel Sbor podporu od ministerstva veřejného zdravotnictví 50.000 Kč, již ihned užil k tomu, že založil studentský zdravotní ústav o dvou ambulatoriích pro nemocné vysokoškolské studentstvo, a to: všeobecné a kožní.

Začátkem roku 1924 povolilo ministerstvo školství částku 19.000 Kč na *ošacení* našich posluchačů, z čehož Sbor nakoupil šatstvo, prádlo a obuv nemajetným posluchačům právnické fakulty za 7600 Kč, lékařské fakulty za 5100 Kč a filosofické fakulty za 5100 Kč; celkem se dostalo z této částky podpory 70 posluchačům.

Vzpomenouti dlužno, že prezident republiky pamatoval jako každoročně na posluchačstvo university Komenského značným darem na vystrojení studentské štědrovečerní večeře.

Stipendistů bylo:

v zimním semestru 1923/24:

na fakultě právnické 15, na fakultě lékařské 2 (obě stip. státní), na fakultě filosofické 13 (z nich 6 stip. stát.) se stipendii ve výši 24.023 Kč (z toho 13.623 Kč státních),

v letním semestru 1923/1924:

na fakultě právnické 18, na fakultě lékařské 12 (vesměs státních), na fakultě filosofické 15 (z nich 8 státních) se stipendii ve výši 29.709 Kč (z toho 19.409 Kč státních).

Město Přerov poskytlo opětovně 6 posluchačům podpory po 500 Kč, město Ružomberok podporu 800 Kč jednomu posluchači.

Se stavovskými spolky studentskými pracovaly akademické úřady v srdečné součinnosti.

Tělesná výchova studentská byla pěstována v studentských spolcích sportovních. Ministerstvu školství a národní osvěty byly podány návrhy na zřízení lektorátu tělesných cviků.

Pokud se týče umístění a výstavby university, zabýval se akademický senát projektem výstavby části university na hradě, jenž však byl pro nákladnost staveb a nedostatečnou rozlohu volných pozemků později opuštěn.

Jelikož uskutečnění plánů velké university potvrzuje dlouhou dobu, sestavil akademický senát tyto požadavky dočasného umístění university, jichž splnění by umožnilo vyučovací a vědeckou činnost:

1. přidělení právnické fakultě celou budovu v Kapitulní ul. č. 1, adaptovati ji a rozšířiti o další místnosti potřebné;
2. pro filosofickou fakultu vystavěti provizorní budovu;
3. vystavěti II. skupinu ústavů lékařské fakulty;
4. vystavěti universitní internát pro posluchače.

Právnické fakultě byly také skutečně odevzdány všechny místnosti budovy v Kapitulní ul. č. 1 až na místnosti rektorátu a kvestury a v srpnu 1924 bylo započato s adaptací budovy.

Budova theoretických ústavů lékařské fakulty jest ve stavbě.

Zakoupeno bylo Grand-Sanatorium pro účely lékařské fakulty a umístěna v něm klinika orthopedické chirurgie.

Filosofické fakultě byly přiděleny od 1. srpna 1924 další místnosti v internátě dívčího ref. reál. gymnasia v Dunajské ulici, v nichž mohly býti aspoň na čas po provedených adaptacích umístěny všechny obory.

Nemohu skončiti, aniž vyslovím své upřímné díky celému akademickému senátu, který mi svou vzácnou radou, upřímnou podporou a kolegiální součinností ve vedení úřadu rektorského vždy účinně pomáhal. Nemohu nevzpomenouti podpory, s níž jsem se ve svých snahách setkal jednak u klubů poslanců a senátorů státních stran ze Slovenska, jednak u pánů ministrů školství a národní osvěty *Bechyně* a *Dra Markoviče* a u odboru IV. tohoto ministerstva, jednak u pana ministra pro Slovensko *Dra Kállaye* a u úřadu jemu podřízeného.

*

Konečně několik málo slov i Vám, *akademická mládeži!*

Byl jsem s Vámi jako Váš rektor — zvláště ovšem se Svazem slov. stud., ale i s ostatními korporacemi fakultními — v stálém a hojném styku a s radostí jsem sledoval, jak upřímně a mužně, ale i taktně a cílevědomě sledujete své úkoly.

Správně viděli jste svůj hlavní cíl v sociální pomoci a v sociálním zajišťování svého členstva. Vždyť student-akademik, ani jiný, nemá u nás ustláno na růžích. Dlouhá je jeho příprava pro život, dlouhé jeho nuzování, kdy jeho praktičtější vrstevník již dávno stojí na vlastních nohách. Dalo by se tedy souditi, že

jej alespoň pozdější leta odškodní za nuzotu a náklady jeho před-
běžné nutné přípravy pro úkoly, které jen on — akademicky
vzdělaný intelligent — může konati.

Pohříchu nemá však ani dnes ještě veřejnost — a to nejen
u nás — mnoho pochopení pro význam a důležitost práce aka-
demické intelligence, jinak by ji sotva tak macešsky odbývala, jak
jsme toho stále a stále opět trpnými svědky. Není bohužel dosud
mnoho pochopení pro to, že intelektuelní práce, usměrňující a
umožňující výrobu vůbec, není méně cennou než efektivní vý-
roba samotná. Není porozumění, že zákonodárce nemůže býti
bez těch, kdož zákony navrhuji a pak administrativně provádějí,
že se sociálně zdravotní pracovník neobejde bez těch, kdož
o zdraví lidské pečují, ani vzdělavatel bez těch, kdož lid k vyšší
metě vzdělání mají přiváděti. Konečně nemůže však žádný národ
postrádati ani těch, kdož s láskou a oddaností pracují na poli
vědeckém a svojí prací zúrodňují, ba nalézají to, což ostatní
intelektuální pracovníci přivádějí v praktický život.

Na zlepšení sociálního postavení těchto kategorií státních
zaměstnanců nemáte ovšem Vy, akademická mládeži, vlivu. Sta-
ráte se však o povznesení sociální úrovně alespoň těch, kdo se
k úkolům těm nezištně a obětavě připravují. Sociální péče o stu-
dující akademickou inteligenci měla by se arciť státi čestnou po-
vinností celé naší veřejnosti, než bude asi dlouho trvati, než se
k úkolu tomu a k docenění jeho významu probere sama. Nemáme
Rockefellerů, kdož by z přebytků svých mohli a chtěli dáti k po-
vznesení naší vědy a národní kultury. Nemáme bohužel ani ta-
kových *Kouniců* na Slovensku, kdož cítí s bídou naší studující
mládeže! Vždyť vedle moravského *Přerova* jediný *Ružomberok*
vzpomněl stipendiem na Vás.

Vzbuzujte tedy zájem o tuto dobrou věc a organisujte se
svépomocně. Pokračujte na započaté cestě — byť i to byla své-
pomoc stavovská, není sobeckou, neboť cíle její přijdou k dobru
všem, kdož ví a cítí, že intelligence národa je jeho oporou, jeho
prospěchem a chloubou!

St. Kováčik

REKTOR MAGNIFICUS
PROF. JUDr. KAREL LAŠTOVKA.

Ž i v o t o p i s.

Rektorem university *Komenského* pro studijní rok 1924/25 zvolen byl jednomyslným votem volitelů prof. Dr. *Karel Laštovička*, řádný prof. nauky správní a československého práva správního.

Volba ta byla pak potvrzena výnosem ministerstva školství a nár. osvěty ze dne 4. července 1924, čj. 71.169—24—IV.

JUDr. *Karel Laštovka* narodil se dne 14. XII. 1876 v Kolíně n. L., studoval na gymnasiu táborském a na právnické fakultě Karlovy university v Praze, kdež byl za doktora práv promován dne 11. V. 1900.

Po několikaleté praxi u zemského finančního ředitelství v Praze vstoupil v únoru 1903 do služeb českého zemského výboru v Praze, kdež setrval až do převratu. V zemském výboru byl referentem ve věcech obecních a okresních, silničních, stavebních, melioračních, jakož i ve věcech zemských dávek, a vydal z těchto oborů několik vědeckých prací a vypracoval některé návrhy zákonů ze silničního a elektrárenského práva.

Po převratu přešel do ministerstva vnitra a působil jako ministerský rada v sekci zákonodárné jako referent pro věci úřednické a organisace správy veřejné. *Od něho pochází i návrh župního zákona.*

Dne 14. III. 1921 byl habilitován na universitě Karlově soukr. docentem pro nauku správní a československé právo správní a dne 20. V. 1921 jmenován řádným profesorem téhož oboru na právnické fakultě university *Komenského* v Bratislavě.

Na fakultě té byl zvolen na stud. r. 1920/21 proděkanem, na studijní léta 1921/22 a 1922/23 děkanem. Jest předsedou zkušební komise pro státní zkoušky státovědecké při universitě v Bratislavě a členem zkušebních komisí pro státní zkoušky státovědecké při universitě v Praze a pro státní zkoušky právo-
vědecké a historicko-právní v Bratislavě. Jest dále členem komisí zřízených v ministerstvu unifikačním jednak pro obor práva státního a správního, jednak pro obor práva finančního, dále členem finanční sekce Svazu českých okresů Svazu československých měst.

Vědecká činnost jeho týká se zejména reformy veřejné správy a unifikace práva a řízení správního v naší republice.

PROSLOV
REKTORA PROF. Dra KARLA LAŠTOVKY
při instalaci dne 10. června 1925.

Vaše Magnificence, Spectabiles,
Senatores, pane ministře, dámy a pánové, přátelé!

S radostí uchopuji se hoc solemni modo úřadu rektorského na universitě Komenského na studijní rok 1924/25. Jest to sice již na sklonku mého úřadování, ale buď to vysvětleno a laskavě omluveno tím, že budova právnické fakulty, v níž jsou místnosti rektorátu, byla přestavována a že bylo mým úmyslem konati tuto slavnost již v nových místnostech auditoria maxima.

Na úřad svůj jsem byl povolán jednomyslnou důvěrou volitelů professorských sborů. Těmto professorským sborům a jejich slovuťným volitelům platí v první řadě můj vřelý dík za vyznamenání, jehož se mně volbou jejich dostalo.

Dnešní slavnosti dodali významu a lesku pan ministr s plnou mocí pro správu Slovenska Dr. *Josef Kállay* a četní zástupci úřadů ústředních i zdejších. Prosím, aby všichni tito pánové přijali za pozornost svou uctivé moje díky.

Rovněž vřele děkuji zástupcům tisku a všem přítomným hostům a přátelům university, jakož i svému staříckému otci a svým příbuzným a přátelům, kteří tuto slavnost poctili svou přítomností.

A naposled obracím se k Vám, cives academici.

S radostí konstatuji, že poměr mezi mnou a Vámi byl vždy zcela přátelský a plnou vzájemnou důvěrou nesený. A na základě toho smím připojit k Vám tyto poznámky a rady:

Studentstvo se věnovalo dosud v první řadě svojí organizaci a lze říci, že v tom směru docílilo výsledků velmi pozoruhodných. Jeho svazová organizace stává se takřka veřejnou korporací, jež v otázkách studentských, zejména v oboru sociální péče, bývá od úřadů pravidelně slyšena a má na rozhodování úřadů i závažný vliv. Jsem toho mínění, že organizace ta může býti již pokládána za skončenou a že se nyní studentstvo může klidněji, bezstarostněji a plněji věnovati svému vlastnímu úkolu, totiž vlastnímu studiu a výchovné práci lidové vůbec.

MLádež slovenská, osvobozená z pout maďarisace, dychtí a touží po co nejhorlivějším uplatnění svých sil ve všech složkách kulturního života. Má-li se však uplatniti bezpečně, jistě a trvale, jest třeba, aby si opatřila přesné a hluboké vědomosti. Mohu proto Vám doporučiti, abyste plně požívali prostředků vzdělávacích, jež universita poskytuje a abyste zejména věnovali pozornost cizím jazykům.

Znalost cizích jazyků umožní Vám poznávati bezprostředně a zejména i na místě samém cizí kultury, srovnávati je, ale i oceňovati dobré stránky naší vlasti a našeho lidu a pak bezpečně a plánovitě ke zlepšení jeho stavu pracovati.

Mnozí z Vás, jak konstatuji, v tomto duchu již pracují, a byl bych velmi šťasten, kdyby toto cílevědomé studium stalo se touhou všeho zdejšího studentstva.

JAK JEST ZABEZPEČENA OCHRANA OBČANSTVA VE VEŘEJNÉ SPRÁVĚ ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU.

Inaugurační přednáška rektora prof. Dra
Karla Laštovky při instalaci dne 10. června
1925.

Jest starým zvykem akademickým, že nově nastupující rektor pronese stručnou přednášku o některé aktuální otázce svého oboru.

Za předmět své přednášky vyvolil jsem si thema, v nejnovější literatuře velmi horlivě diskutované, totiž:

Jak jest zabezpečena ochrana občanstva ve veřejné správě československého státu?

Moderní stát jest charakterisován na rozdíl od státu středověkého mnohostí a rozmanitostí svých úkolů.

Kdežto starý stát omezoval se nejvíce jen na ochranu svou proti nepřátelům vnějším a vnitřním a na zachování pořádku, tedy na věci zahraniční, vojsko, soudnictví a policii, moderní stát rozšířil svou působnost na nové a rozsáhlé obory tak zvané činnosti pečovatelské, směřující k tomu, aby blaho občanstva bylo přímo zvyšováno.

Při provádění úkolů svých stát, respektive jeho orgány, ať státní ať samosprávné, nutně zasahují značnou měrou do právní sféry svých občanů, ukládajíce jim čím dále tím četnější a obsažnější, ale také tísnivější povinnosti rázu osobního a materiálního.

Některé povinnosti ty mají za obsah úkoly veřejné *přímo* uspokojovati, na př. povinnost branná, ale veliká jejich část má pouze účel přípravný, t. j. připravovati, ulehčovati anebo zabezpečovati splnění veřejných úkolů. V tom směru zejména moderní právo finanční a sociální poskytují přebohatý rejstřík různých hlášení, výkazů, záznamů, kontrol a pod., jež začasť znamenají velmi značné zatížení občanstva. Jest na př. známo, co kancelářské a účetní agendy vyžaduje u většího podnikatele řádné vedení záznamů pro sociální pojištění.

Vzchází důležitá otázka, jak daleko tyto zásahy orgánů veřejné správy do sféry osobní a majetkové jednotlivcovy mohou jíti. Na rozdíl od státu policejního, absolutistického platí v moderním státě: Sunt certi denique fines. Hranice ty usiluje vytknouti s jedné strany moderní filosofie právní filosofickou spekulací, s druhé strany i pozitivní právo samo dvěma zásadami totiž, že zásahy do sféry osobní a majetkové musí se opíratí o zákon a že občané jsou si před zákonem rovni. I naše ústava přijala tyto zásady, jednak v § 93 (Veřejní zaměstnanci dbejtež v úřední své činnosti ústavních a jiných zákonův. Totéž platí

o občanských členech správních úřadů [sborů]), jednak v § 128 (Všichni státní občané Československé republiky jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických, nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství).

Jest však samozřejmé, že při bohatě rozvinuté činnosti veřejnoprávní a mnohosti orgánů veřejné správy mohou tyto orgány nové ať bona ať mala fide někdy právní řád porušit a ve sféru jednotlivcov zasáhnouti hlouběji nebo tíživěji nežli zákon dovoluje, že tedy občanům ukládají nové nebo větší povinnosti anebo jim neudílejí tolik práv, kolik zákon chtěl.

Jest známkou dokonalosti právního řádu každého státu, zda a jak může občan na porušení právního řádu reagovati, čili zda a jak se může proti přemoci státní brániti.

Moderní stát zná jako *přímé* prostředky, kterými se může poddaný hájiti proti aktům veřejné správy, tyto instituty: stížnost k vyšší instanci správní, správní soudnictví, přezkoumání aktů správních řádnými soudy, odpovědnost orgánů veřejné správy za porušení zákona a veřejnoprávní odškodnění.

1. Nejstarším prostředkem ochranným proti aktům moci veřejné jest právní stížnost k vyššímu úřadu správnímu: vyvinula se za absolutismu z práva zeměpánova, kteroukoli věc z nižších úřadů na sebe potáhnouti a z možnosti poddaných se na panovníka kdykoli přímo obracet. Časem se pro výkon tohoto práva vyvinuly určité formy, lhůty a pod., a tak byl dán základ ke dnešní stížnosti právní jako prostředku, kterým se kdo domáhá proti nálezu nižšího úřadu nápravy u úřadu vyššího s tím účinkem, že vyšší úřad jest povinen stížnost vzít v projednávání a o ni rozhodnouti.

Právo stížnosti jest dosud nejdůležitějším prostředkem ochrany právní proti úřadům správním a umožňuje, aby akt správní byl v zásadě v celém obsahu přezkoumán i s hlediska legality i účelnosti a vhodnosti. Jest velmi žádoucím, aby tento všeobecný opravný prostředek byl vybudován pokud lze jednotně a přehledně tak, aby i občané věděli, kdo, kde a do kdy mohou si stěžovati (bezpečnost právní) i s druhé strany aby úřady nebyly patrně bezdůvodnými stížnostmi a příliš bohatým pořadem instančním zbytečně přetěžovány (ekonomie práce úřední).

Bohužel úprava práva stížnostního v naší republice jest tohoto ideálu velmi vzdálena.

Máme tu dosud dvojí právo rakouské i uherské. Kdežto uherské právo rozeznává 3 veliké obory správní, totiž správu vnitřní, trestní policejní soudnictví a správu finanční a pro každý obor má jednotné předpisy (zák. čl. XX:1901 o zjednodušení správního řízení, nař. čís. 65.000/1909 o policejním trestním řízení; zák. čl. XI:1909), jest rakouské právo mnohem nejednotnější. V oboru správy vnitřní jsou na př. upraveny opravné prostředky různě pro politické úřady, pro jednotlivé úřady státní, pro úřady samosprávné, a i v těchto skupinách není jednotnosti

J. H. L. L. L. L.

co do lhůty a místa podání. Není jednotného předpisu o počtu instancí, a v obecní samosprávě se vyskytují často případy 4 instancí. Náprava vypracováním jednotného pro celou republiku platného zákona rekursního buď pro veškeru správu aneb aspoň pro jednotlivé větší obory správy se bohužel nestala, ba dosavadní stav se podstatně zhoršil potud, že se v jednotlivých zákonech přenášejí předpisy rakouské do území uherského a tak rakouský chaos se zavádí i v právu uherském, jež bylo dosud jednotněji upraveno.

2. O stížnostech rozhodují vyšší úřady správní. Poněvadž však úřady tyto mají hájiti naproti občanům i zájmů veřejných, je obava, že budou úředníci vykládati zákony spíše ve prospěch státu, to jest svého zaměstnavatele, nebo ve prospěch panujících vrstev ve státě, ba že si budou ve státě parlamentárním, jsouce závislí na ministrech a ti opět na stranách v parlamentu, počínati stranicky. Odtud snaha najíti instanci, která by byla *nezávislá* nahoru a zaručovala tak nestranné přezkoumání správních aktů.

V 19. století se objevily v literatuře i zákonodárství dva směry. Jeden požadoval, aby kontrola aktů moci výkonné byla svěřena výlučně *řádným* soudům, nezávislostí soudcovskou vybaveným, druhý doporučoval, aby byly pro ten účel zřízeny zvláštní soudy anebo zvláštní úřady.

Směr *řádným* soudům přející byl hájen hlavně v literatuře říšskoněmecké (Otto Bähr: Rechtsstaat 1864) a byl uskutečněn ve střední Evropě jen v několika menších státech anebo jen v případech výmínečných. (Ovšem v Anglii a Itálii nabyl v zákonodárství převahy). V naší republice udrželo se přezkoumací právo *řádných* soudů naproti úřadům správním jen v rozsahu nepatrném, totiž v případě § 101 ústavní listiny, který byl převzat z prosincové ústavy rakouské (§ 15 stát. zákl. zákona o moci soudcovské) a dovoluje, aby výroky správních úřadů o nárocích soukromoprávních byly přezkoumány *řádnými* soudy.

Naproti tomu ve střední Evropě zvítězil po vzoru francouzském (1801) a působením Rudolfa Gneista, jež navazoval na správu anglickou, směr druhý, který kontrolu správy svěřoval zvláštním soudům, nezávislostí soudcovskou vybaveným, ve správě nebo nad správou zřízeným, a nad to i pro určité věci správní zřizoval ve správě zvláštní správní soudy, jež byly sice spíše jen úřady správními, ale bezpečnost právní zabezpečovaly jednak příbráním elementu laického, jednak zvláštním kontraktorním řízením. Ovšem úprava tato nebyla provedena ve všech zemích stejně a i dosti se od sebe lišila. V čele kráčely státy jihoněmecké a pak Prusko, jež vybudovalo od r. 1875 celou hierarchii správního soudnictví s nejvyšším správním soudem v čele. V Rakousku byl zřízen r. 1876 nad správou jeden nejvyšší soud správní z nezávislých soudců složený s kompetencí všeobecnou, v Uhrách r. 1896 uherský správní soud částečně i ve

správě samé s kompetencí taxativní. Naproti tomu ke zřízení správního soudnictví v nižších instancích nedošlo.

Naše republika převzala nejprve správní soudnictví tak, jak bylo organizováno v Rakousku a zřídila si nad správou podle § 88 ústavní listiny jeden nejvyšší správní soud zákonem ze dne 2./11. 1918, čís. 3, jakož i dále jako kausální správní soudy soud volební dle zákona ze dne 29./2. 1920, čís. 125 a soud patentní podle zákona ze dne 27./5. 1919, čís. 305; nad to však v ústavě v § 86 vyslovila zásadu, aby v nižších úřadech správních byl podle možnosti zastoupen element občanský a aby bylo při správních úřadech postaráno o nejvydatnější ochranu práv a zájmů občanstva správním soudnictvím. Obojí direktiva byla uzákoněna prozatím jen ve správě politické (politickými úřady a vyššími komunálními svazy vykonávané) župním zákonem a zákonem ze dne 9./3. 1920, čís. 158, podle něhož u úřadů okresních a župních mají býti zřízeny okresní a župní senáty z úředníků a laiků složené, aby vyřizovaly právní věci ve zvláštním správním řízení. Dosud však toto nižší správní soudnictví nebylo v život uvedeno, ježto řízení správní před těmito senáty nebylo ještě upraveno, a tak zůstala myšlenka ústavy o nejvydatnější ochraně občanstva jen na papíře. Zajímavé jest, že i pro správu finanční byly na práv. sjezdu brněnském navrhovány správní soudy finanční, ovšem jiné organizace.

Silně vyvinuté stranictví, jež se někdy nezastavuje ani před branami úřadů, vede v poslední době k tomu, že se v některých kruzích správní soudnictví, v němž by laikové zasedali, perhorreskuje a že se pro *veškeré* správní soudy, tedy i ony ve správě samé požaduje kvalifikace soudců nezávislých ve smyslu ústavy. Ovšem názor ten má také mnoho odpůrců, kteří nepochybují o velikém významu účastenství laického ve správě z důvodu demokracie státu a výchovy státoobčanské a kteří obavy ze stranictví laiků chtějí vyloučiti způsoby jinými, zejména organizací soudů správních (přísnějším výběrem) a úpravou řízení (odmítání).

Správní stížnost a správní soudnictví nad správou jsou u nás jedinými prostředky ochrany právní proti moci veřejné. Další kontroly správní, v moderním státě běžné, nejsou u nás bohužel vybudovány.

3. Jest to v prvé řadě odpovědnost orgánů moci veřejné, totiž úředníka a jeho zaměstnavatele, státu nebo veřejné korporace za porušení práva, jehož se dopustili, a za škodu, kterou občanu způsobili ve výkonu veřejné správy vrchnostenské.

Jde tu o dvojí věc: jednak o to, aby i úředník sám, který by se dopustil ve výkonu svého úřadu bezprávně a úmyslně nebo nedbalostí porušení práva, byl poškozenému zavázán k náhradě škody, jednak o to, aby i stát (veřejná korporace), poněvadž úředník mnoho nemá a exekuce proti němu jest omezena, za úředníka svého ručil a škodu jím způsobenou nahradil.

Tento samozřejmý požadavek jest uskutečněn snad již ve všech právních státech, v Uhrách, pokud jde o úřednictvo municipální a obecní zák. čl. XXII a XXIII:1886. Naproti tomu v Rakousku nemohl býti veřejný úředník stíhán před civilními soudy ihrer Amtshandlungen wegen a stát ručil za něho jen v několika málo výjimečných případech. Toto rakouské právo bylo rozšířeno i na státní úředníky na Slovensku a Podkarpatské Rusi a tak fakticky statuována neodpovědnost úředníka vůči občanu.

Ústava sice slibuje v § 92 zvláštní zákon o ručení státu za škodu způsobenou nezákonným výkonem veřejné moci, ale zdá se, že vydání tohoto zákona jsme vzdáleni více než kdy jindy.

4. Stejně jest našemu zákonodárství dosud cizí myšlenka tak zv. *veřejnoprávního odškodnění*, jež má na mysli případy, že orgány státu (veřejné korporace) vykonávají vrchnostenskou správu sice přesně podle zákona, ale ve výkonu tom způsobují občanům majetkové újmy. Příkladem takovéto činnosti jest vyvlastnění z důvodu veřejného blaha v našem státě v § 109 ústavy upravené, podle něhož má se díti zpravidla za náhradu, ačli zákonem není nebo nebude stanoveno, že se náhrada dáti nemá.

V institutu vyvlastnění projevuje se všeobecná myšlenka, že ten, kdo byl nucen přinést ve prospěch veškerenstva *zvláštní* majetkové újmy, může z důvodu ekvity od veřejnosti, t. j. státu a veřejné korporace, požadovati přiměřené odškodnění. Myšlenka ta se projevuje i v ojedinělých zákonných opatřeních, ale k vybudování obecné theorie ani v tom směru, jak to v Německu učinil O. Mayer, Fritz Fleiner a Julius Hatschek, dosud nedošlo — a i judikatura tu jen velmi opatrně postupuje.

5. Všechny tyto uvedené právní prostředky jsou zbudovány zásadně na principu *ochrany práv subjektivních*, to jest, že jen ten jest oprávněn se brániti, jehož právo nebo zájmy byly orgány veřejné správy poškozeny nebo ohroženy. Platí tu přísloví, „co tě nepálí, nehas!“ Ale moderní stát svazuje občanstvo tolika přerůznými a tak hlubokými a intenzivními svazky a stává se institucí ethickou, že se ponenáhlu rodí myšlenka, že bezpráví, jednomu člověku způsobené, jest bezprávím pro všechny a že občan má právo proti němu vystoupiti, i když sám není tím přímo dotčen. Tu jde o ochranu objektivního právního řádu vůbec. Starořímská *actio popularis* tu obživuje.

Prvé počátky tohoto názoru shledáváme v tom, že u určitých skupin společenských, určitými zájmy sdružených, kterýkoli člen této skupiny může protestovati proti bezpráví, které se stalo jinému členu skupiny. Rovněž je zajímavým zjevem, že někdy i stát sám vystupuje určitým orgánem na ochranu práv osob třetích, kteréž byly v agendě toho orgánu postiženy. Tak na př. předseda odhadních komisí může i na prospěch poplatníka bez jeho vůle se domáhati nápravy. Ale tu jsme vesměs jen v po-

čátcích. V tom směru jest úkolem vědy, aby připravila zákonodárství vhodné podněty.

Shrneme-li tyto vývody v jednotné resumé, můžeme konstatovati tolik:

1. Potřeba zvýšené ochrany občanů státních proti aktům orgánů moci veřejné se ve všech moderních státech a i v naší republice, zejména po válce, velmi živě pocituje a jest předmětem bedlivých úvah v literatuře i v judikatuře.

2. Zákonodárství však dosud tuto stránku celkem pomíjí a za potřebami a přáními lidu značně pokulhává. Přčetné stesky občanstva v oboru policie a financí jsou toho dokladem. Zdrženlivost zákonodárcovu možno snad vysvětliti tím, že jde o problém velmi nesnadný, poněvadž jest dbáti toho, aby nevhodně upravenou ochranou právní nebyl řádný běh správy ohrožen. Ale nesnadnost problému nemůže býti pokládána za dostatečnou příčinu, aby byla alespoň reforma částečná odsouvána.

Naše zákonodárství tyje z nevalného dědictví rakouského i uherského. Ale doufejme, že v brzku nahradí převzaté dědictví v oboru ochrany občanstva proti aktům moci veřejné novou cílevědomou úpravou tak, aby nevznikal dojem, že sice účast lidu v zákonodárství jest provedena do nejzazších důsledků, že však v oboru moci výkonné lid zůstává i nadále spíše objektem správní činnosti, proti níž nemá dostatečné ochrany, ba že vůdčím orgánům moci výkonné na dostatečné ochraně občanově vůbec nezáleží a vybudování ochrany té jest přímo nevítáno.

UNIVERSITNÍ OSLAVA

75. NAROZENIN PRESIDENTA REPUBLIKY
PROF. Dra TOMÁŠE GARRIGUE MASARYKA,
konaná dne 6. března 1925 v sále vládní budovy
v Bratislavě.

Promluva rektora university prof. Dra
Karla Laštovky.

Slavíme zítra 75leté výročí narozenin prvního presidenta naší republiky *Tomáše G. Masaryka*.

Celý národ československý se sdružuje tu v jediné nadšené myšlence a tužbě projevití svému presidentu vřelé pocity vděčnosti a oddanosti.

Celý národ československý připomíná si tu s vděčností onoho takměř nadlidského úsilí, které president vynaložil, aby pouta poroby našeho národa byla zlomena a národ náš opět stal se plně samostatným a směl sám o svých osudech rozhodovati.

Náš president byl *professorem* filosofie na universitě Karlově. Prvním úkolem vysokoškolského professora jest vědeckou methodou badati a výsledky badání upřímně a pevně hlásati, to jest pravdy hledati a pravdu neohroženě vyznávatí a jí hájiti. Celá učitelská a literární činnost našeho presidenta, ba celý jeho život jest nejdokonalejším stělesněním tohoto hledání a vyznávání pravdy. Boje rukopisné, boj proti pověře, kampaňe proti Friedjungovi a p. jsou toho doklady.

Masaryk byl *professorem filosofie*: jako takový otvíral naší intelligenci přebohatý svět myšlenkový kultur západních i slovanských, ukazoval na nové metody a problémy, ale zároveň navazuje tu vědomě na naše boje reformační o svobodu svědomí a vyznání a na snahy našeho národního obrození (Dobrovský, Kollár, Palacký, Šafařík, Havlíček), vytýčil našemu životu ideál humanitní, ideál demokracie a spravedlnosti, ideál český i slovanský i všelidský zároveň a snažil se ideál ten učiniti směrnici celého našeho života, ve smyslu tohoto ideálu obroditi každého jednotlivce i celý národ.

Ale nejvýznamnějším projevem tohoto boje o pravdu a tohoto ideálu humanitního jest činnost Masarykova za války. Masaryk poznal, jak všeneckeý imperialismus, proniklý a korumpovaný pruským válečným militarismem, ohrožuje demokratické státy západní, jak rakousko-uherská monarchie dusí svobodný rozvoj svých národů, a bystře vystihl, že jen porážka pruského militarismu a rozbití monarchie rakousko-uherské může rozvoj národů v Rakousku a zejména i národa našeho zabezpečiti.

A této poznané pravdě zasvětil veškerý svůj další život, stal se vůdcem revoluce našeho národa a zvítězil. Na troskách mon-

archie vzešel i stát náš, poskytující našemu národu československému plnou možnost plného svobodného, nerušeného a všestranného rozvoje, stát těšící se vážnosti ve společnosti národů.

Masaryk byl po válce jednomyslným nadšením lidu postaven v čelo našeho mladého státu jako jeho první prezident. A jeho idee a myšlenky, jež zjednaly nám v našem boji o samostatnost podporu a přispění západních velmocí a jež v četných poselstvích a projevech vzhledem k daným poměrům byly precizovány a vloženy, stávají se vůdčími ideami naší politiky vnitřní i zahraniční. Naše demokratická ústava, v níž občané státu bez rozdílu pohlaví, národnosti a vyznání mají stejná práva a stejně jsou zváni k práci pro stát, naše intenzivní sociální péče ve prospěch vrstev hospodářsky slabších jsou jen programatickým uskutečňováním myšlenek Masarykových. Jde tu o potlačení útisku i duchovního i hmotného, o potlačení reakce, jde tu o vytvoření nového spravedlivějšího řádu hospodářského.

Hluboký a dalekosáhlý jest význam Masarykův pro náš stát a národ. Naše university budou vždy v duchu vědecké pravdy, Masarykem stále hájené, bohatý odkaz jeho ideí ochraňovati a spojují se s celým národem v jediné myšlence a jediném přání, aby náš prezident ještě dlouhá leta pobyl mezi námi jako prezident.

Sláva našemu prezidentovi!

Poznámka. Potom následovala obšírná přednáška prof. Dr. Josefa Krále „Masaryk jako filosof“, která později vyjde v podrobném zpracování ve Spisech filosofické fakulty.

ZÁJEZD ČESKÉHO ÚSTŘEDNÍHO SPOLKU UČITELŮ VYSOKOŠKOLSKÝCH DO BRATISLAVY.

Ve dnech 3.—5. října 1924 hostila universita Komenského vážené hosty, totiž předsednictvo a výbor Čes. ústředního spolku učitelů vysokoškolských, kteří se sjeli z Prahy, z Brna i z Příbramě do Bratislavy, aby zde společně s bratislavskými kolegy porokovali o odborných i stavovských věcech a aby se svou návštěvou na vlastní oči přesvědčili o pokroku, který universita Komenského vykonala za prvních pět let svého trvání. Jménem university uvítal hosty J. Magn. rektor prof. Laštovka touto řečí:

Velectěné dámy a pánové!

Jménem university Komenského dovoluji si Vás na půdě Slovenska co nejupřímněji a nejsrdečněji uvítati a pozdraviti.

Naše universita r. 1919 zřízená a postupně po fakultách otvíraná jest nejmladší universitou československou; jest povolána k tomu, aby na půdě slovenské pěstovala vědu v duchu československém, majíc zvláštní zření k poměrům a potřebám Slovenska a Podkarpatské Rusi, ale nezapomínajíc při tom jednotnosti československého národa, jazyka a jeho kultury; ona má býti zároveň plnou náhradou za universitu maďarskou, která byla v Bratislavě za války jako část cílevědomé a plánovité maďarisace zřízena a budována.

Naše universita snaží se toto své vysoké kulturní poslání plniti přese všechny obtíže, spočívající v nedostatku sil a místností, a zjednatí tak naší vědě na Slovensku vedoucí a rozhodující postavení; v tom jest nyní i podporována značnou částí státuvěrné veřejnosti slovenské, zejména jejích kruhův.

Bratislava jest však prostředí, jež není vesměs orientováno duchem československým, nýbrž kde tradice jest ještě živě maďarská. Abychom mohli i zde zvítěziti, jest třeba ještě dlouhé a usilovné práce.

Jest nám proto v našem působení třeba stálého a živého styku s celým kulturním životem českým, zejména s jeho reprezentanty, vysokými školami českými, to jest in concreto, s učitelstvem těchto škol.

A proto jest nám, velectěné dámy a pánové, Vaše návštěva drahá a upřímně vítána, poněvadž znamená pro nás utužení úzkého svazku našeho s ostatními vysokými školami v naší republice a posílení i povzbuzení naší práce kulturní, zde prováděné.

Děkuji Vám, velectěné dámy a pánové, za Vaši milou ná-

vštevů a přeji Vám, abyste si odnesli ze svého pobytu zde dojmy
co nejpriznivějši, čemuž volám srdečně

Nazdar a na brzkou shledanou!

Za hosty promluví prof. Ursiny, Weigner a Pelnář, kteří
vřelými slovy oceňovali velkou organizační práci profesorů uni-
versity Komenského, konanou v těžkých okolnostech s opravdo-
vým nadšením. Průběh sjezdového jednání byl stručně zazname-
nán ve Věstníku ČÚSUV. 1924, čís. 4.

ROZLOUČENÍ MINISTRA PROF. DR. KAMILA KROFTY S UNIVERSITOU KOMENSKÉHO.

Dne 7. února 1925 o 5. hod. odpolední uspořádal rektor Komenského university a professorský sbor filosofické fakulty též university, spolu se Slovenským Klubem v Bratislavě, slavnostní schůzi na rozloučenou s univ. prof. Dr. *Kamilem Kroftou*, vyslancem a zplnomocněným ministrem ČSR. ve Vídni, u příležitosti jeho odchodu na vyslanecké místo do Berlína.

Prof. Dr. *Krofta* přednášel totiž po celý studijní rok 1923 až 1924 a v zimním semestru 1924/25 na filosofické fakultě v Bratislavě, dojížděje každý týden obětavě z Vídně k přednáškám do Bratislavy. Večirkem na rozloučenou měl býti jmenovanému podán důkaz vděčnosti kruhů universitních a slovenské veřejnosti za tuto namáhavou a nezištnou práci pro universitu Komenského a pro vysokoškolskou studující mládež na Slovensku.

Schůzka na rozloučenou konala se za velmi hojné účasti v místnostech Slovenského Klubu v Redutě.

Professora Dr. *Kroftu* oslovil na tomto večírku předseda klubu Dr. *Vladimír Fajnor*, prezident soudní tabule a soukr. docent právnické fakulty, následujícími vřelými slovy:

Slovenský klub pokladá si za čest, že Vás může uvítat v svojich miestnostiach z príležitosti Vašej prednášky o úkoloch slovenskej historiografie, konanej na rozlúčku pri odchode na nové vysoké, ale — žiaľ — tak vzdialené miesto diplomatické.

Táto česť je nám dvojnásobne vzácna, a to menovite tým, že sa Vám môžeme srdečne poďakovať ako učencovi za všetko, čo ste za našu historickú vedu vykonal. Túto vďaku vyslovujeme Vám nielen srdečne, ale — dovoľte, aby som smel povedať — vyslovujeme ju aj *okázale*. Chceme tým dosvedčiť, že Slovenský klub je nielen spoločenským, ale i kultúrnym a osvetovým orgánom nášho národa a ako taký vysoko si cení činnosť učenca-historika, ktorý hľadá len pravdu a domáha sa jej len prostriedkami vedy, neustupujúc v hájení pravdy ani útočným prostriedkom, čerpaným z prameňov mimovedeckých.

Buďte uistení Vy všetci, ktorí hľadáte pravdu v minulosti nášho národa, že tá časť slovenskej verejnosti, ktorá stojí za Slovenským klubom, stojí celou svojou sympatiou a tiež celým svojím presvedčením i za Vami, za slobodou vedy a vedeckého bádania!

Za universitu Komenského poděkoval děkan filosofické fakulty prof. Dr. *Miloš Weingart* (rektor prof. Dr. *Karel Laštovka* byl úředně mimo Bratislavu).

Prof. Dr. *Krofta*, navazuje na tyto děkovné projevy, pronesl pak přednášku „O úkolech slovenské historiografie“, která vyšla jako svazek 8. ve „Sbírce přednášek a rozprav Extense university Komenského v Bratislavě“.

SLAVNOSTNÍ SBOR PRO INSTALLACI
REKTORA UNIVERSITY KOMENSKÉHO.

Složil i se slovy Rudolf Chlup.

Po prvé proveden při installaci prof. Dra
Karla Laštovky dne 10. června 1925.

Slova sboru.

Ty's povolán
a úřad vznešený Ti v úděl dán,
dnes v slavné chvíli nám připomínán.
Budiž Ti přáno,
by's rukou pevnou koráb vědy klidně vedl dál
a se svěřenci svými šťastně stanul
v přístav snažení,
v přístav svornosti a
v přístav lásky k vlasti,
lásky k národu.
Když pak budeš úřad předávati druhu svému,
budiž Ti přáno,
by vzpomínka krásná na Tě zůstala,
a vůle prozřetelnosti Tě po mnohá léta zachovej!
Budiž Ti sláva,
sláva neskonalá!

AKADEMICKÉ PĚVECKÉ SDRUŽENÍ V BRATISLAVĚ.

Ministerstvo s plnou mocí pro Slovensko vyzvalo dra Orla, aby sestavil mužský sbor, který vyslalo 1921 ke slavnosti svěcení slovenských biskupů do Nitry. Členy sboru byli i solisté S. N. divadla. V Nitře předneseny byly skladby autorů českých i slovenských při aktu samém a při odpoledním samostatném koncertu před četným i zahraničním posluchačstvem.

Mužský sbor pak dále fungoval při různých státních slavnostech, při min. recepcích a uměleckých večerech.

O Jiráskových slavnostech v Bratislavě zpíval sbor Mistru Jiráskovi, který se poděkoval připisem ze dne 13. září 1921, a v něm po prvé nazval sbor *Akademickým Pěveckým Sdružením*. Od té doby v upomínku na návštěvu Mistrovi v Bratislavě má sbor toto jméno.

Dopis Jiráskův zní:

Váženému Akademickému pěveckému sdružení posílá srdečný pozdrav, s radostí vzpomínaje na jeho krásný zpěv 11. září 1921, kterým mne poctilo, v upřímné úctě oddaný

Alois Jirásek.

Poté ustavilo se A. P. S. jako řádný spolek podle schválených stanov a rozšířilo pěvecké těleso ženským sborem na sbor smíšený.

Ideovým programem A. P. S. je v život uvést sborovou literaturu slovenskou a reprodukovat význačné zjevy hudby staročeské a slovanské hudby novější.

Při produkcích A. P. S. jsou proto na programech díla autorů slovenských a z nich zvláště Bella, Bulla, Fajnor, Lihovecký, Lichard, Figuš, Bystrý, Schneider-Trnavský, z českých skladatelů, působících na Slovensku, Egem, Chlup, Hoblík, Svoboda, z českých hlavně Fibich, J. B. Foerster, Dvořák, Smetana vedle starších autorů z doby obrozené a generace nejmladší.

Z větších děl, provedených A. P. S., budíž vzpomenu J. H. Foersterova „Stabat mater“, všech mužských sborů Smetanových, Bellovy kantáty „Svatba Jánošíkova“.

A. P. S. účinkovalo především při slavnostech na půdě akademické a těch, jež pořádala universita Komenského. (Slavnostní otevření filosof fakulty, panchida za Hviezdoslava, večer staročeské hudby, installace rektorské, promoce dra Holubyho, jubilejní oslava dra Škultétyho, panchida za Sienkiewicze, za prof. Drtinu, univ. oslava presidenta Masaryka a j.)

Rovněž účinkovalo A. P. S. při studentských slavnostech, na př. 1923 při Akademii na počest delegátů Stud. svazu, 1925 při Koncertu spolku L. Štúra, kdy J. L. Bella řídil premii Jánošíkovy svatby.

Četné bratislavské spolky kulturní si vyžádaly spoluúčast A. P. S. při svých uměleckých podnicích, jako Osvětový svaz, posádkové velitelství při tryzně za Štefánika a při vojenských slavnostech, červený kříž, Slovenská Liga, Obrodné hnutí ml. žen v Ywce, Ymka, Umělecká beseda, předsednictvo universitní extense.

Poněvadž slovenské spevokoly válkou byly umlčeny, učinilo si A. P. S. úkolem povzbudit k novému životu sborový zpěv hlavně po slovenském venkově a seznámiti popřevratovou generaci se starší i novější domácí literaturou. Toho druhu pořádány byly samostatné produkce v Bratislavě, Báhoň, Bolerázu, Pezinku, Stupavě, Zohoru. V roce Smetanově 1924 soustředila se hlavní činnost v reprodukci děl mistrových v Bratislavě (spolu se Zorou), Nitře, Námestově, Turč. Sv. Martině, Galantě a Seredu. Domácí umění propagovalo A. P. S. dvakrát ve Vídni a to 1923, na pozvání spolku Lumír, pod protektorem ministra zpl. vyslance dra

Kamila Krofty podalo československé menšině vídeňské ukázky slovenské literatury sborové, jež slovem doprovodil prof. dr. A. Kolísek; v r. 1925 spolu s Lumírem a symfonickým orchestrem vídeňským provedlo na počest narozenin našeho presidenta Masaryka ve velké dvoraně Konzerthausu Smetanovu Českou píseň, Fibichovu Jarní romanci a Bellovu Svatbu Jánošíkovu, již řídil autor.

S Lumírem navázalo A. P. S. srdečné přátelství prostřednictvím jeho předsedy dra Tacheciho a sbormistra Jaroslava Jindry.

A. P. S. se ujalo hlavně reprodukce děl seniora slovenských skladatelů Jána Levoslava Belly, o němž již V. Zelený napsal, že je zapomínaný a na nás zapomínající. Klade si za čest, že mohlo spolupůsobiti k uznání jeho díla a upozorniti na jeho obzvláštní význam mezi skladateli slovanskými doby novoromantické.

Sbor čítá 50 členů. Od r. 1922 je předsedou tabulární soudce *Ant. Balcar* a místopředsedkyní *Marie Ryšánková*. Po účetním radovi Čepkovi a min. asistentovi A. Hořejšovi je jednatelem kapitán *J. Škarda*. Sbormistrem je dr. *Dobroslav Orel* a druhým sbormistrem vrch. účetní rada V. Bambas. Čestným členem zvolen *Ján Levoslav Bella*. Rada členů je buď řádnými nebo mimořádnými posluchači University Komenského.

O B S A H:

	Strana
Zpráva odstupujícího rektora prof. MUDra Stanislava Kostlivého za rok 1923/4	1
Rektor prof. JUDr. Karel Laštovka. Životopis	12
Proslov rektora prof. Dra. Karla Laštovky při instalaci	13
<i>Karel Laštovka</i> : Jak jest zabezpečena ochrana občanstva ve veřejné správě československého státu (inaugurační přednáška)	15
Universitní oslava 75. narozenin presidenta republiky prof. Dra. T. G. Masaryka:	
Promluva rektora prof. Dra. K. Laštovky	21
Zájezd českého Ústředního spolku učitelů vysokoškolských do Bratislavy	23
Rozloučení ministra prof. Dra. Kamila Krofty s universitou Komenského	25
Text slavnostního sboru k rektorské instalaci	27
Akademické pěvecké sdružení	28

PŘÍLOHY:

	Strany
Portrét rektora prof. Laštovky, maloval K. Mayer	16
<i>Rudolf Chlup</i> : Slavnostní sbor k instalaci universitního rektora (partitura)	na konci

TABLES DES MATIÈRES.

	Pages
Rapport sur l'année scolaire 1923/4, par le recteur sortant, Stanislav Kostlivý, professeur à la Faculté de médecine.....	1
Biographie du recteur, Karel Laštovka, professeur à la Faculté de droit ..	12
Allocution du recteur, Karel Laštovka, à l'occasion de son installation..	13
<i>Karel Laštovka</i> : De la sauvegarde des droits des citoyens dans l'Etat tchécoslovaque (conférence inaugurale)	15
Cérémonie universitaire à l'occasion du 75 ^e anniversaire du président de la République tchécoslovaque, T. G. Masaryk:	
Allocution du recteur, Karel Laštovka.....	21
Visite à Bratislava de l'Association centrale tchèque des membres de l'enseignement supérieur	23
Cérémonie d'adieu du ministre plénipotentiaire Kamil Krofta, professeur à l'Université Charles, de Prague, et à l'Université Komenský	25
Texte du chœur solennel pour l'installation du recteur de l'Université La „Chorale Académique“	27
	28

ANNEXES.

Portrait du recteur Karel Laštovka (peint par K. Mayer)	16
<i>Rudolf Chlup</i> : Chœur solennel pour l'installation du recteur de l'Université (partition)	dern. pages

SLAVNOSTNÍ SBOR

PŘI INSTALACI UNIVERSITNÍHO REKTORA.

Rudolf Chlap, Op. 40 (1924).

TENOR

I. *mf* Tys po-vo-lán a ú-řad vzne-še-ný Ti v ú-děl dán, dnes v sla-vné chví-li

II. *mf* Tys po-vo-lán a ú-řad vzne-še-ný Ti v ú-děl dán, dnes v sla-vné chví-li

BAS

I. *mf* Tys po-vo-lán a ú-řad vzne-še-ný Ti v ú-děl dán, dnes v sla-vné chví-li

II. *mf* Tys po-vo-lán a ú-řad vzne-še-ný Ti v ú-děl dán, dnes v sla-vné chví-li

nám při-po-mí-nán. Bu-diž Ti přá - no, bys ru-kou pe-vnou ko-ráb vě-dy kli-dné

nám při-po-mí-nán. Bu-diž Ti přá - no, bys ru-kou pe-vnou ko-ráb vě-dy kli-dné

nám při-po-mí-nán. Bu-diž Ti přá - no, bys ru-kou pe-vnou ko-ráb vě-dy kli-dné

nám při-po-mí-nán. Bu-diž Ti přá - no, bys ru-kou pe-vnou ko-ráb vě-dy kli-dné

ve-di dál a se svě-re-nci svý-mi šta-stné sta-nul v při-stav sna-že-ní a

ve-di dál a se svě-re-nci svý-mi šta-stné sta-nul v při-stav sna-že-ní a

ve-di dál a se svě-re-nci svý-mi šta-stné sta-nul v při-stav sna-že-ní a

ve-di dál a se svě-re-nci svý-mi šta-stné sta-nul v při-stav sna-že-ní a

v při-stav svo-rno-sti a v při-stav lá - sky k vla-sti, lá - sky k ná-ro-du.

v při-stav svo-rno-sti a v při-stav lá - sky k vla-sti, lá - sky k ná-ro-du.

v při-stav svo-rno-sti a v při-stav lá - sky k vla-sti, lá - sky k ná-ro-du.

v při-stav svo-rno-sti a v při-stav lá - sky k vla-sti, lá - sky k ná-ro-du.

pp Když pak bu-deš ú - řad pře-dá - va - ti dru - hu své - mu, bu-diž Ti přá - no, *p*
pp Když pak bu-deš ú - řad pře-dá - va - ti dru - hu své - mu, bu-diž Ti přá - no, *p*
pp Když pak bu-deš ú - řad pře-dá - va - ti dru - hu své - mu, bu-diž Ti přá - no, *p*
pp Když pak bu-deš ú - řad pře-dá - va - ti dru - hu své - mu, bu-diž Ti přá - no, *p*

mf bu-diž Ti přá - no, by vzpo-mi - nka krá - sná, by vzpo-mi - nka krá - sná na Tě zů - sta - la a
mf bu-diž Ti přá - no, by vzpo-mi - nka krá - sná, by vzpo-mi - nka krá - sná na Tě zů - sta - la a
mf bu-diž Ti přá - no, by vzpo-mi - nka krá - sná, by vzpo-mi - nka krá - sná na Tě zů - sta - la a
mf bu-diž Ti přá - no, by vzpo-mi - nka krá - sná, by vzpo-mi - nka krá - sná na Tě zů - sta - la a

vů - le Pro-zře - te - lno - sti Tě po mno - há lé - ta za - cho - vej!
vů - le Pro-zře - te - lno - sti Tě po mno - há lé - ta za - cho - vej!
vů - le Pro-zře - te - lno - sti Tě po mno - há lé - ta za - cho - vej!
vů - le Pro-zře - te - lno - sti Tě po mno - há lé - ta za - cho - vej!

f Bu-diž Ti slá - va, bu-diž Ti slá - va, slá - va ne - sko - na - lá.
f Bu-diž Ti slá - va, bu-diž Ti slá - va, slá - va ne - sko - na - lá.
f Bu-diž Ti slá - va, slá - va ne - sko - na - lá.
f Slá - va ne - sko - na - lá.

ANNUAIRE
DE L'UNIVERSITÉ KOMENSKÝ
POUR L'ANNÉE
1925-1926

BRATISLAVA / MCMXXVI

ÉDITÉ PAR LE SÉNAT DE L'UNIVERSITÉ KOMENSKÝ
IMPRIMERIE DE L'ÉTAT, PRAGUE
(TCHÉCOSLOVAQUIE)

ROČENKA
UNIVERSITY KOMENSKÉHO
ZA STUDIJNÍ ROK
1925-1926

V BRATISLAVĚ / MCMXXVI

NÁKLADEM AKADEMICKÉHO SENÁTU UNIVERSITY KOMENSKÉHO
S PODPOROU MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A NÁR. OSVĚTY
TISKEM STÁTNÍ TISKÁRNY V PRAZE

ZPRÁVA ODSTUPUJÍCÍHO REKTORA
JEHO MAGN. PROF. Dra KARLA LAŠTOVKY
o stud. roce 1924/25.

Slavné shromáždění! Dámy a pánové!

Zahajuje tuto významnou akademickou slavnost, mám čest a milou povinnost co nejsrdečněji uvítati všechny vzácné hosty, kteří svou návštěvou tuto slavnost poctili; rovněž srdečně vítám i všechny slovutné pány kolegy a celou akademickou obec naší almae matris.

Zachovávaje tradiční postup při rektorské installaci, přednesu nejprve stručnou zprávu o nejvýznačnějších událostech našeho akademického života ve studijním roce 1924/25, v němž bylo po pětiletém trvání naší university po prvé vyučování na všech fakultách ve všech oborech a ročnících v plném rozsahu zahájeno.

A. V r. 1924/25 působil na universitě řádných profesorů:

na právnické fakultě	4
na lékařské fakultě	12
na filosofické fakultě	13
celkem	29

Jmenován byl dekretem presidenta republiky ze dne 22. prosince 1924 řádným professorem dějin výtvarných umění soukr. doc. Dr. František Žákavec.

Koncem stud. r. 1924/25 byl přeložen MUDr. Gustav Müller, řádný profesor porodnictví a gynaekologie, v téže hodnosti na universitu Masarykovu.

Mimořádných profesorů bylo:

na právnické fakultě	4
na lékařské fakultě	6
celkem	10

Dekretem ze dne 22. prosince 1924 byl jmenován MUDr. Antonín Hanák, soukr. docent university Karlovy a suplent university Komenského, mimořádným professorem fysiologie, dekretem ze dne 30. května 1925 jmenován byl s účinností od 1. února 1925 Ph. Dr. Viktor Teissler, soukr. docent university Karlovy a suplent university Komenského, mimořádným professorem lékařské fysiky.

Soukromých docentů bylo:

na právnické fakultě	3
na lékařské fakultě	6
na filosofické fakultě	5
celkem	14

V r. 1924/25 byly potvrzeny habilitace:

na právnické fakultě:

Dra Jana Říhy z práva ústavního,

Dra Františka Roučka z práva občanského;

na filosofické fakultě:

Dra Josefa Borovičky ze všeobecných dějin. Přenesena byla venia legendi z oboru geografie soukr. docenta Dra Františka Štůly z university Karlovy na universitu Komenského.

1 soukromý docent na filosofické fakultě měl plný učební příkaz (Dr. Frank Wollman).

Honorovaní docenti byli dva, po jednom na lékařské a filosofické fakultě.

Protože ani r. 1924/25 nebyly všechny stolice obsazeny byly některé obory *suplovány*, a to professoři a docenti sesterských universit Karlovy a Masarykovy. Na právnické fakultě byli 4 suplenti, na lékařské fakultě 1, na filosofické fakultě 7.

Na právnické fakultě vzdal se koncem r. 1924/25 soukr. docent university Karlovy Dr. Jan Matějka suplentury práva ústavního.

Na filosofické fakultě rozloučil se koncem zimního semestru 1924/25 s universitou vyslanec Dr. Kamil Krofta, professor university Karlovy, jenž byl suploval na naší universitě přednášky z dějepisu; bylť jmenován vyslancem v Berlíně.

Koncem téhož semestru vzdal se suplentury zeměpisu prof. Dr. Jiří V. Daneš.

Koncem stud. r. 1924/25 vzdali se suplentury professoři Masarykovy university Dr. Bohumil Navrátil a Dr. Julius Glücklich, kteří rovněž v minulém roce suplovali přednášky ze všeobecného dějepisu.

Od počátku letního semestru stud. r. 1924/25 byl pověřen přednáškami ze zeměpisu soukr. docent Dr. František Štůla.

Professorský sbor filosofické fakulty pracoval o obsazení mimořádných professor srovnávacích dějin slovanských literatur i tradic lidových, germanistiky, romanistiky a řádné professury paedagogiky. Na právnické fakultě bylo povoleno zavést přednášky z práva dělnického a konáním jich pověřeni prof. Dr. Karel Laštovka a suplent soukr. docent Dr. Antonín Basch. Na filosofické fakultě byly zřízeny kursy jazyka řeckého pro posluchače všech fakult, prozatím o 3 semestrech. Vedení kursů svěřeno bylo prof. Dru Antonínu Kolářovi.

Lektorů bylo 11, 2 na právnické fakultě, 9 na filosofické. Dr. Juraj Pogonowski vzdal se koncem r. 1924/25 lektorátu jazyka polského.

Vědeckých pomocných sil bylo celkem 101 (46 asistentů, 19 klinických sekundářů, 28 demonstrátorů a oper. elévů na lékařské fakultě, 2 asistenti a 6 knihovníků na filosofické fakultě).

Počet personálu univerzitní kanceláře a univerzitních ústavů byl značně ztenčen, a to nejenom restrikcí, nýbrž i dobrovolným odchodem před restrikcí. Jelikož ani ještě před restrikcí nebyl potřebný počet míst obsazen, pocituje se nedostatek sil velmi tíživě, zejména však v kancelářích, kde ze šesti systemisovaných míst úřednických byla obsazena jen 4, a z nich 2 opatřením provisorním.

V celku byli v univerzitní kanceláři 1 účetní úředník, 3 kancelářští (z nich 1 na smlouvu), 9 kancelářských oficiantů a pomocníků, 4 podúředníci a 4 zřízenci. Po ústavech fakultních byli ustanoveni 1 zubní technik, 8 zřízenců definitivních, 3 výpomocní a 12 námezdních sil sluhovských.

V univerzitní zahradě byl ustanoven 1 podúředník-zahradník.

B. Učební činnost university.

V zimním semestru studijního roku 1924/25 bylo konáno přednášek, praktických a seminárních cvičení:

na právnické fakultě 42 v rozsahu 118 týden. hodin,
na lékařské fakultě 52 v rozsahu 192 týden. hodin,
na filosofické fakultě 96 v rozsahu 202 týden. hodin.

V letním semestru téhož studijního roku bylo přednášek a cvičení:

na právnické fakultě 47 o 140 týden. hodinách,
na lékařské fakultě 45 o 162 týden. hodinách,
na filosofické fakultě 98 o 217 týden. hodinách.

Exkursí bylo konáno 7, zúčastnilo se jich 7 sil učitelských a 62 posluchačů.

Počet posluchačů opět vzrostl na všech fakultách.

Zapsáno bylo:

I. V zimním semestru 1924/25.

1. za řádné posluchače:

a) na fakultě právnické	734
b) na fakultě lékařské	235
c) na fakultě filosofické	120
úhrnem	1089

2. za mimořádné posluchače (včetně hospitantů):

a) na fakultě právnické	118
(z těch 69 posluchačů stát. účetnictví),	
b) na fakultě lékařské	4
c) na fakultě filosofické	40
úhrnem	162
Tedy celkem	1251

Mezi nimi bylo:

a) Tuzemců ze Slovenska	907
z Čech	152
z Moravy	110
ze Slezska	3
z Podkarpatské Rusi	—
úhrnem	1172
b) Cizinců	
z Jugoslaviie	3
z Polska	8
z Ukrajiny	7
z Ruska	56
z Rumunska	1
z Rakouska	1
z Maďarska	1
ze Spoj.Států Severoamerických	2
úhrnem	79
Celkem	1251

V souhrnném počtu posluchačů bylo zapsaných žen 110.

II. V letním semestru 1925:

1. za řádné posluchače:	
a) na fakultě právnické	712
b) na fakultě lékařské	234
c) na fakultě filosofické	122
úhrnem	1068
2. za mimořádné posluchače (i s hospitanty):	
a) na fakultě právnické	100
(z těch 60 posluch. stát. účetnictví)	
b) na fakultě lékařské	1
c) na fakultě filosofické	33
úhrnem	134
Tedy celkem	1202

Mezi nimi bylo:

a) Tuzemců ze Slovenska	864
z Čech	132
z Moravy	120
ze Slezska	2
z Podkarpatské Rusi	—
úhrnem	1118

b) Cizinců	z Jugoslaviie	4
	z Polska	15
	z Ukrajiny	5
	z Ruska	55
	z Rumunska	1
	z Rakouska	1
	z Maďarska	3
	úhrnem	84
	V celku	1202

V souhrnném počtu posluchačů bylo zapsaných žen 107.

Bylo tedy na celé universitě v zimním semestru 1924/25 více o 194, v letním o 171 posluchačů ve srovnání s týmiž semestry roku předcházejícího.

Nově bylo *immatrikulováno* v zimním semestru stud. roku 1924/25

na fakultě právnické	247
na fakultě lékařské	82
na fakultě filosofické	43

posluchači, celkem 372 posluchači;

v letním semestru 1925

na fakultě právnické	64
na fakultě lékařské	17
na fakultě filosofické	15

posluchačů, celkem 96 posluchačů.

Kolejného bylo vybráno: v zimním semestru 154.314 Kč, v letním semestru 128.718 Kč. Promínuto bylo *kolejné* v zimním semestru v částce 60.442 Kč, v letním semestru 77.362 Kč.

Osvobozeno bylo v zimním semestru :

227 posluchačů od celého *kolejného*

20	"	"	$\frac{3}{4}$	"
63	"	"	$\frac{1}{2}$	"
8	"	"	$\frac{1}{4}$	"

v letním semestru :

300 posluchačů od celého *kolejného*

21	"	"	$\frac{3}{4}$	"
17	"	"	$\frac{1}{2}$	"
3	"	"	$\frac{1}{4}$	"

Odměn za práce v seminářích bylo uděleno v zimním semestru 450 Kč, v letním semestru 1800 Kč (na filosofické fakultě).

Na právnické fakultě bylo ve stud. r. 1924/25

184 státních zkoušek historicko-právních, z toho 3 ženy,

75 „ „ „ „ „ „ 2 „

32 „ „ „ „ „ „ 1 „

Státní zkoušky podle bývalého uherského studijního řádu se ve stud. roce 1924/25 nekonaly. Celkem konáno 291 státních zkoušek.

V studijním roce 1924/25 bylo konáno *čsl. rigoros*:

historicko-právních 79, z toho 2 ženy,

judiciálních 47, „ „ 2 „

státovědeckých 25, „ „ 0 „

Celkem konáno 151 rigoros podle čs. stud. řádu.

Rigorosa podle *uherského* studijního řádu skládalo 5 kandidátův, a to:

I. právovědecké rigorosum	2 kandidáti
II. „ „	1 „
III. „ „	1 „
I. doplňovací rigorosum k nabytí doktorátu iuris	1 „

Na lékařské fakultě bylo konáno:

I. rigoros 15

II. „ 30

III. „ 18

Na filosofické fakultě byla konána 2 rigorosa hlavní a podána byla 1 doktorská dissertace.

Promováno bylo:

Na právnické fakultě za doktory iuris 19, za doktory iuris universi podle uherského studijního řádu 8;

na lékařské fakultě za doktory veškerého lékařství 18 (z nich 2 nostrifikace);

na filosofické fakultě za doktora filosofie 1 muž.

Při této příležitosti budiž uvedeno, že ministerstvo školství a národní osvěty povolilo, aby na universitě Komenského zavedeny byly slavnostní promoce. Promoce tyto budou povolovány všem kandidátům, kteří prokází maturitní zkoušku s vyznamenáním, jednohlasně výborný prospěch při všech přísných zkouškách a způsobilost k samostatné vědecké práci.

Universita si slibuje od tohoto zařízení vzrůst úrovně přípravy posluchačů při zkouškách a touhy po vědecké práci.

Rychlejšímu a intenzivnějšímu budování vědeckých zařízení nepřál stav státního rozpočtu, takže výplata téměř veškerých mimořádných dotací byla zastavena. Přes to však podařilo se rozhojnit fakultní, ústavní, seminární i klinické knihovny o nové

přírůstky, a to na všech fakultách, právnické, lékařské i filosofické.

Na filosofické fakultě stav seminářů a jejich knihoven jeví se takto: Největšími jejími ústavy jsou *seminář historický* a *seminář slovanský*.

Pro historický seminář

university Komenského je rok 1924/25 datem velice důležitým, ba bylo by možno po právu říci, že *Historický seminář teprve toho roku počal svou činnost* jako vědecký institut. K jeho založení učiněny byly sice prvé přípravné kroky-nezapomenutelným prof. Janem Heidlerem, ale teprve v roce 1925 bylo možno řádněji z počáteční činnosti Heidlerovy těžiti. Historický seminář neměl totiž až do roku 1925 *nejnutnějších místností*, neměl ani skříní a jiného vnitřního zařízení, a tak valná část literárních fondů v prvních letech trvání semináře zakoupených zůstávala uložena v bednách nebo provisorních skříních bez vědeckého použití. Teprve když Historickému semináři dostalo se místností ve fakultní budově v Reichardově ulici (Historický seminář má nyní čtyři ředitelny pro professory a docenty, kancelář pro asistenta, velkou knihovnu, kde se konají i seminární cvičení, dvě knihovní depôt a dosti prostrannou studovnu, v níž umístěna je i příruční knihovna) a když tyto byly opatřeny potřebným nábytkem a zařízením, bylo možno seminář studentům a badatelům historickým otevřít a jeho fondy učiniti přístupnými. Stalo se tak v lednu roku 1925. Ovšem že zbývá ještě mnoho práce, než bude možno Historický seminář prohlásiti za institut náležitě organisovaný a požadavkům, na nejpřednější institut pro studium a badání dějepisné na Slovensku kladeným, náležitě vyhovující. Katalog knihovny, která pomalu blíží se téměř 14.000 svazků, je teprve v počátcích a podobně i jiné pomůcky bibliografické. Práce je ztížena zejména tím, že seminář mimo asistenta nemá jiných sil pomocných. Zastavením mimořádných dotací pro rok 1925 bylo způsobeno, že knihovna úsatvu nemohla býti dosud vybudována tak, aby poskytla badatelům o dějinách našeho národa v Čechách, na Moravě a na Slovensku dostatečnou oporu, ba že nemohla býti doplňována tak, jako v letech minulých.

Přes tato pia desideria lze Historický seminář už nyní pokládati za ústav, jenž universitě Komenského svým rozsahem i zařízením je nejen k užtku, ale i ke cti.

Knihovna slovanského semináře

měla na konci stud. roku 1924/25 celkem 16.644 svazků; z toho připadá na odd. pro slovanský jazykozpyt a jazyk československý (prof. Weingart) 6252 sv., odd. pro dějiny starší české literatury (prof. Hanuš) 1596 sv., odd. pro novou českou literaturu a pro literaturu slovenskou (prof. Pražák) 5877 sv., odd. pro jazyk a

lit. ruskou (prof. Pogorělov) asi 500 sv. a odd. pro slovanské tradice a literatury (prof. Wollman) 2319 sv. Za minulý stud. rok přibýlo přibližně 1200 sv.

Slov. sem. byl obohacen zejména koupí knihovny Dra Hia-dora Stripského z Budapešti, která obsahuje důležité prameny pro dějiny literatury a nářečí karpatoruského. Dialektologický materiál slovenský, získaný dotazníkovou methodou, byl uložen při odd. pro jazyk československý a tamtéž uloženy také první příspěvky k budoucímu linguistickému atlasu Slovenska, totiž řada map s dialektickými isoglossami, kreslenými podle dotazníkové akce Matice Slovenské péčí Dra Václava Vážného.

Trpce jest pociťován nedostatek velkého literárního archivu v Bratislavě. Aby alespoň částečně byl tento nedostatek zmírněn, byl zřízen při odd. pro novou českou literaturu a pro literaturu slovenskou archiv, v němž se chovají památky slovenské. S podporou ministerstva šk. a n. o. totiž bylo počato se soustavným sbíráním literárních i jazykových památek. Cenného obohacení nabylo archivní oddělení rukopisným materiálem, získaným od faráře Vlad. Roye z Púchova. Závadou je dosud chudé oddělení ruské a starší slovenské literatury.

Co do *místností* je slovanský seminář nyní opatřen takto: má 5 ředitelen, 1 velkou síň pro knihovnu, kde se zároveň konají slavistické přednášky, 1 studovnu s příruční knihovnou pro posluchače, 2 čítárny časopisů, kde je vyloženo 38 časopisů běžných a úplné serie odborných časopisů domácích i zahraničních; celkem je v příruční knihovně vyloženo přes 3000 svazků, které jsou denně od 8 h. ráno do 8 h. več. volně k dispozici členům semináře. Úhrnem má tedy slovanský seminář 9 místností. Ty však pro rychlý vzrůst knihovny nedostačují a bude potřeba aspoň 2 místností dalších. Celkem slovanský seminář patří k největším ústavům toho druhu v Evropě.

Stav ostatních semin. knihoven jeví se takto:

Paedagogický seminář 870 univ. čísel, hudebně-vědecký 8100, seminář pro dějiny výtvarných umění 950 (z toho 300 diapositivů a 150 reprodukcí), geografický 1200 knih a časopisů a 265 map, seminář pro srovnávací jazykozpyt 250 sv., seminář germánský 426 sv., románský 268.

Univerzitní knihovna vzrostla od založení univ. Komen-ského o 73.000 svazků a má nyní okrouhle 135.000 svazků.

Připojena k ní letos zakupem mimo jiné knihovna Chalůp-kova tou částí, která zůstala na faře v Hornej Lehote u Pod-brežovej. Tím bylo podstatně obohaceno slovenské oddělení uni-versitní bibliothéky, kteréž soustavně doplňováno čítá k 15. listo-padu 1925 již na 5500 sv., knihovnicky zpracovaných. Podobně soustavného a ustavičného doplňování dostává se oddělení slo-vanskému, které čítá k témuž datu víc než 4500 sv., v nichž ovšem nejsou započítány dvě veliké počátkem roku 1925 zakou-

peně slavistické knihovny, obsahující převážně literaturu ruskou a čítající dohromady na 3000 děl.

V čítárně vědeckých periodik vyloženo je v téže době 336 revuí a časopisů. Bohužel knihovna přes stále rychlý vzrůst trpí nesmírně naprostým nedostatkem místností, takže lze potřebě vědeckého čtenářstva vyhovět jenom s největším napětím sil knihovní správy, tím spíše, že rostoucí frekvence hlavní čítárny vykazala za 11 měsíců — mimo měsíc srpen — od 1. listopadu 1924 do konce října 1925 10.268 čtenářů.

C. *Vědecká a publikační činnost fakult a jednotlivých členů* v r. 1924/25 se bohatě rozvinula.

Na *právnícké* fakultě prof. Dr. Karel *Laštovka* vydal své knihy „Župní zákon“ I. díl, v knihovně právnícké fakulty vyšla další řada prací členů fakulty i badatelů jiných.

Jsou to sv. 8. Dr. Leopold Heyrovský: Římský proces civilní,
sv. 9. Dr. Rudolf Rauscher: Volební kapitulace a korunovační reversy panovníků ve státech střední Evropy,
sv. 10. Dr. Miroslav Boháček: Ademptio legati,
sv. 11. Dr. Jan Vážný: Custodia v právu římském,
sv. 12. Dr. Vratislav Bušek: Církevní soudnictví ve věcech církevních v říši římské v I.—V. století.

Rovněž na *lékařské* fakultě byla vydána řada vědeckých prací, zejména v orgánu lékařské fakulty „Bratislavské lékařské listy“ a v „Časopise pro zdravotnictví“ prof. Dra Stanislava Růžičky.

V Sborníku filosofické fakulty vyšel redakcí prof. Dra M. Weingarta a prof. Dra V. Chaloupeckého konec ročníku II. a ročník III. (č. 26—38), ve „Spisech filosofické fakulty“ vyšlo dílo s. doc. Dr. Wollmana: „Srbochorvatské drama“ (č. Spisů V.), mimo Spisy vyšla práce s. doc. Dra Eugena Perfeckého: „Sociálně-hospodářské poměry Podkarpatské Rusi ve století XIII.—XV.“.

Tituly jednotlivých prací ze Sborníku filosof. fakulty jsou:

č. 27, prof. Dr. Jan Heidler: Zápisky Marie Červinkové (Riegrové),

č. 28, prof. Dr. Antonín Kolář: Kosmovy vztahy k antice,

č. 29, prof. Dr. Jos. Hanuš: Ze slovenských knihoven,

č. 30, prof. Dr. Václav Chaloupecký: Dvě studie k dějinám Podkarpatska,

č. 31, prof. Dr. Josef Baudiš: Poznámky k vývoji indoevropské struktury gramatické,

č. 32, prof. Dr. Valerij Pogorělov: Iz nabljudenij v oblasti drevne-slavj. perevodnoj literatury,

č. 33, s. doc. Dr. Frank Wollman: První dramatisace zrady Tugomirovy a Gerovy,

č. 34, hon. doc. Dr. J. E. Perfeckij: Car Petr I. a Leibniz,

č. 35, prof. Dr. Albert Pražák: Studentská léta Svetožara Hurbana Vajanského,

č. 36, prof. Dr. Dobroslav Orel: František Liszt a Bratislava,

č. 37, prof. Dr. František Žákavec: Wiliam Ritter,

č. 38, prof. Dr. M. Weingart: Dobrovského Institutiones, část II. (dokončení).

Jako další stadium rozvoje vědeckého života v Bratislavě nutno uvést, že se mohla již i organisovati práce mimo universitu za účasti a vedení universitních professorů ve vědeckých společnostech.

V r. 1924 byla založena československá společnost orthopedická za předsednictví prof. Dra Vítězslava Chlumského; první její sjezd v září 1925 v Bratislavě shromáždil řadu vynikajících hostů z ciziny.

O letnicích uspořádán byl na lékařské fakultě za vedení prof. Dra Stanislava Růžičky kurs z preventivního zdravotnictví.

V r. 1924 byla založena čsl. Společnost Eubiotická; předsedou zvolen prof. Dr. S. Růžička. Dále bylo uvažováno o založení učené společnosti v Bratislavě z podnětu prof. Dra Alberta Pražáka.

I s vědeckou cizinou byly pěstovány čilé styky.

Prof. Dr. Otakar Sommer a prof. Dr. Vratislav Bušek zastupovali universitu na oslavách jedenáctistoletého jubilea university v Pavii. Členové university zúčastnili se mezinárodních kongresů vědeckých (prof. Dr. K. Hynek sjezdu francouzských lékařů v Nancy, prof. Dr. V. Chlumský sjezdu orthopedů v Hannoveru a j.). Rovněž na mezinárodních sjezdech, konaných v tuzemsku, byla naše universita zastoupena.

Písemné blahopřejné projevy byly zaslány universitám v Leijdenu, Záhřebě, George Peabody College for Teachers v Nashville k jejich jubileím a universitě v Jerusalemě ke dni otevření.

Všechny fakulty vyměňovaly hojně své publikace s cizinou; v r. 1924/25 navázala fakulta právnická čilé styky s právníckými fakultami, hlavně polskými a jihoslovanskými. Fakulta filosofická pěstuje čilé styky se zahraničními slavisty.

Koncem roku 1924/25 začaly se navazovati výměnné styky s vysokými školami v Rusku.

Potěšitelné jest, že i počet posluchačů naší university, odbírajících se na studium v cizině, rok od roku stoupá; zejména prázdninové kursy francouzských universit jsou hojně navštěvovány a ministerstvo školství a národní osvěty umožňuje nemajetným posluchačům jejich návštěvu štědrými podporami.

I styky s tuzemskými vysokými školami jsou hojné a přátelské. K utužení jich velmi přispěl zájezd Českého ústředního spolku učitelů vysokoškolských do Bratislavy ve dnech 3. až 5. října 1924.

Universita Komenského se projevila též proti snahám chtějícím oklestiti universitu Masarykovu.

V r. 1924/25 byly obnoveny konference rektorů všech vysokých škol v republice, jejichž účelem jest jednati o otázkách, společných všem vysokým školám. Jest to v republice dosud jediná instituce, společná všem vysokým školám.

D. Činnost popularisační.

Extense university Komenského

konala ve stud. roce 1924/25 za vedení prof. Weingarta tyto přednášky: 24. října 1924 slavnost u příležitosti převezení ostatků Sienkiewiczových do vlasti, přednášeli prof. *Weingart* a Dr. *Pogonowski*; kromě toho tyto příležitostné projevy:

- O studiu na filosofické fakultě (prof. Weingart),
- o 100letém jubileu Kollárovy „Slávy dcery“ přednášeli prof. Pražák v Uh. Skalici, prof. Škultéty v Přerově
- a prof. Weingart o slovanské vzájemnosti ve Vídni,
- o 200. výročí smrti cara Petra Velikého přednášel v Bratislavě prof. Pogorělov a Perfeckij,
- o abstinentismu prof. Růžička,
- o M. J. Husovi prof. Hanuš,
- o Cyrillu a Methodovi prof. Weingart (z příležitosti zavedení stát. svátků 5. a 6. července).

Celkem 10 přednášek.

Pravidelné kursy 6tí přednáškové byly konány v Bratislavě tyto:

- prof. Buchtala: Vybrané kapitoly z lékařské chemie,
- prof. Vážný: Dějiny římské ústavy,
- prof. Tomsa: Filosofie přítomnosti,
- prof. Bušek: O poměru církve a státu.
- prof. Laštovka: Problémy správní,
- prof. Kolář: ženská otázka v starověku,
- prof. Tomsa: Filosofie přítomnosti,
- doc. Perfeckij: Dějiny moskevského státu,
- prof. Daneš: Austrálie,
- prof. Buchtala: Vraždy otravou.

Celkem 60 přednášek.

Kromě Bratislavy pořádala Extense zejména cyklus ve Vídni, pěstujíc tak soustavné styky s čl. menšinou vídeňskou. Tyto přednášky byly pořádány péčí Akademického spolku ve Vídni a konaly se v sále Slovanské Besedy. Přednášeli:

- prof. Pražák: Slovenská literární přítomnost,
- prof. Chotek: Národopisné otázky Slovenska,
- prof. Chaloupecký: Husitství a demokratismus,
- prof. Král: T. G. Masaryk (při slavnosti 50. výročí Masarykova předsednictví v tomto spolku 2. V. 1925).

Dále byly pořádány přednášky po *slovenských venkovských městech*, a to:

A. na slovenském západě:

v Uh. Skalici:

prof. Růžicka: O eubiotice,

prof. Weingart: Miesto slovenčiny v rodině slovanských jazykov,

prof. Daneš: Austrálie;

v Trnavě:

prof. Kolář: Demokracie v starověku.

B. na slovenském východě v městech:

Kežmarok — Levoča — Košice — Prešov:

prof. Pražák: Slovenská literární přítomnost,

prof. Weingart: Miesto slovenčiny v rodině slovanských jazykov a Slovanské bájeslovie (toto v Košicích a Levoči),

prof. Růžicka: Eubiotika (též ve Spiš. N. Vsi).

C. ve slovenském středu, v městech:

Lipt. Sv. Mikuláš — Ružomberok — Turč. Sv. Martin — Kremnica — Zvolen — Báh. Bystrica:

prof. Horna: Národnostní problémy, zvl. menšiny v Polsku,

prof. Weingart: Slovanská vzájemnost' (Ružomberok, Lipt. Sv. Mikuláš, Zvolen, Báh. Bystrica) Miesto slovenč. (Turč. Sv. Martin), Počiatky Slovanov (Kremnica),

prof. Pražák: Národní hnutí na Slovensku v letech 1848 až 1875.

O prázdninách 1925 uspořádala Extense společně s Extensí pražských vysokých škol cyklus přednášek v městech:

Nitra — Kremnica — Zvolen — B. Bystrica — B. Štiavnica:

prof. Daneš: O Austrálii,

prof. Weigner: Tělesná výchova jako složka kultury celonárodní,

prof. Pražák: Minulost a přítomnost Matice Slovenské,

prof. Chotek: Národopisné otázky slovenské.

Státní svátek oslavila Extense přednáškou prof. Krále (o Masarykovi) v Košicích dne 25. října 1925.

Celkem uspořádala Extense za studijní rok 1924/25 přednášek 129; od svého založení úhrnem 348.

Vedle této přednáškové činnosti rozvinula Extense v roce 1924/25 také činnost vydavatelskou, a to péčí a zásluhou prof. JUDra Richarda Horny. Jeho redakcí a nákladem fy Academia začala vycházeti

*Sbírka přednášek a rozprav Extense university Komenského
v Bratislavě,*

kteřá má přinášeti studie a knihy o aktuálních problémech našeho státu, národa československého a všeho Slovanstva, ve zpracování přístupném širším kruhům vzdělaného čtenářstva. Úspěch této sbírky byl takový, že za necelý rok byly některé svazky rozebrány.

Dosud vyšlo 6 čísel, a to:

prof. Horna: Hranice RČS. v historickém osvětlení,

prof. Laštovka: Vývoj organizace veřejné správy v republice Československé,

prof. Weingart: Sto knih slavistových,

prof. Krofta: O úkolech slovenské historiografie,

s. doc. Basch: Měnová reforma v Německu,

prof. Pražák: Národ československý.

Přízeň této Sbírce projevil pan ministr JUDr. Josef Kállay, přispěv na ni značnou částkou.

E. *Z kroniky universitní* uvádím:

Na paměť 75tých narozenin presidenta republiky konána byla dne 6. března 1925 ve vládní budově universitní slavnost, na níž po proslovu rektorové pronesl prof. Dr. Josef Král slavnostní přednášku. Panu presidentu republiky zaslán byl blahopřejný telegram.

Dne 28. října 1924 blahopřál rektor za universitu panu presidentovi republiky i vládě a zúčastnil se s prorektorem a děkany fakult oficiálních oslav státního svátku.

Dne 24. října 1924 navštívil universitu pan ministr školství a nár. osvěty Dr. Ivan Markovič, prohlédl si universitní budovy a zařízení a pojednal s akademickými funkcionáři o potřebách university.

Na smuteční oslavě prof. Dra Františka Drtiny přednášel prof. Král a projevy učinili rektor i děkan filosof. fakulty.

Installace rektora konala se dne 10. června 1925. Tento pozdní termín vysvětluje se tím, že budova právnické fakulty byla představována, a že auditorium maximum, v němž při nedostatku jiných místností mohly býti universitní slavnosti konány, bylo zhruba dohotoveno teprve koncem roku studijního.

Rektor university byl zvolen za člena Mezinárodního kongresu Olympijského v Praze 1925 a byla mu udělena pamětní medaile kongresová.

F. *Sociální péče o studentstvo.*

I. *Stipendistů* bylo

v zimním semestru 1924/25

na právnické fakultě 48, z toho 28 státních,

na lékařské fakultě 18, vesměs státních,

na filosofické fakultě 15, vesměs nestátních.

Vyplaceno bylo stipendií v úhrnné částce 40.700 Kč, z toho 23.500 Kč stipendií státních;

v letním semestru 1924/25 bylo stipendistů

na právnické fakultě 46, z nich 30 státních,
na lékařské fakultě 18, z nich 18 státních,
na filosofické fakultě 34, z nich 25 státních.

Úhrnná částka vyplacených stipendií činila 65.500 Kč a 1.000 fr. fr., z toho připadalo na stipendia státní 51.800 Kč a 1.000 fr. fr.

Podpory poskytly jednotlivé župy pro posluchače svých obvodů (v celkové výši asi 12.000 Kč), město Ružomberok vypsallo dvě stipendia po 784 Kč 50 h pro posluchače, kteří se narodili v Ružomberku.

Sociální péče studentská soustředěna jest ve dvou institucích, stále mohutnějících, Sboru pro sociální pečlivost o vysokoškolské studentstvo v Bratislavě a v podnicích, svěřených Kuratoriu universitního internátu a akademické mensy.

II. *Sbor pro sociální pečlivost vysokoškolského studentstva* zahájil svou činnost hned na počátku studijního roku a poskytoval posluchačům informace o zápisu, podporách a slevách studentstvu vyhrazených.

Na jaře t. r. poskytlo ministerstvo školství a nár. osvěty podporu 17.000 Kč na ošacení studentstva university Komenského. Peněz ten byl rozdělen podle potřeby jednotlivých posluchačů. Poněvadž však se ukázalo, že podpora od ministerstva nestačí k tomu, aby byli aspoň ti nejhudobnější posluchači ošaceni, vydal na ošacení Sbor z vlastních prostředků ještě částku 1.250 Kč. V celku byla poskytnuta podpora 102 posluchačům, a to 7 podpor po 500 Kč, 35 podpor po 250 Kč a 60 podpor po 100 Kč.

Sbor pro sociální pečlivost spolupracoval se SSS při udílení stipendií z Jarníkova fondu a taktéž byl dotazován Kuratoriem mensy a internátu, pokud šlo o udílení slev v mense a v internátech.

Přece však do konce školního roku nemohla se sociální pečlivost vyvinouti tak, jak by bylo bývalo žádoucí. Značné obtíže způsoboval zprvu nedostatek místností, čímž styk se studentstvem byl velmi ztěžován. Když však byla v měsíci červnu získána místnost v Cintorínské ulici č. 2, rozvinula se agenda Sboru bohatěji, a to zvláště v době školních prázdnin, kdy zejména bylo získáno 10 stipendií po 1.000 Kč od města Bratislavy a 4 stipendia po 1000 Kč od města Košic.

Před začátkem nového školního roku vydalo ministerstvo školství a nár. osvěty v dohodě se Sborem informační brožuru o naší universitě.

Při Sboru pro sociální pečlivost vysokoškolského studentstva jest zřízen jako samostatný odbor Zdravotní ústav stu-

dentský v Bratislavě. Úkolem jeho jest pečovati o studentstvo vysokých škol po stránce zdravotní. Každý posluchač jest začátkem školního roku celkově vyšetřen, a onemocní-li, má nárok, aby byl náležitě ošetřován a léčen. Potřebné léky dostává bezplatně, předpokládajíc, že jest příslušníkem RČS, osvobozen od placení kolejného a nemajetný. Nemohl-li by posluchač prokázati nemajetnost, vyšetření se sice poskytne bezplatně, případné léky však obdrží za režijní cenu. Případy tyto jsou však ojedinělé.

Výkonným orgánem je výbor, v němž zasedají mimo univ. professoři též přednosta expositury ministerstva veřej. zdravotnictví a tělesné výchovy, min. rada Dr. Kraicz a za studentstvo předseda sociální komise Svazu Slovenského Studentstva.

Předsedou je prof. Dr. Kristian *Hynek*, pokladníkem doc. Dr. B. *Wiškovský*, jednatelem MUC. S. *Kadlečík*, lékaři jsou: asist. Dr. J. *Sumbal* pro vnitřní a asist. Dr. J. *Fabián* pro dermatologické a venerické nemoci.

Zdravotní ústav studentský má dvě ambulatoria: všeobecné (pro vnitřní choroby) a zvláštní (pro choroby kožní a pohlavní).

Všeobecné ambulatorium navštívilo do konce letního semestru 309 posluchačů, celkový počet ordinací byl 672. Podle oboru studia bylo:

167 právníků
104 mediků
31 filosofů
2 theologové
3 farmaceuti
2 posluchači notářského kursu
<hr/> 309

Ve státní nemocnici na interní klinice prof. Dra *Hynka* leželo 15 posluchačů, v jednom případě na infekčním oddělení (difterie). Odborného ošetřování na jiných klinikách se poskytl v 140 případech, a to:

na zubní klinice	59 posluchačům
na rhinolaryngologii	41 „
na oční klinice	22 „
na chirurgické klinice	9 „
na ušní klinice	6 „
na orthopedické klinice	2 „
na gynaekologické klinice	1 posluchače
	<hr/> 140

Roentgenováno bylo po čas vyšetřování 136 posluchačů, mimo to byl roentgenován při povinné prohlídce každý obyvatel internátu, nestalo-li se tak již dříve.

Fysikální terapie bylo použito 10×, a to:

roentgenové	3×
diathermie	3×
horské slunce	3×
anionisace	1×
	<hr/>
	10×

Nemohl-li posluchač sám jíti k lékaři Zdravotního ústavu, oznámil to, a lékař nemocného navštívil. Návštěv bylo v bytech 17, a to 12 v internátech, 5 v soukromých bytech.

Jak výše bylo uvedeno, počet ordinací činil 672. Většinou to byly nemoci přechodné, ponejvíce bronchitidy, pharyngitidy, lehké případy influence, obtíže žaludeční a gastroenteritidy, 2 iktery, časté obtíže srdeční, z nich jen ve 4 případech zjištěno vitium, 1 petit mal, 1 botulismus, strumy incipientní s příznaky hypersekrece (12) a velmi často obtíže nervové.

Největší zřetel věnován byl nemocem plicním. Bylo nalezeno 8 pokročilých případů tuberkulózy (3 případy s pozitivním nálezem Kochových bacilů ve sputu), které byly umístěny jednak na klinice interní, jednak v sanatoriích. Jeden nemocný s destruktivní phtisou kombinovanou s luposním onemocněním zemřel v domácím ošetřování po předchozím dlouhém pobytě na klinice a v sanatoriu v Tatrách. Většinou šlo o zastavené procesy hrotové bez příznaků progresse (32 případů). Jen u 15 nemocných daly se zjistiti incipientní processy onemocnění, jevící známky progresse. Tyto případy však se namnoze zlepšily už průběhem ošetřování, jen jednomu z nich poskytnuta byla podpora na zlepšení stravy při domácím ošetřování.

Zvláštní ambulatorium (pro choroby kožní a pohlavní) navštívilo 89 posluchačů, celkový počet ordinací byl 352, a to:

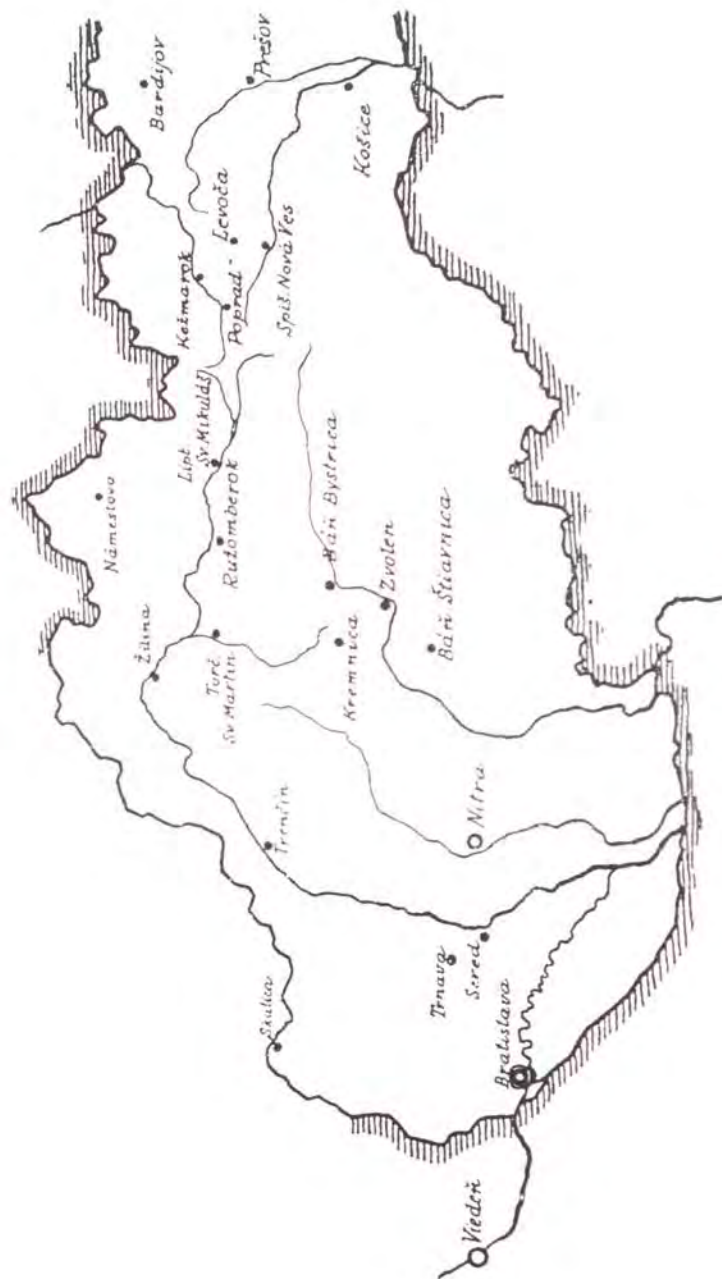
- a) u obyvatelů internátu 44 (práv. 30, med. 11, filosofii 3),
- b) u soukromně bydlících 45 (práv. 27, med. 15, filos. 2, teolog 1).

O ordinacích jak ve všeobecném, tak i ve zvláštním ambulatoriu, vede lékař podrobné záznamy.

Náklady zdravotního ústavu studentského hrazeny byly z podpory per 50.000 Kč, kterouž poskytlo ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy. Částky té bylo použito takto:

I. Kancelářské výlohy:

Jednatelské výlohy (poštovné, tiskopisy,
zařízení kanc. místností atd.) . . . 1.120 — Kč

MAPKA SLOVENSKA

S VYZNAČENÍM MĚST, V NICHŽ SE KONALY V LETECH 1923-1925 PŘEDNÁŠKY
EXTENSE UNIVERSITY KOMENSKÉHO

II. Odměny:

Lékařům Zdravotního ústavu a lékařům za odborné ošetřování	13.060— Kč
Jednateli	600— Kč
	<hr/> 13.660— Kč

III. Ošetřovné:

a) Za ošetřování nemocných posluchačů ve státní nemocnici	5.525— Kč
b) Za ošetřování v sanatoriích	13.666 30 Kč
Podpora na přilepšení stravy po čas prázdnin	800— Kč
c) Zubní klinice za ošetřování chrupů	1.540— Kč
d) Na cestovné výlohy do sanatoria	109 40 Kč
	<hr/> 16.115 70 Kč

IV. Léky:

Za léky od 1. I. 1925 do 30. VI. 1925	5.404 35 Kč
	<hr/> 41.825 05 Kč.

III. V *universitním internátě* v Bratislavě bylo ve studijním roce 1924/25 v I. semestru umístěno 236 posluchačů, z toho 25 posluchaček, v II. semestru pak 232 posluchačů, z toho 22 posluchaček, tedy asi průměrně o 20 více než ve studijním roce 1923/24.

V akademické mense stravovalo se denně průměrně 240 posluchačů, tedy průměrně o 10 více než v předchozím studijním roce.

Za ubytování platili posluchači 80 až 100 Kč podle způsobu umístění, za stravu pak Kč 8 — denně.

V zimním semestru byly posluchačům poskytnuty tyto výhody v univ. internátě a mense:

- 12 posluchačům byt zdarma,
- 7 posluchačům strava zdarma,
- 31 posluchači strava za režijní poplatek Kč 10 — měsíčně,
- 98 posluchačům strava za poloviční poplatek Kč 4 — denně.

V letním semestru:

- 12 posluchačům byt zdarma,
- 7 posluchačům strava zdarma,
- 33 posluchačům strava za režijní poplatek Kč 10 — měsíčně
- a 101 posluchači strava za poloviční poplatek Kč 4 — denně.

Příjem internátu a mensy činil . . .	Kč 1,317.236-95
Vydání internátu a mensy činilo . . .	Kč 1,311.793-81
Zůstatek k 30. září 1925	Kč 5.443-14

Správní personál universitního internátu a akademické mensy v stud. roce 1924/25 skládal se z 1 správkyňe a 1 účetní. Pomocný personál tvořili: 1 dozorkyně, 1 kucharka, 5 služek pro kuchyni a 6 služek pro úklid v universitních internátech, 2 domovníci.

Inventář universitního internátu zůstal nezměněn; byl pouze doplňován a staré neupotřebitelné kusy nahrazeny novými.

Státní subvence na letošní studijní rok zůstala nezměněna. Dluhy posluchačstva k 30. září 1925 činí Kč 3703—.

Dosavadní internátní místnosti potřebám studentstva již nedostačují.

Mužský internát v Schiffbeckově zahradě jest plně obsazen, ba přeplněn, a nutno bohužel i mnohé potřebné a nemajetné studující pro nedostatek místa odmítnouti.

Ženský internát v Cintorinové ulici začal se nákladem asi 1,200.000 Kč, který povolilo ministerstvo veřejných prací a financí, adaptovati a rozšiřovati, aby byla získána řada nových místností obývacích a pro akademickou mensu velká jídelna a kuchyně.

Přes to však se ukazuje stále naléhavěji potřeba vybudovati nový a prostranný a zdravotně vyhovující internát; kura-torium i akademický senát věnuje této otázce plnou pozornost a péči.

Tělesná výchova byla pěstována v akademické Y. M. C. A. a Slovenském sportovním klubu „Universita“. Lehkoathletické meziuniversitní závody byly i letos pěkně obsazeny. Návrh na obsazení lektorátu tělesné výchovy nebyl dosud proveden.

Studentské spolky pracovaly na polí stavovsko-sociálních zájmů v úplné shodě s akademickými úřady.

G. Umístění university

učinilo r. 1924/25 opět značné pokroky.

Za účinnou podporu v tom směru universitě poskytnutou činím vřelé díky pánům ministrům školství a národní osvěty, veřejných prací, financí a zejména přítomnému panu ministru s plnou mocí pro správu Slovenska. Rovněž s díky vzpomínám referátu min. veřejných prací a jeho úředníků, dozorem stavebním pověřených.

a) Budova *právnícké* fakulty v Kapitulní ul. č. 1 byla adaptována značným nákladem. Právnícká fakulta získala tím nové místnosti jednak přístavbou v mansardách, jednak po rektorátu a akademickém senátě, pro něž bylo najato sedm místností v paláci „Českomoravské-Kolben“. Kromě toho byla vysta-

věna zvláštní budova auditoria maxima. Horlivou péčí o vybudování fakulty projevil i stavební referent právnické fakulty prof. Dr. Horna, začož vyslovuji mu zde povinné díky.

b) Na *lékařské* fakultě byla otevřena klinika orthopedické chirurgie v budově Grand Sanatoria, kterou stát zakoupil a skvěle vybavil, dále byla dokončena přístavba kliniky oční a zahájena byla přístavba kliniky zubní a dívčího internátu. Stavba I. budovy theoretických ústavů lékařské fakulty blíží se svému dokončení; projekt II. budovy theoretických ústavů jest předmětem úředního jednání. Zatím byly umístěny některé ústavy (anatomický, biologický, histologicko-embryologický) ve starém invalidním baráku v Schiffbeckově zahradě.

c) *Umístění filosofické fakulty* zlepšilo se proti minulým letům potud, že rozhodnutím ministerstva školství a národní osvěty byly této fakultě přikázány další místnosti v gymnasiu v Reichardově ul., totiž kromě mezzaninu, který již fakulta měla, též přízemí a první patro v levém křídle budovy. Tím bylo lze umístiti: v přízemí seminář pro hudební vědu a dějiny výtvarných umění; v mezzaninu všechny semináře filologické (totiž slovanský, germánský, románský, klassický, anglický a srovnávací); v I. patře seminář historický, národopisný, zeměpisný, filosofický a paedagogický. Místnosti takto rozdělené bylo třeba adaptovati a cpatřiti novým nábytkem a jiným vnitřním zařízením. Tyto práce zabraly celý zimní semestr, ale mají za následek velký pokrok v zařízení seminářů a usnadnění práce v nich. Všecky semináře nemohly bohužel býti stejně dobře vybaveny, takže bude třeba opatřiti v budově dívčího gymnasia další místnosti a vymoci další nábytkové zařízení. Zejména nemá filosofická fakulta dosud dosti zvláštních *přednáškových síní*, takže se musí přednáseti prozatím v seminárních místnostech. Také *úřední místnosti* (kanceláře děkanství a vědecké zkušební komise) nebylo lze umístiti v budově gymnasijsní a musily býti pro ně najaty místnosti v I. patře ve Františkánském klášteře. Rovněž tyto místnosti byly adaptovány a nábytkem opatřeny.

Všemi těmito pracemi bylo umožněno, aby se nadále mohla filosofická fakulta již volněji rozvíjeti.

Velmi naléhavou jest potřeba novostavby administrativní budovy pro universitní úřady, Extensi, Sbor pro sociální pečlivost. V budově té by byly též síně pro slavnosti a promoce, neboť dosavadní místnosti, jichž se používá k těmto účelům, nejsou ani dosti veliké a ani vhodné.

Pokud se týče *definitivní výstavby* university, usneseno bylo konečně a definitivně setrvatí na projektu výstavby university na pozemcích u Karlovy Vsi, jakožto za daných poměrů jediném vhodném místě.

Universita se právem pokládá za vyvrcholení kulturního života národního, za místo, v němž nejlepší síly národa pracují o poznání pravdy a v této činnosti se spojují se zástupci všech kulturních národů ke cti svého národa a k pokroku lidstva.

Snahou naší university bylo vždy vzbuditi na Slovensku pro tento vysoký úkol plné porozumění. Jest potěšitelným zjevem, že zájem veřejnosti slovenské o universitu stále stoupá. K podnětu slovenské odbočky Národní rady československé povšimla si četná města potřeb university Komenského (Nové Město nad Váhom, Baňská Bystrica), dále některé spolky (Živena) a učinily projevy pro dobudování university. Rovněž československý tisk věnoval potřebám university vždy plnou pozornost.

Všem těm platí náš vřelý dík.

Konče svoji zprávu mám za svou povinnost vysloviti vřelé díky slovutným členům senátu za podporu, kterou mně v mém rektorátním roce poskytovali.

A nyní ještě několik slov k Vám, cives academici.

Při své installaci rektorské jsem Vás upozorňoval, abyste přese všechny nesnáze sociální, jež Vás tíží a přese všechny problémy, jež mladou mysl uchvacují, nezapomínali svého prvního úkolu, totiž věnovati se odbornému studiu, pro které jste byli na universitu vysláni, a v brzkú a úspěšně ukončili svoje studium, abyste mohli v životě národním co nejdříve jako vůdci jeho pracovati. Jsem rád, že výzva tato došla u Vás upřímně odezvy, jakož jsou toho dokladem promoční projevy od nových doktorů při promociích pronášené.

Jinak s uspokojením konstatuji, že styky mezi mnou a mládeží akademickou byly vždy srdečné a vzájemnou důvěrou nesené, a že nebyly žádnými příhodami zkaleny.

Děkuji Vám za to.

RECTOR MAGNIFICUS
PROF. Ph. Dr. MILOŠ WEINGART
Životopis.

Na studijní rok 1925/26 zvolen byl za rektora university Komenského Ph. Dr. Miloš Weingart. Volba jeho byla potvrzena výnosem ministra školství a národní osvěty ze dne 23. června 1925, čís. 68.254.

Zbývá mi čestný úkol, uvést některá význačná data ze životopisu nového rektora a odevzdati mu odznaky důstojnosti rektorské.

Miloš Weingart narodil se v Praze dne 21. listopadu 1890. Studia gymnasiální i universitní konal v Praze. Na universitě studoval slovanskou filologii, srovnávací jazykozpyt, klassickou filologii a filosofii. Na doktora filosofie byl promován sub summis auspiciis dne 19. června 1913. Od ledna 1914 do konce roku 1918 byl professorem stát. gymnasia v Praze III. Vedle toho byl od jara 1910 do června 1914 knihovníkem slovanského semináře pražské university a v letech 1915—1918 členem redakční kanceláře „Slovníka jazyka českého“ při České Akademii věd a umění.

Habilitoval se pro slovanskou filologii na pražské universitě dne 24. července 1919 a byl soukr. docentem tamtéž v letech 1919—1921. V týchž dvou letech byl také sekretářem Extense pražských vysokých škol.

Rádným professorem slovanské filologie na universitě Komenského v Bratislavě byl jmenován dne 14. září 1921. Zde se věnoval kromě činnosti učitelské především organizaci a budování knihovny slovanského semináře spolu s ostatními pp. řediteli tohoto ústavu. Podal podnět k vydávání Sborníku a Spisů filosofické fakulty, jichž jest redaktorem spolu s prof. Heidlerem a po jeho smrti spolu s prof. Chaloupeckým a Králem. Na počátku r. 1923 dal podnět a stanovy k založení Extense university Komenského, jejímž jest od té doby předsedou, a pořádá přednáškovou činnost kromě Bratislavy po celém Slovensku a ve Vídni. Ve stud. roce 1924/25 byl děkanem filosofické fakulty.

Na podzim roku 1924 byl zvolen mimořádným členem III. (filologické) třídy České Akademie věd a umění, v níž je členem několika speciálních komisí (totiž: lexikografické, dialektologické a místopisné), a dopisujícím členem Král. České Společnosti nauk v Praze. Počátkem roku 1925 byl také jmenován předsedou slovenského odboru čsl. stát. Ústavu pro lidovou píseň. Jest též členem komise pro jazykové otázky karpatoruské a členem komise pro reformu vzdělání středoškolských učitelů při min. šk. a n.o. v Praze a členem zdejší vědecké zkušební komise.

Literární činnost jeho se týká různých oborů slovanské filologie. Ke studiím slavistickým byl přiveden cestami po všech slovanských zemích, které vykonal již za let gymnasiálních, zvláště pak čtyřmi studijními cestami do Ruska, které vykonal

v letech 1909—1914. Na program jeho slavistických prací měl rozhodný vliv *Vatroslav Jagić*, z jeho učitelů universitních pak zvláště prof. Pastrnek, Polívka, Zubatý, Niederle a Bidlo.

Jeho vědecké práce tištěné týkají se především *slovanského jazykozpytu*. Kromě článků a recenzí, uveřejňovaných v časopise pro moderní filologii, časopise Národního musea, v Listech filologických a v jiných časopisech od roku 1911, a lithografovaných univ. kolegií, patří sem zvláště tyto knihy: *Dobrovského Institutiones* (ve Sborníku filosof. fakulty univ. Komenského č. 16 a 38, r. 1923 a 1925) a *Příspěvky ke studiu slovenštiny* (tamtéž č. 17, r. 1923), pak populární knížka *Vývoj českého jazyka* (v Praze 1918).

Hlavním oborem jeho literárních prací byl dosud *jazyk a písemnictví církevněslovanské*. Kromě menších prací a referátů patří sem z prací samostatně vydaných zejména jeho promoční přednáška *Počátky bogomilství* (v Praze 1913), stať *Bulhaři a Cařihrad před tisíciletím* (v Praze 1915), *Přehled literatury bulharské* (v Praze 1919) a *Byzantské kroniky v literatuře církevně-slovanské* (ve 3 svazcích, ve Spisech filosofické fakulty v Bratislavě 1922 a 1923 o 820 str.). Tento spis byl poctěn jubilejní cenou Král. České Společnosti Nauk.

Jeden čas také pracoval o dějinách *nové české literatury*, zvláště o Jaroslavu Vrchlickém. Sem patří jeho práce: *Praha v poesii Jaroslava Vrchlického* (1917), *Bar Kochba* (1920, obě ve Sborníku společnosti Jar. Vrchlického), populární knížka *Jaroslav Vrchlický* (v Praze 1920), některé časopisecké články, a studie *Problémy a metody české literární historie* (v Bratislavě 1922).

Konečně pracuje také o *dějninách a organizaci slovanské filologie*. Sem patří zvláště jeho studie: *Šafaříkovy práce jazykozpytné* (1913, v Laichterově Literatuře české XIX. stol., díl II., 2. vyd.), *Život a dílo prof. Pastrnka* ve „Slovanském sborníku“, který k jeho 70. narozeninám redigoval a vydal (v Praze 1923), *O podstatě slovanské filologie* (v Bratislavě 1924) a *Sto knih slavistových* (ve Sbírce přednášek Extense University Komenského, 1924).

Do problémů slovanské vzájemnosti zasáhl rozpravou *O jednotnosti Slovanstva* (Atheneum 1922), která vyšla také v bulharském překladě (v Sofii 1924).

Vaše Magnificenci!

Odevzdávám Vaší Magnificenci nejpřednější úřad akademický na universitě Komenského, úřad rektora této university, a přeji Vám, abyste byl ve svém úřadování provázen plným zdarem a aby Vaše činnost byla ku prospěchu naší almae matris a celé československé vědy.

Račtež přistoupiti a vykonati předepsaný slib a přijmouti odznaky hodnosti rektorské.

PROSLOV
REKTORA PROF. Dra M. WEINGARTA
při instalaci dne 28. listopadu 1925.

První slova, s kterými se nový rektor ujímá svého úřadu, jsou slova díky. Děkuji především Vaší Magnificenci, z jehož rukou jsem přijal úřad rektorský. Děkuji Vaší Magnificenci za uvedení v tento úřad i za všechny vzácné pokyny, kterých se mi od Vaší Magnificence vždy s neocenitelnou ochotou dostávalo. Nechovám jiného přání, nežli abych svou úřední povinnost zastával právě tak, jako tomu bylo v uplynulém roce rektorátu za moudrého a opatrného vedení Vaší Magnificence.

Stejně vřele děkuji všem pánům volitelům, jejichž důvěrou jsem byl postaven na toto místo tak významné a vyznamenávající. Bude mou opravdovou snahou, abych jejich důvěru nezklamal. Rovněž tak děkuji všem pánům členům akademického senátu za přízeň, s kterou mne v mém úřadě uvítali, a prosím, aby mi svou vzácnou podporu zachovali po celou dobu mého úřadování. Konečně vřelé díky vyslovuji všem milým a váženým pánům kolegům všech tří fakult, kteří svým přátelstvím usnadňovali vždy a usnadňují těžké, ale krásné působení na této universitě. Je to vzácný rys našich sborů professorských, že pracují vždy v otázkách vědeckých, vychovatelských i veřejných se svornou jednomyslností a s hlubokým pochopením velikého poslání naší university na Slovensku. Kéž tato jednomyslnost potrvá i nadále!

S potěšením musím zde konstatovati, že naše mladá universita dochází čím dále tím větší pozornosti doma i za hranicemi, jak je patrné z přecetných blahopřejných dopisů, které naší universitě byly ke dnešnímu dni zaslány. Znova a znova vyjadřuje se v těchto dopisech projev uznání a pochvaly nad tím, že naše mladá universita za tak krátkou dobu svého trvání může se pochlubit velikými úspěchy vědeckými a neobyčejně rychlým vzrůstem. V tom smyslu tlumočila nám kancelář presidenta republiky blahopřání páně presidentovo. Právě této chvíle posíláme z tohoto shromáždění panu presidentovi telegraficky projev naší neomezené oddanosti a úcty, prohlašující, že chceme i nadále spolupracovati ku blahu československého národa v duchu jeho zásad.

Stejně srdečně nám blahopřálo předsednictvo ministerské rady, pan ministr zahraničí prof. Dr. Beneš, pan ministr obchodu Novák, pan ministr spravedlnosti Dolanský, pan ministr sociální péče Winter, presidium ministerstva školství a národní osvěty a ministerstva financí, pan ministr zdravotnictví Šrámek, pan ministr Národní obrany Udržal, min. Hodža, Krofta a biskup Zoch, pan president Mičura. Dále konsulát německé říše v Brati-

slavě, vyslanectví naší republiky ve Vídni, guvernér a vice-guvernér Podkarpatské Rusi, předseda nejvyššího účetního kontrolního úřadu, předseda obchodní a průmyslové komory posl. Kornel Stodola v Bratislavě; rektor university Karlovy, rektor university Masarykovy v Brně, který se vřele přimlouvá za další přátelskou součinnost obou našich vysokých škol, rektori české techniky v Praze a v Brně, rektor vysoké školy zemědělské a rektor vysoké školy zvěrolékařské v Brně. Dále Husova evangelická fakulta v Praze, Ruská právnická fakulta a Ukrajinská universita v Praze, rektor německé university v Praze, rektor německé techniky v Praze a rektor německé techniky v Brně. Za ředitelství slovanského semináře v Praze blahopřeje prof. Murko naší universitě, „která má velký význam pro státní a kulturní život naší republiky“. Zvláště vřele blahopřejí nám řediteli slovanského semináře v Brně prof. Souček, Novák, Trávníček a Horák, děkanství filosofické fakulty brněnské. Rovněž Masarykova Akademie práce, za Klub historický prof. Pekař, za Masarykův lidovýchovný ústav prof. Pastrnek. Dále školský spolek Komenský ve Vídni a východoslovenský odbor ústř. spolku čsl. profesorů v Košicích; telegraficky blahopřáli Matice Slovenská z Turč. Sv. Martina a Akademický spolek z Vídne. Z cizích učenců jmenovitě slavisté: bulharský prof. Conev ze Sofie, ukrajinský prof. Kolessa, polský prof. Szober z Varšavy, dále němečtí slavisté, totiž prof. Max Vasmer z Berlína a prof. Erich Berneker z Mnichova, francouzský slavista André Mazon z Paříže a holandský slavista N. van Wijk dopisem česky psaným, jenž spolu s námi volá: Vivat, crescat, floreat universitas Comeniana!

Zvláště nás potěšily *slovanské učené společnosti*, které se dnešní naší slavnosti živě účastní.

Tak z *Krakova* poslal nám p. prof. *Jan Rozwadowski*, prezident polské Akademji Umiejętności, dopis tohoto znění:

Magnificencjo!

Proszę przyjąć moje gorące podziękowanie za łaskawe zaproszenie na uroczystość 28. listopada oraz najlepsze życzenia naszej Akademji Nauk i moje z powodu tego obchodu, w którym o sobiście uczestniczyć nie możemy.

Jan Rozwadowski, prezes Pol. Akad. U.

Podobně nám blahopřeje polské Towarzystwo naukowe ve *Lvově* připsím p. předsedy prof. *Balzera* a gener. sekretáře prof. *Dąbkowského*.

Ze *Lvova* rovněž došel projev, který zaslalo ukrajinské Naukove tovarystvo imeny ševčenko v tomto znění:

Львів, дня 26./XI. 1925.

До Світлого Ректорату Коменського Університету
в Братиславі.

Наймолодшому чеському Університетови, котрого професори і доценти виявили в останніх роках подиву гідну працю на науковім і культурнім полі, бажає Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові найкрасших успіхів також в новім, шкільнім році. Наукове Товариство взяло би радо участь в інавгурації *та на жаль, паспортіві труднощі на се не дозволяють*. Репрезентанти української кильтури пересилають письменною дорогою свій щирий привіт Товаришам по званню і праці.

За Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові

Др. Кирило Студинський,
голова.

Ze Záhřeba telegrafuje nám Jugoslavska Akademija znarnosti i umjetnosti takto:

Jugoslavska Akademija prigodom instalacije novoga rektora žele njemu i univerzitetu najbolje uspeh u radu oko slavenske uzajamnosti na polji nauke.

Manojlovič, predsjednik.

Nejkrásněji vystihuje význam dnešní slavnosti předsednictvo Národní rady československé v Praze, jež píše:

V Praze dne 27. listopadu 1925.

Vaše Magnificence!

Děkuji srdečně za milé pozvání k slavnostní instalaci Vaši jako rektora university Komenského v Bratislavě a dovoluji si projevit upřímné blahopřání jménem Národní rady československé.

Se zájmem četl jsem na pozvánce, že budete přednášeti o slovanské vzájemnosti v minulosti a přítomnosti. Je to zajisté povznášející skutečnost, že v Bratislavě, na půdě Slovenska, druhdy po tisíciletém útisku maďarském a maďarónském konečně osvobozené při obnově naší státní samostatnosti před sedmi lety, přednášíte na foru vědeckém o té ideji slovanské, která tolik byla přispěla před sto lety k našemu národnímu obrození a za světové války k našemu československému osvobození. Druhdy byla myšlenka slovanská nejběžnější záminkou k bezohlednému pronásledování bratří Slováků zlobou maďarskou. Kéž po všech zlých zkušenostech z rozdrobení Slovanstva v dějinách, historie slovanská a jednotící slovanská myšlenka přispěje k žádoucímu organickému vývoji a dalšímu mocnému rozvoji především obou větví národa československého! Není po-

chybnosti, že slovanská věda jest tomuto žádoucímu vývoji bezpečnou oporou, ano základnou. Jednotu cestou dorozumění potřebujeme zajisté jak mezi národy slovanskými, tak zvláště také v našem československém národě samém. Přejeme rozvoji slovanské vědy vůbec a v našem národě i na vzkvétající universitě Komenského v Bratislavě zvláště, výsledků nejdárnějších v zájmu vědy, národa, Čs. republiky i všeho Slovanstva.

S dokonalou úctou a oddaností:

Národní rada československá.

Adolf Prokůpek,
předseda NRČ. a poslanec NS.

S vděčností se obracím nyní k Vám, vážení a vzácní hosté, kteří jste svou hojnou přítomností ozdobili naši starodávную universitní slavnost a dali jste svou účastí najevo, že tato slavnost není pouhou formalitou, nýbrž významnou kulturní manifestací, která oceňuje důležitost jediné vysoké školy na Slovensku a ten veliký význam, jaký přísluší vědecké práci na Slovensku právě nyní při budování nového národního a státního života. Tato vděčnost platí především pánům představitelům a zástupcům úřadů, z nichž jest mně milou povinností jmenovati zvláště: p. ministra s plnou mocí pro Slovensko Dr. *Kállaye* a p. starostu města Bratislavy Dr. *Okánika*. Děkuji oběma pánům za veškeren zájem a přízeň, které naši universitě dosud věnovali, a prosím, aby nám svou vzácnou podporu zachovali i nadále. Dále vítám zástupce županátu, p. vlád. radu Dr. *Maršika*, p. polic. ředitele Dr. *Klímu*, p. velícího generála *Škvora* a pp. zástupce zem. voj. velitelství, p. presidenta soudní tabule Dr. *Fajnora*, p. přednostu referátu min. š. a n. o., min. radu Dr. *Hendrycha*, ostatní pány přednosty bratislavských veřejných úřadů, ředitele a professory bratislavských škol a zástupce kulturních spolků. Zvláštním významenáním jest nám přítomnost pp. zástupců sousedních států, totiž pp. konsulů *Jihoslavie, Polska, Italie a Rakouska*. S díkem vítám též účast pp. veřejných a politických pracovníků, zvláště pp. poslanců Drů *Dérera, Hally, Ivánky a Štefánka* a pp. zástupců denního i periodického tisku.

* * *

A na konec se s díkem obracím k Vám, *občané akademičtí*, moji mladí přátelé, moji posluchači a posluchačky. Vaše přítomnost jest mi znamením, že dosavadní dobrý a přátelský poměr mezi Vámi a učiteli university Komenského bude i nadále zachováván. Ale chtěl bych této příležitosti použití k tomu, abych Vám pověděl něco z toho, co mám na srdci, když přemýšlím o Vás a

o Vašem studentském životě. Bylo již častěji zdůrazněno, že Vaše generace akademická má obzvláště čestný a důležitý úkol, jaký se v životě národů vracívá sotva jednou za několik století. Na Vás bude, abyste spoluvytvářeli tradici slovenské intelligence, a vývoj této intelligence bude z valné části záviset na tom, jací budete Vy sami. A tu bych si přál, abyste vědomi jsouce tohoto svého vůdčího postavení stali se hodnými svého úkolu. Není to věc lehká. Přicházíte do doby plně ještě krisí a neurovnaných starostí z přerodu Evropy. Na Vás je a bude, abyste při této obrodné práci uhájili a vydobyli intelligenci toho podílu, který jí právem náleží, ale který jí dosud bývá někdy upírán. Abyste však mohli svou práci a své nároky plně uplatnit, musíte především Vy sami v sobě překonati *některé chorobné rysy nynější doby*.

Takovým rysem vyplývajícím přirozeně z následků války a všeobecně rozšířeným jest stav jisté podrážděnosti a *nespokojenosti*. Mnoho dřívějších statků bylo v těchto letech ztraceno, mnohá přání nebyla splněna, leckteré očekávání bylo zklamáno. Z toho se rodí nejenom u nás, ale ve všech státech Evropy ona nespokojenost a jistá psychosa, která střízlivé uvažování a kritické posuzování nahrazuje projevy podráždění a nepokojných snah. V této situaci vyskytují se lidé ať kteréhokoli směru smýšlení a v kterýchkoli vrstvách, ať učení nebo neučení, u nichž můžeme pozorovati dokonce jakousi *radost ze zla*. Ať už tato škodolibá radost prýští z osobní churavosti nebo soukromé neuspokojenosti nebo konečně z tužby po slávě Herostratově, toho Herostrata, který nemoha se dosti rychle proslaviti kladnou prací, zapálil chrám, aby zvěčnil své jméno, — to jsou choré duše nebo malé duše. Je nám jich líto. Ale nemůžeme se jimi dáti odraditi ve svém dobrém, kladném díle. To, čeho potřebujeme my všichni a co budete potřebovati do života především také Vy, jest čisté oko a jasná tvář. *Radostný pohled na život*. Víme, že jsme všichni nedokonalí, neboť jsme lidé, ale musíme si zachovati *důvěru* v lidi, v jejich dobrou vůli, to jest důvěru v sebe sama.

Nespokojenost, o níž jsme mluvili, souvisí s jiným nezdравým rysem naší doby, který Vy máte pomoci přemáhati. Je to jedním slovem *materialistický shon* po tom, co dříve bylo nazýváno jenom prchavými, nestálými a méněcennými statky tohoto světa. Dnes ještě pořád jako přirozená reakce na přežitě strádání válečných let jeví se u mnohých hlavní pákou jejich pracovního úsilí požitke nebo vnější pozlátko života. To pak vede k tomu, že ve shonu za mocí, bohatstvím a zábavou sahá se ke zbraním nevybíraným, ke zbraním sobeckým, ba dokonce někdy ke zbraním nepoctivým. Naproti tomu Vám stavím jako první a nejdůležitější požadavek na občana akademicky vzdělaného *pevný a čestný charakter*. Zesnulý slavista brněnské university prof. Vondrák, jehož předčasného úmrtí i my zde hluboce želíme,

pravil ve své nedávné rektorské řeči: „Kdyby muž měl sebe více vědomostí, schází-li mu charakter, ztrácí docela na své ceně. Tento nedostatek se nedá ničím vyvážit. Pracujme k tomu, aby tyto pojmy u nás splynuly v nerozlučnou jednotu, aby vždy byl nejen Slovan-člověk, nýbrž i muž-charakter.“ To jsou zlatá slova. S tohoto místa jako Váš učitel Vám říkám, že je ovšem velice důležité, abyste byli pro své povolání ozbrojeni potřebnou mírou vědomostí, ale že ještě důležitější jest, aby každý z Vás byl *dobrý člověk*. Buďte vůdci svému lidu nejen svou rozumovou převahou, ale zvláště také svým mravním příkladem.

Ale k tomu, aby nedostatky charakterové byly překonány Vámi, jest potřebí ještě něčeho třetího. Něčeho, čeho se naši době a také našemu studentstvu často nedostává. A tu musím užiti slova, které dnes bývá často proskribováno, ba cynicky zesměšňováno, ale které přes to nepozbude své ceny, totiž: Vy musíte míti svůj *životní ideál*. V tom se právě liší mnozí naši vrstevníci od velikých našich předchůdců v době našeho národního obrození. Tenkrát bylo možné nesmírně mnoho vykonati silami slabými a nečetnými, protože ti lidé v něco velikého věřili, něčemu vznešenému zasvětili svůj život. To se dnes často nechápe. Nechápe se, jak je to možné, že dva lidé, vyzbrojení přibližně týmiž vědomostmi a nadaní celkem podobnými schopnostmi, mají stejné výsledky; proč jeden pracuje mnohem rychleji a při tom lépe a užitečněji než druhý. To je tím, že ten jeden v něco věří, má nějakou krásnou životní myšlenku, a ví, že pro ni pracuje a žije. Neříkám, že tímto ideálem musí býti u nás všech jedna a táž myšlenka. Náš veliký Dobrovský říkal: „Judicia sunt libera“, myšlenky jsou svobodné. Ale když i naše ideály budou se lišiti, nemusí to býti škodou, neboť je to právě různost myšlenek, která naplňuje všestrannost života. Ale jestliže lidé opravdu dobří a ušlechtilí čestně usilují každý o svůj ideál, nemohou se na konec nesejíti. Jeden z takových ideálů chci Vám doporučiti svou dnešní přednáškou, totiž *myšlenku slovanskou*.

A v podstatě to, co Vám tu říkám, není ovšem nic nového a zejména již zde v Bratislavě bylo hlášáno. R. 1841 vracel se největší dosud básník slovenský a jeden z nejlepších slovenských duchů *Jan Kollár*, jehož památce chci zasvětit tento den, vracel se ze své italské cesty do Břetislavě, jak se tenkrát říkalo. A zde shromáždil kolem sebe slovenskou studující mládež, posluchače profesora řeči československé *Jiřího Palkoviče*, družinu *Ludevíta Štúra*, a jak sám zaznamenal, takto k nim promluvil:*)

„Obrátil jsem já několik slov a výstrah, které mi již dávno na srdci ležely, k těmto mladým bratrům: že se srdečně těším, nejen já, ale se mnou všickni Slováci, z těch chvalitebných svědectví, které jim, nad žáky jiných národův, co do pilnosti, mrav-

*) Cestopis prvý, kap. poslední. Viz Sebr. Spisy J. Kolláfa, v Praze 1862, III., str. 314 n.

nosti a řádného se chování, jak p. p. profesorové tak i jiní obyvatelé města tohoto dávají: že jich ale prosím a napomínám, aby již nyní ve mládenství svém obzvláště na vzdělání svého osobného charakteru pracovali: oněch, slavjanské mládeži vytýkaných chyb, totiž chabosti a slabosti, vrtkavosti a otrokomyslnosti, slovem bezcharakternosti se varovali: naproti tomu, aby sobě zvolili stálost a setrvalost v tom, co ve mladosti dobrým a krásným býti poznali, pamatující na to, že není chvála dobře začítí, ale dokonatí. Toto otcovské napomenutí, řekl jsem dále, není zbytečné, smutná zkušenost mi je na jazyk klade, nebo mnozí z našich Mladoslavův, o nichž jsme se, pokud ve školách byli, domnívali, že někdy Tatry z kořen vyrvouce je na nepřátele říci budou, sotvy že prach školský z bot vyrazili a do života vstoupili, ochladli a ocháblí, že se splnilo na nich to přísloví: „Hora plodí myš.“ Národnost jejich bývá proměnlivá, jejich mládenecká nadšenost a horlivost slamoohnívá, blýskavé zlato jejich lásky k národu zřídka vydrží průbu v ohnivě peci skutečného života. A předce nic z nás nebude, pokud sobě nevychováme pevné charaktery a špartanskou činosilnou mlad', kteráby uměla pro národ i hlad a žízeň trpěti a nepodlehla ani chlebu ani ženě, ani prosbám ani hrozbám, ani bezejmenným listům, kočičím muzikám, roztrískání oken a těmto podobným. Nyní nám potřebí, ne tak hlav, knih a učenosti, jako raději srdcí, skutkův, charakterův: jen tím bude mravný samocit ve všech nás povýšen a stav našeho národu zlepšen. Varujte se zoufání nad národem: chraňte se i při tuposti a nevděčnosti národu říkati, že on není hoden, aby se jemu nebo zaň někdo obětoval. — Ostatně vaše heslo buď vzájemnost, cokoli činíte, číňte tak, aby se Vaše city a myšlenky, vaše spisy i skutky, slovem celá vaše československá národnost v moři veškerého Slavjanstva kotvily. Ve všech národních snáženostech, anobrž ve všech lidských věcech, přivykněte sobě vždy nejvyšší cíl a vzor k dosažení předkládati: skoupá skutečnost z takového ideálu krom toho to co příliš a mnoho odčesne a zmaří.“

Tak mluvil před 84 roky v Bratislavě Jan Kollár k slovenské mládeži, a to je také můj pozdrav k Vám, občané akademičtí.

Bud'te zdraví!

PREJAVY ZÁSTUPCOV ŠTUDENTSTVA.

Reč predsedu Sväzu slovenského študentstva
JUC. Miloša Rumana.

Z príležitosti tejto zvláštnej slávnosti Vašej inštalácie, dovoľte mi, Vaša Magnificencia, aby som Vás v mene S. S. Š. teplými slovami študentskej lásky k svojmu rektorovi čo nasrdečnejšie pozdravil, blahoželal k Vášmu vznešenému úradu a požiadal Vás o Vašu morálnu podporu študentských záujmov, ktorá špeciálne pre bratislavské študentstvo má neoceniteľný význam.

Pozdravujem Vás, Vaša Magnificencia, s Vašími slovami, ktoré ste ráčili povedať pred veľkým zástupom ľudu z príležitosti položenia základného kameňa pre novú budovu „Matice Slovenskej“ v Turč. Sv. Martine, ako zástupca univerzity Komenského, ktorej v čele stojíte dnes: „Slobodnému národu slobodná kultúra“. Základom vývoja slobodnej kultúry je dokonalá univerzita. Dokonalá univerzita vyžaduje pečlivého vedeckého vystrojenia a vybudovania. Tým však nežiadame, aby sa to stalo behom jedného roku, chceme len to, aby sme behom najkratšej doby stali sa nadšenými svedkami nových základov univerzitného mesta, za ktorým túži celý univerzitný profesorský sbor, celé Slovensko, Podkarpatská Rus a študentstvo celej republiky.

Chceme-li, aby univerzita Komenského vývojom svojím dostala sa na úroveň ostatných dvoch univerzít, treba umožniť študentstvu väčšiu návštevu, ktorá je jedine možná „vybudovaním študentského akademického domova“, čím sa rieši najpalčivejšia otázka bratislavského študentstva.

Vaša Magnificencia! Toto sú tie dve kardinálne požiadavky, ktoré sú odkázané na Vašu morálnu podporu, taktiež závislé na celom slávnom profesorskom sbore univerzity Komenského.

Pôjde-li študentstvo majúce v čele svojho vzorného rektora a obetavý slávny profesorský sbor i naďalej v snahe vybudovať univerzitu Komenského od nových základov a dať útulok študentstvu v novom akademickom dome, som presvedčený, že naše výsledky nás nesklamú.

Srdečne by sme si priali, aby pomer študentstva k svojmu rektorovi a profesorskému sboru i naďalej niesol sa v intenciách najkrajšieho spolužitia, ktorý bol vzorom od počiatku nášho univerzitného života.

Vo Vás, Vaša Magnificencia, chceme mať nielen vzorného rektora, ale i dobrého radcu, vodcu, dobrodinca a vlastného otca, ktorý sa ochotne bude starať o svoje deti, študentstvo.

Vo verejnom živote S. S. Š. bude sa snažiť, aby titul „akademik“ zvučne a príjemne znel vo všetkých odvetviach nášho rozháraného života, a ako stavovská organizácia bude pečovať o to, aby štyl nepolitický a nekonfesijný bol zachovaný dôsledne a dôstojne.

V československej otázke, Vaša Magnificencia, spolieham na Vašu diagnózu, lebo verím, že tak, ako ste ráčili naprosto objektívne v slavianskej filológii nazrieť do duše slavianskej, že tak touto cestou privediete nás k poznaniu vlastnej tepny nášho užšieho národného života.

V tomto znamení chceme kráčať za Vami, pracovať pre lepšiu vzájomnosť československú, pre pevnú jednotu štátnu a pre veľký ideál slavianský.

Reč predsedu Ústredia Katolíckeho študentstva JUC. Martina Sokola

Pokladám si za svoju česť a morálnu povinnosť, že pri dnešnej slávnostnej a iste veľavýznamnej príležitosti môžem sa zúčastniť oficiálneho prejavu, ako predseda Ústredia Slovenského Katolíckeho študentstva.

Ú. S. K. Š., ako ideová centrálna študentská organizácia, stojac na stanovisku christianizmu a slovenského nacionalizmu, od prvých rokov svojho účinkovania plní svedomite nielen svoju kultúrnu povinnosť na poli slovenského národného života, ale chovala sa vždy s príslušnou úctou a loyaltou aj voči akademickým orgánom. Toto ideové stanovisko nášho hnutia ostane naším krédom aj naďalej a voči akademickým orgánom chovať sa budeme s príslušnou úctou a loyaltou aj v budúcnosti. Činiť tak budeme nielen preto, lebo tak to diktuje naše pozitívne kresťanské vierovyznanie, náš národný a slavianský cit, ale aj naša synovská úcta a oddanosť, ktorou cítime sa byť voči Vám zaviazanými.

Keď v znamení tohoto kréda hnutia slovenského katolíckeho študentstva vyslovujem srdečnú vďaku J. M. odstupujúcemu pánu rektorovi Dr. Karlovi Laštovkovi, ktorý priamo otcovskou láskou a starostlivosťou pečoval o poslucháčstvo univerzity a viackrát prejavil svoje srdečné sympatie s naším hnutím, z hlbín slovenskej duše svojej pozdravujem nového pána rektora J. M. prof. Dra Miloša Weingarta a prosím ho, aby bol nielen naším láskavým a starostlivým otcom, ale keď potreba toho bude vyžadovať, aj prísny a spravodlivý sudcom: prísny preto, lebo slovenský národ v minulosti zdeptaný nadvládou cudzieho imperializmu v záujme vlastnej konsolidácie a upevnenia štátnej jednoty československej potrebuje mužov vzdelaných, sebavedomých a predovšetkým charakterných; spravodlivý — v pevnom povedomí, že i keď sa cesty naše rozchádzajú, i keď je medzi nami rozdiel čo do svetonáhľadov, predsa konečný cieľ všetkých nás je jeden a ten istý: „Mravné a hmotné povznesenie slovenského národa a celej republiky československej“.

Reč predsedu Spolku akademikov židov
»Achduth« Wintersteina.

Vaša Magnificencia, pane prorektore!

Ako predseda Spolku židovských akademikov „Achduth“, dovoľujem si použiť tejto slávnostnej príležitosti, aby som sa od Vašej Magnificencie, ako na našu najväčšiu spokojnosť účinkovavšieho rektora našej univerzity, v mene môjho spolku rozlúčil.

Sme si vedomí, s akou ambíciou, mravnou silou a vedeckým pracovaním Ste stál na čele našej univerzity, Ste záujmy Vašich poslucháčov chránil a konečne vedecký podklad a slávne meno univerzity Komenského upevnil.

A zvlášte my, židovskí poslucháči, sme si toho vedomí, čo Vaša ctihodná osoba vo vedení rektorátu pro nás znamenala. Z príležitosti otvorenia hebrejskej univerzity v Jeruzaleme a zvlášte Vašou prítomnosťou na slávnosti usporiadanej v Bratislave z tohože dôvodu Ste jasne dosvedčil, že neznáte národnostných a náboženských rozdielov na pôde rýdze vedeckej a konečne, že vykladáte našu demokratickú ústavu tak, ako to z ideologie a prác nášho slávneho prezidenta krásne vysvitá.

Buďte uistený, že tou istou oddanosťou a dôverou Vás prevádzame aj naďalej na Vašej ceste, ktorou sme sa Vás aj doteraz pridržali.

Vaša Magnificencia, pane rektore!

V mene Spolku židovských akademikov „Achduth“ vítame Vás z príležitosti Vašej rektorskej inštalácie.

Spolok náš stojí týmto pod slávnou ochranou Vašej Magnificencie, čo je nám zárukou, že sa spolok vyvinie naďalej tak, ako sa to aj doteraz stalo. Vaše vedenie rektorátu je nám ale aj zárukou, že sa základy univerzity Komenského zabezpečia a slávne meno tejže v celom kultúrnom svete upevní.

Dúfam a som si toho istý, že zo stanoviska otázky národnostnej a náboženskej nasledujete Vášho sl. predchodcu.

Som presvedčený, že Vaše slávne účinkovanie bude slúžiť k dobru nášho štátu, jeho ľudu a tým aj celého kultúrneho sveta.

Pozdravný preslov predsedu Akademickkej Ymky
university Komenského JUDra Štefana Mazáka,
prednesený na inštalácii rektora
dňa 28. novembra 1925.

Vaša Magnificencia, slovný pane rektore!

I my v mene Akademickkej Ymky univerzity Komenského dovoľujeme si Vás nadšene pozdraviť v tomto novom najvyššom úrade univerzity.

Milos Wengarsky

Sme nadšení touto slávností a musíme ňou byt' nadšení, keďže nastupujete tento slávny úrad práve Vy. Ved' poznali sme z Vašej reči, práve prednesenej, že schvaľujete naše zásady a že nás budete i naďalej podporovať v našej práci a v našej snahe po zdokonalení jednotlivca rovnomerným a súčasným zdokonaľovaním rozumovej, mravnej a telesnej stránky našich osobností. Je totiž a i zostane pravdou, že základným predpokladom pre kultúrnu i hospodársku prácu v národe i štáte je všestranne dokonalý jednotlivec. Najprv musíme sa sami vzdelávať, zosilovať mravne a telesne, a len potom bude nám možno s úspechom pracovať pre ľud i štát.

A práve preto Vás tak radostne, Vaša Magnificencia, pozdravujeme, lebo vieme, že vykonáte všetko nielen k umožneniu vzdelania, ale i k umravneniu a telesnému zdokonaleniu slovenského študentstva i v tomto novom úrade tak, ako ste to už vzorne osvedčil vo svojom obore a svojich doterajších funkciách.

Vám, Vaša Magnificencia, slovutný pane prorektore, ďakujem za všetku prácu tu spomenutú, ale i za tú obrovskú nespomenutú a neoficiálnu prácu v prospech univerzity a študentstva. Nemáme totiž iného prostriedku, ako sa Vám za ňu odvdáčiť, len tento verejný prejav, ktorý, prosíme, neráňte chápať ako formalitu.

Reč predsedu spolku československých filozofov „Ludevít Štúr“ PhC. J. Garaja.

Dnes zúčastňujeme sa slávnostnej inštalácie Jeho Magnificencie rektora, v túto hodinu sledujeme slávnostný akt uvedenia laňajšieho dekana našej filozofickej fakulty do úradu rektorského. A v túto chvíľu prichodí mi vykonať obzvlášť milú povinnosť, aby som pozdravil Jeho Magnificenciu za „L. Štúra“, spolok čsl. filozofov, aby som pozdravil nášho učiteľa, vždy starostlivého a ochotného radcu, zaslúženca o slovenskú filológiu a odtiaľ aby som spomenul i zvláštny vzťah poslucháčstva filozofie k tejto inštalácii.

Hodnotíme si Vás ako pedagoga. Tým, čo ste Vy dal nám do rúk v brožúrke „Sto kníh slavistových“, neobdaril nás dosiaľ ničím podobným žiadny odborník. Zaopatrenie seminára a zvlášte sriadenie študovne pre slovanských filologov, akéj nemajú ani na druhých veľkých univerzitách, systém prednášiek so stálym pedagogickým zreteľom, to všetko viaže nás k povďaku. Ste naším vzorom v odbornom snažení. Vaša hlboká znalosť špecialistu s veľkou koncepciou všestranných znalostí sú nám jasným vodítkom ku práci.

A v zásluhách o slovenskú filológiu chceme budovať na základoch Vami položených s uvedením si domácich potrieb. Vďačíme Vám za spravodlivé riešenie problému Czambelovho,

za uhodnotenie šafárika, a prosíme Vás v mene vedeckého Slovenska, aby ste svoje veľké znalosti a skúsenosti po daných smerniciach i naďalej uplatňoval pre budúci „Slovník slovenského jazyka“.

Rešpektujeme Vaše stanovisko v jazykovej otázke česko-slovenskej: „jako slovenština bude od češtiny přejímat její mluvnickou ukázněnost, tak čeština může vlivy slovenské syntaxe a fraseologie uchraňovat svou ryzost, dosti obroušenou“. A prosíme Vás o to, aby ste cieľu dorozumienia v takýchto zdravých intenciách napomáhal stále.

Naším posvätným a najväčším cieľom bude, tieto myšlienky uskutočňovať a neprestajne ich vštepovať v záujme drahej vlasti, v oslobodenej vlasti so slobodnou vedou, utváraním vedy svojráznej s vlajkou našej drahej republiky.

Len to nám sľúbte, že neodídete z našej univerzity a záujem o Slovensko budete mať stále, že nás neopustíte, lebo ste nám nenahraditeľným, bo sme k Vám príliš prirástli.

SLOVANSKÁ VZÁJEMNOST V MINULOSTI A PŘÍTOMNOSTI.

Inaugurační přednáška
rektora prof. Dr. Miloše Weingarta
dne 28. listopadu 1925.

Po starém zvyku prosloví rektor při své inauguraci přednášku ze svého oboru. Slovanská filologie je obor tak obrovský a krásný, že poskytuje nepřehledné množství problémů aktuálních nejenom svým odborným významem, ale také svou souvislostí se dnešním životem. Slovanská filologie se v té věci liší od některých jiných věd jí příbuzných, které spíše se mohou obmeziti na zájem uzavřených vědeckých kabinetů a nemusí do té míry přihlížeti k naléhavým otázkám přítomnosti. Slovanská filologie však měla od počátku své existence vedle své vlastní vědecké ceny neobyčejně silný význam kulturní jakožto mocný činitel v národním životě všech kmenů slovanských. Ba, můžeme říci ještě více, že vlastně z valné části právě slovanské filologii děkujeme nejenom my, nýbrž všichni Slované za své národní obrození. Od počátku slovanské filologie zaznívá jako významná a často jako základní struna myšlenka nebo snaha o sblížování Slovanů, vše to, co jsme uvykli nazývati slovanskou vzájemností. Ba můžeme říci, že byla to slovanská filologie vedle filosofie, která podávala theoretický podklad snahám o slovanskou vzájemnost a která zároveň při tom tyto snahy sama nejvíce prakticky prováděla. Z tohoto uznání důležitosti slovanské vzájemnosti pro slovanskou filologii vysvětlíme, že zesnulý slavista Vondrák ve své rektorské řeči volil thema z tohoto oboru, a jeho příkladu chci následovati i já, neboť je to thema, o kterém podle mého soudu nikdy nemůžeme dosti přemýšleti.

V této těsné a krásné souvislosti slovanské vědy se slovanským životem skrývá se ovšem také nejedno nebezpečí. Zejména to nebezpečí, aby se věda nezvrhla v prázdné frásovité politisování, jak se bohužel často stalo. Toto nebezpečí je tím větší, že vědeckých studií o slovanské vzájemnosti je poměrně pořádku, a jediné soustavné dějiny slovanské vzájemnosti, které napsal český profesor varšavské university Josef Pervolf, nebyly dosud po čtyřiceti letech nahrazeny novým vědeckým dílem. Ale nebylo by dosti mužné ani dosti vědecky poctivé, vyhýbat se některým problémům proto, že jsou těžké nebo choulostivé. Právě takovým problémům máme se postaviti tvář v tvář a hleděti se s nimi vyrovnati, byť i silami zatím nedostatečnými.

Ke studiu slovanské vzájemnosti vede nás především tu na Slovensku *genius loci*. Víme všichni, že hlasateli slovanské vzájemnosti byli především Slováci, víme, jak právě tu na Slovensku pro slovanskou ideu trpěli, a to ještě před 10 lety. Nej-

výmluvnější jejich theoretik Jan Kollár přiveden byl k myšlence slovanské nikoliv jenom pobytem na universitě v Jeně a německým nacionalismem ponapoleonským, jak se často uvádí, nýbrž již před svým odchodem do Německa, zde, v Bratislavě za svých studií roku 1812. Ve svých Pamětech nám zaznamenal, jak se zde ve starém Prešpurku stýkal se studenty jihoslovanskými, jak od nich poznal jazyk církevněslovanský, a vyznává: „Již tehdy proletělo temné tušení a citění mé srdce, že to v Slavianstvu jináče býti musí, že my všickni jeden národ jsme.“

Vedle tohoto místního momentu vede nás i *moment časový*. Prožíváme zvláštní dobu, kdy jsme nuceni co chvíli zamýšlet i se nad tím, jak bývalo před sto lety. Bylo tomu v těchto nedávných letech právě století, co vyšla prvá a základní vědecká mluvnice církevněslovanská, Dobrovského Institutiones (1822), bylo tomu sto let, co vydal Dobrovský svou epochální studii o počátcích slovanské literární vzdělanosti, totiž rozpravu Cyrill und Method (1823), bylo tomu nedávno sto let, co vyšlo básnické vyjádření slovanské myšlenky, Kollárova Slávy dcera (1824), a bude tomu za několik málo měsíců sto let, co největší dosud slovenský učenec Pavel Josef šafařík vydal první své větší dílo vědecké a při tom první novodobý soustavný obraz slovanské literární kultury, totiž Geschichte der slavischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten (1826).

Tyto letopočty jsou však více nežli náhodná data. Ony mají hluboký význam symbolický. Doba dnešní totiž připomíná v nejednom směru dobu tehdejší. Jako dnes, tak i tenkrát Slované po světové válce, po otřesech doby napoleonské, za nových evropských proudů myšlenkových a v těžkých krisích sociálních sbírali své síly k novému národnímu životu. Naše nynější cesta tedy může býti jen tehdy správná, budeme-li pokračovati ve směru tehdejších našich velikých předchůdců. Již tyto jubilejní vzpomínky v otázkách slovanských povznášejí naši sebedůvěru. Jak jiný byl politický, kulturní, národohospodářský stav tehdejších Slovanů a jak jiný je dnes! Roku 1824 volal Kollár ve své Slávy dceři: „Co z nás Slávů bude o sto roků? Co že bude z celé Evropy?“ Nadšená jeho prorocství byla daleko předstižena naší dnešní skutečností tak, jak on a jeho přátelé ani v nejmělejších snech netroufali si doufati. Veliký předchůdce Kollárův Josef Dobrovský a jeho přítel Bartoloměj Kopitar, Slovinec, již r. 1809 věřili, že teď jsou Slované na řadě, a jejich víra se za našich dnů stala skutkem. Nikdy se v celých tisíciletých dějinách Slovanstva neudál převrat tak ohromného rozsahu, jako je nynější osvobození slovanských národů a založení obnovených slovanských států. V této osudové důležité situaci ptáme se tedy, co jest slovanská vzájemnost.

*

Slovanskou vzájemností rozumíme cit a vědomí příbuznosti všech Slovanů a snahu tuto příbuznost v životě uplatňovati. Jsou sice i jinde v Evropě myšlenková hnutí poněkud podobná, jako byl pangermanismus a jako jest panlatinismus, ale v kulturních dějinách románských národů nezaujímá panlatinismus a v kultuře Germánů nezaujímá pangermanismus tak veliké a důležité místo, jako slovanská vzájemnost u Slovanů. A naopak zase v praktickém životě germánských některých národů, to je hlavně Němců, uplatnil se pangermanismus mnohem více nežli se mohla slovanská vzájemnost politicky uplatniti u Slovanů jakožto panslavismus nebo panrusismus. To obojí vyplývá z dřívější nesvobody Slovanů. Jejich dřívější státoprávní poměry dopouštěly na slovanské vzájemnosti jenom ráz defensivní. Slabí jednotliví členové slovanské rodiny chtěli se sblížením vzájemně podpírati a opřiti se při tom hlavně o svého nejmocnějšího člena, Rusko, proti společným nepřátelům.

Ptáme se, do jaké míry jsou takovéto slovanské snahy vědecky odůvodněny. Slované *netvoří* jednotku v sobě jednolitou a od ostatních evropských sousedů zásadně odlišnou po stránce *anthropologické*. Slované *netvoří* zvláštní raču, a pokud měli kdysi některé výrazné vlastnosti tělesné, vlastnosti ty byly pohnutými dějinami Slovanů a mnohonásobným křížením a častým stěhováním dávno přeměněny a pomíšeny. Přes to je nepopíratelné, že Slované jsou si navzájem co nejtěsněji příbuzní, a to dokazují jejich jazyky.

Jazykové shody byly také nejsilnějšími důvody u prvních hlasatelů slovanské vzájemnosti a byly u nich často přeceňovány. Nicméně je faktum, že se slovanské jazyky velmi výrazně odlišují ode všech svých sousedů. Je to především nejvýraznější část jazykové stavby, totiž *tvarosloví*. Slovanské skloňování se svými dosavadními sedmi pády, slovanské skloňování přídavných jmen složených, slovanské časování se svým čtvrtým typem přítomného času a šesterým druhem neurčitého způsobu je soustava veskrze svérázná a v té úplnosti jinde se neopakující. Zrovna tak soustava slovanských *hlásek*, zejména přihlížíme-li k jejím nejstarším známým formám, je u Slovanů jednotná a nikde jinde neopakovaná. Jsou to zejména staré hlásky nosové a jerové, dále způsob posunování artikulace souhlásek v jistých polohách na přední patro čili tak zvané tři palatalisace. Ještě zajímavější je jednotnost slovanských jazyků po stránce *syntaxe*. Velký počet slovanských pádů dává možnost velké bohatosti a rozmanitosti pádových vztahů, které dovedly velmi jemně odstiňovati různý postup myšlenkový; právě tak jemná a původní je rozmanitost syntaktická v oboru slovesa, které jen u Slovanů má možnost důsledně a soustavně vyjadřovati tak zvaný *vid*, čili způsob a délku trvání děje slovesného. A konečně i slovanský *slovník* jest v oboru konkrétního názvosloví do-

dnes velmi jednotný a četná slova znějí dosud tak a mají též význam jako před tisíci nebo patnácti sty lety, na příklad máti, voda.

Tato jazyková příbuznost jest v těsné souvislosti s jiným důvodem slovanské vzájemnosti, s důvodem *zeměpisným*. Slované kdysi v dobách předhistorických obývali jednu společnou pravlast, nedaleko od nás ležící, totiž širé roviny na sever od Karpat. A když jich přirozenou cestou přibývalo, poznenáhla se rozcházeli do nových větších, částečně nynějších svých sídel, ale při tom zachovávali vzájemnou zeměpisnou souvislost. Teprve pozdější vpády cizích živlů, zejména Maďarů koncem IX. století po Kristu, porušily částečně tuto zeměpisnou jednotnost.

Toto zeměpisné sousedství způsobovalo třetí důvod vzájemnosti slovanské, totiž *historický*, a to jednak v oboru historie politické, jednak v oboru historie kulturní.

V oboru historie politické třeba zaznamenati, že se dály několikráte v dějinách pokusy, spojit alespoň největší část slovanského území v jeden společný celek. Takové pokusy byly zejména v VII. století západoslovanský stát Samův, dále jihoslovanská říše bulharského cara Symeona (893—927), pak západoslovanská říše Boleslavů českých v X. stol. a po nich polského Boleslava Chrabrého (992—1025); následovala v tom směru česká velmoc posledních Přemyslovců od druhé poloviny XIII. stol. do roku 1306, potom spojení česko-lužické, vytvořené Lucemburky (1373—1635), částečné spojení srbsko-bulharské za cara Štěpána Dušana (1333—1355), spojení polsko-ukrajinské, počaté od Kazimíra Velikého (1333—1370), které trvalo v rozličném rozsahu až do XVIII. stol., spojení polsko-běloruské prostřednictvím Litvy, v téže asi době započaté a dovršené unií lublinskou r. 1569, dále obnovené snahy o spojení států českého s polským za válek husitských, provedené potom za posledních Jagellonců (1471—1526), dále spojení rusko-ukrajinské, které bylo obnoveno po příkladě zaniklého státu kyjevského znova za velmocenského rozmachu státu moskevského od poloviny XVII. stol., a konečně veleříše ruských Romanovců, spojujících od konce XVIII. stol. až do konce světové války pod svým žezlem všechny kmeny ruské a valnou část Polska, ovšem za cenu trojiho dělení Polska, ztráty polské samostatnosti a omezování národního života maloruského.

Příznivější jsou doklady vzájemné souvislosti slovanské na poli *historie kulturní*. Dějiny kulturní až do XVIII. stol. jsou u Slovanů více než u jiných evropských národů prosyceny živlem církevním a duchem křesťanským. Na podkladě života církevně křesťanského byla spojována velká část slovanská. Je to v podstatě dědictví cyrillo-methodějské doby, totiž jednotný jazyk církve a tím i veškeré literatury ostatní, který byl rozšířen u většiny Slovanů balkánských a u všech kmenů ruských. Tento

spisovný jazyk církevněslovanský byl vlastně až do racionalismu, tedy do XVIII. stol., společným kulturním nástrojem všech pravoslavných Slovanů. A třebaže se podle místních a časových poměrů v něm objevovaly drobné varianty, byl v podstatě po osm set let výrazem kulturní jednoty těchto pravoslavných Slovanů. Na druhé straně zase u západních Slovanů nalézáme rovněž na podkladě církevního života, ovšem římského, a tedy v mezích kulturní oblasti latinsko-západoevropské, těsnou literární součinnost Čechů s lužickými Srby a Čechů s Poláky. Počátky literatury polské ve XIV. ba i XV. stol. nejsou v podstatě z valné části nic jiného, nežli přepisy literárních památek staročeských. A v počátcích západoslovanské renaissance a humanismu český jazyk měl v diplomatickém a aristokratickém životě Polska v XVI. stol. právě tak důležité místo, jaké měl později v době rokoka v Polsku a částečně dosud má jazyk francouzský. Tento kulturní vliv český oplatili potom Poláci Čechům v době romantismu, když sami jsouce vyspělejší nežli Čechové, svými básníky jim poskytovali vzory literární, zejména i Karlu Hynku Máchovi.

Tato literární součinnost, totiž vzájemné působení jedné literatury slovanské na druhou, rozšiřuje se pak po celé oblasti slovanské v XIX. stol. stále stoupající měrou. Zejména ovšem největší a největkolepější literatura slovanská, totiž ruská, vykonává silný vliv na všechny menší literatury slovanské zprvu velikými tvůrci ruské poesie romantické Puškinem a Lermontovem, potom velikým pokolením let čtyřicátých — klassickou družinou skvělých realistů od Gogola přes Turgeněva, Gončarova až k Tolstému, a vrcholí nakonec v osudovém a mystickém vlivu pronikavé psychologie a extatičnosti Dostojevského. Podobně i tradiční poesie slovanská, vynesená k lesku právě pokolením romantiků, stává se obecným majetkem novodobé slovanské literární kultury; zejména jihoslovanské junácké písně a ruské byliny stávají se podobným literárním pojátkem a vzorem všeslovanským. Nemůže býti naším úkolem, abychom dnes detailně sledovali všechny tyto literární souvislosti. Ale je třeba říci, že nejsilněji se uplatňují v oboru vědy, zejména v oboru věd duchových, kde archeologie, národopis a jazykozpyt a literární historie, méně však historie sama a filosofie byly pěstovány tak, že to znamenalo častou nebo i trvalou výměnu kulturních statků.

To by byly aspoň některé povšechné rysy společného vývoje Slovanů, rysy, které odůvodňují novodobé snahy o slovanskou vzájemnost.

*

Ale budme nestranní a přiznejme, že právě v týchž oborech slovanského života, z nichž jsme dosud uvedli podmínky příznivé pro slovanskou vzájemnost, nalézáme také *momenty vážné, jí nepříznivé*.

Tak vraťme se především k oboru *jazyka*. Stará jednota jazyková pokračovala sice v dobách historických paralelním vývojem mnohých hlásek, tvarů a vazeb; ale byl to přirozený důsledek samostatného národního života jednotlivých částí slovanského světa, že se v tomto historickém vývoji uplatňovaly namnoze proudy vzájemně od sebe odchylné. Nebudeme tu zacházeti do podrobností, ale musíme aspoň uvést, že nejvíce tohoto oddalování jazykového je v oboru *slovníka*. Tak, jak různé cizí sousední národy působily na jednotlivé části slovanské oblasti, tak do jednotlivých slovanských jazyků vnikala z různých stran cizí slova. A nejen cizí slova přejatá, ale také cizí způsob představování a vyjadřování. Na jedné straně byl to vliv latinský a německý, na druhé straně řecký. Časem na západě přistupovaly vlivy francouzské a italské, částečně i španělské, na severovýchodě zase vlivy neindoevropské a na jihu turecké. Zejména rychlý novodobý vývoj kulturní od doby obrození ve stol. XIX. a XX. vynucoval si rychlé vytvoření zásoby slov abstraktních a odborné terminologie. A tato vrstva jazyková byla vytvářena bohužel nejednotně a někdy se zbytečným odstraňováním mezinárodních latinsko-řeckých slov kulturních. A konečně tato novodobá romantická samobytnost přinášela v jazyce ještě víc nežli novou lexikální vrstvu, ona přinášela s sebou dokonce vytváření nových spisovných jazyků. Tím se stalo, že počet spisovných jazyků u Slovanů vidíme v XIX. stol. příliš velký, větší, nežli to odůvodňuje vědecké rozpoznání jejich stavby, a větší, nežli to vyžaduje praktická potřeba, a větší také nežli to doporučuje účelnost.

Obrátíme se k druhému z uvedených oborů, k souvislosti *zeměpisné*. Těsné sousedství zeměpisné mělo a má pro slovanskou vzájemnost také nepříznivou stránku, neboť vedlo a vede ke sporům o hranice národní a státní, zejména když pomezí přechodná nářečí přecházejí touto těsnou souvislostí z jednoho jazyka slovanského do druhého často tak neznatelně, že skutečně o jazykové příslušnosti některých hraničních úseků slovanských mohly býti odůvodněné spory. Jako v životě jednotlivcové dva příbuzní spolu sousedící často se nesnášejí pro spory o meze, tak tomu bývalo i u Slovanů. Kromě toho vzpomenuť již rozšiřování Slovanů do nynějších jejich sídel přineslo ten neblahý následek, že nyní Slované, zaujímající více nežli polovinu Evropy, dostali se do osídlovacích podmínek velmi rozmanitých. Různost klimatu, různost útvaru půdy a různost vegetace i ostatního přírodního bohatství v nynějších slovanských vlastech způsobily, že jednotlivé slovanské národy, které se v těchto vlastech vytvořily, časem vytvářely svůj život na podmínkách hospodářských a sociálních velmi různorodých. Tím způsobem pak ani o zeměpisné ani o národopisné jednotnosti nemůže býti řeči.

A toto vše souvisí zase s třetím uvedeným oborem, s *historickým*. V tom oboru se různorodost Slovanů projevuje nejvíce.

Tak především musíme konstatovati, že všechny dříve uvedené pokusy o politické sblížení některých částí slovanského světa byly jen dočasné a žádný z nich nezaujímá aspoň polovinu časového rozsahu celých slovanských dějin. Mimo to tyto dočasné celky slovanské byly vytvářeny jenom buď energií jednotlivce dobyvatele nebo zájmem dynastickým a s koncem zakladatele nebo vymřením dynastie se rozpadávaly ve své původní součástky. Že by v těchto dočasných útvarech byla rozhodujícím vodítkem slovanská vzájemnost, to nemůžeme tvrditi. A kromě toho je třeba konstatovati, že za celé tisíciletí historie slovanské se nepodařil ani jeden pokus o politické sjednocení všech Slovanů v jeden všeslovanský státní útvar.

Toto roztržštění politické je částečně následkem a částečně příčinou kulturního rozdělení Slovanů. A toto kulturní rozdělení nalézáme zase právě v souvislosti s uvedenou již složkou křesťansko-církevní. Byl to jeden z osudných následků nejen cyrillo-methodějské doby, ale také celé tehdejší situace východního Slovanstva, že církevním schismatem z roku 1054 byla slovanská kultura roztržena na oblast byzantskou čili řecko-církevněslovanskou a na menší oblast římskou či latinsko-katolickou; k tomu později jako sekundární komplikace přistupovaly ještě jiné rozdělující momenty církevní, na západě reformace, na jihu Islam, na rozhraní západu a východu pokus o Unii (1596) a na východě samém ruské sektářství (rozkolnictví). Jako následky těchto církevně-kulturních komplikací vidíme, že také ve světské kultuře, ať literární či hudební či výtvarné umělecké či ve filosofii nalézáme mnoho proudů mezi sebou nesoudržných a podmíněných různosměrnou orientací a různostrannými vlivy. Tím způsobem ovšem je velmi těžké a velmi odvážné mluvíti o jednotné kultuře Slovanů a dokonce snad o jednotné povaze či duši slovanské, jak se o to často daly pokusy.

*

Z těchto vylíčených okolností vyplývá, že nemůžeme očekávat slovanskou vzájemnost jako jedinou nebo aspoň vůdčí složku celého historického duševního vývoje slovanského. Slovanský cit nebo slovanské uvědomění nebo dokonce slovanská snaha sblížovací projevují se ve všech minulých stoletích u Slovanů jen občasné, ba, možno říci, jen výjimečně, ony se projevují totiž jen ve zvláště významných momentech jejich dějin, ve chvílích, kdy duch národa se zachvívá, zejména ovšem ve chvílích národního nebezpečí. Z toho hlediska musíme posuzovati ty *doládky slovanství*, které nalézáme u starších slovanských spisovatelů, počínajíc nejstaršími kronikáři. Z těchto kronikářů středověkých nejlepší a nejslavnější je letopisec kyjevský, často nazývaný Nestor, který okolo roku 1100 napsal, že jazyk ruský

i slověnský (t. j. slovanský, církevně-slovanský) „odin“ (jediný) jest. A podobně jeho vrstevník v Čechách, Kosmas, má mlhavé vzpomínky na společné počátky Slovanů. A po Kosmovi jeho následovník, tak řečený Dalimil, který na počátku XIV. stol. za kritického rozvratu starého českého státu Přemyslovců formuloval první uvědomělý projev nacionální, má také slabé reminiscence slovanské. Přejdeme četné jiné podobné doklady.

Osudovým pro rozvoj Slovanů bylo století XVII. To století lesklého baroka, které dalo největší politický i kulturní rozmach západní Evropě, zejména Francii, to století bylo počátkem pádu Slovanů. Buď je připravilo o jejich moc a nezávislost, jako Čechy, nebo vedlo k ponenáhlému rozrušování státu, jako Poláky, nebo hlouběji ohrožovalo samo bytí národní přívalem tureckým, jako zvláště Jihoslovany. Jenom moskevský stát rostl a sílel. A v této kritické době objevují se nové výkřiky po slovanské vzájemnosti. Vlastenecký jesuita Bohuslav Balbín píše svou obranu jazyka slovanského, zvláště českého, a skoro současně s ním u Jihoslovánů vystupuje první programový hlasatel vzájemnosti, rovněž katolický duchovní, Chorvat Jiří Križanić (nar. 1618, zem. asi r. 1688). Križanić vypravil se na Rus k mocnému moskevskému caru se smělou utopíí, aby všichni Slované byli sjednoceni pod žezlem moskevským politicky, aby byli sjednoceni kulturně Unií a aby byli sjednoceni jazykově přijetím jednoho společného spisovného jazyka, který on sám sestrojil na základě církevněslovanském s pomíšením složek z živých slovanských jazyků. Križanić nepochodil v Moskvě: byl vypovězen jako politicky podezřelý na 15 let na Sibiř. Nebylo to tenkrát naposled, že slovanské nadšení bylo schlazeno oficiálními představiteli Ruska.

Následující potom úpadek Slovanů způsobuje, že programové a soustavné hlásání slovanské vzájemnosti náleží až době nové, době slovanského obrození.

Prvním takovým Slovanem jest zakladatel slovanské filologie, *Josef Dobrovský*. V jeho korespondenci se Slovincem Kopitarem a se Slovákem Ribayem se často vrací myšlenka, že je na čase, aby Slované byli svorní. A veřejně vystoupil ve slovanském duchu r. 1806, svým pokusem o všeslovanský vědecký orgán, svým „Slavínem“, který podle vlastních slov vysílal ke všem slovanským bratřím. Slavín jest významně zahájen biblickým pozdravem vánočním:

Slava v - vyšních Bogu
i na zemi mir
v - člověcích blagovolenije.

„Na zemi pokoj, mezi lidmi dobrá vůle.“ V tom hesle prohlašoval Dobrovský sblížení Slovanů a v tom hesle formuloval vlastně on první krátce a jadrně slovanský program humanitní.

Tuto jeho velikou myšlenku vlastně jenom rozvedl *Jan Kollár* ve své „Slávy dceři“ a ve svých rozpravách o literární vzájemnosti kmenů slovanských, zvláště v německé z r. 1837. Ve smyslu Dobrovského a na rozdíl od Križaniče Kollár obmezil slovanskou vzájemnost jenom na pole literatury a příliš zdůrazňoval zájem filologický. Kollárovu slovanství bývá všelicos vytýkáno. Již vrstevníci mu vytýkali mlhavost v jeho pojetí Slavie, jako zejména realistický Karel Havlíček Borovský. Se stanoviska dnešní doby může býti vytýkána Kollárovi nepolitičnost, neboť on výslovně zdůrazňoval, že Slované se spokojují s trvajícím mezinárodním stavem a že vzájemnost jest „jako by jenom tichá ovečka v životě národů“. Ale musíme mít na paměti tehdejší vnitrostátní poměry, zejména censurní, které vlastně nic jiného ani nedopouštěly. Naproti tomu i při této nedomyšlenosti politické Kollárov program byl ku podivu dobře promyšlen a pracován co do praktické součinnosti kulturní. To, co Kollár v literární vzájemnosti žádal, teprve vlastně naše doba může plně uskutečnit a málo co může k tomu dodat. Kollár totiž žádal slovanská knihkupectví ve všech hlavních městech, výměnu knih, novin a časopisů, učitelské katedry slovanských jazyků a literatur, všeslovanský literární časopis, slovanské odborné knihovny, srovnávací mluvnice a slovníky slovanských jazyků, sbírky národní poesie, lexikální sblížování slovanských jazyků, zejména ustálení terminologie a co možná sjednocení pravopisu. Co však bylo na Kollárovi nejvýznamnější, to jest filosofický podklad jeho slovanství, totiž ona humanita, která spojuje slovanství s lidstvím podle zásady: „Když zavoláš Slovan, ať se ti ozve člověk.“ Proto také Kollárovo slovanství ukázalo se nejplodnějším ze slovanských programů XIX. století.

Ono mělo především nejmocnější vliv na Jihoslovany. Aplikací kollárovské vzájemnosti na poměry jihoslovanské vznikl *illyrismus*. Nejde nám teď o to, co u Jihoslovánů *illyrismus* předcházelo v dřívějších stoletích; ale faktum jest, že výsledkem *illyrismu* bylo literární spojení srbo-chorvatských kmenů štokavských, čakavských a kajkavských v jeden nynější literární jazyk srbo-chorvatský. A tvůrcům *illyrismu* Ludevítu Gajovi a Stanku Vrazovi přísluší zásluha, že dobrovolně obětovali svůj rodný místní dialekt kajkavský ve prospěch rozšířenější a vytríbenější štokavštiny a tak rozhodným způsobem přispěli k nynější sjednocené Jugoslavii.

Také u jiných národů slovanských působil Kollár. Je třeba vzpomenouti zejména obrození maloruského, kde družina Ševčenkova v letech čtyřicátých založila v Kyjevě Cyrillo-methodějské bratrstvo, které ovšem bylo záhy ruskou vládou rozpuštěno.

U Rusů samých v souvislosti s Kollárem, ale také působením jiných složek, zejména však vlivem německé idealistické filosofie Hegelovy vyrostlo *slavjanofilství*. Zjev tak složitý a literární

život ruský tak pronikající, jako slavjanofilství, nemůže ovšem býti v tomto přehledu podrobně hodnocen. Je třeba míti na mysli jenom tyto hlavní momenty: Slavjanofilství není jediný myšlenkový proud ruské intelligence, nýbrž o vládu nad dušemi dělí se s ním ruské západnictví. Na jedné straně tedy liberální a demokratická orientace k západní Evropě, snaha spolupracovat s ní a přizpůsobit se k ní asi ve smyslu programu cara Petra Velikého — na druhé straně svět slovanský, východní, pravoslavný, izolovaný a izolující se od západu prý shnilého, věří ve veliké přístí poslání Slovanstva v duchu zděděného byzantského pravoslaví, domněle patriarchálních řádů ruských a politického samoděržaví. Dále je třeba míti na paměti pozvolný vývoj či vlastně nenáhlý úpadek slavjanofilství, které klesalo s romantického idealismu let čtyřicátých, hlásaného zejména Kirějevským, Konstantinem Axakovem a Chomjakovem, až k absolutistickému panrusismu Danilevského let šedesátých. Konečně za třetí třeba míti na mysli, že slavjanofilství nebylo ani oficielním představitelem ruské politiky, nýbrž že tato zejména v politice zahraniční používala slavjanofilstva jenom jako složky nebo i záminky své přirozené expanse na Balkán, zvláště k mořským úžinám Bosporu a Dardanelám. Nesmíme ovšem zapírat, že ve válkách, které v XIX. stol. tuto expansi projevovaly, totiž ve válkách rusko-tureckých, ne ani r. 1828—1829, ale zato ve válce krymské 1853—1856 a konečně ve válce r. 1877, že v těchto válkách, vedených za osvobození pravoslavných balkánských Slovanů, Srbů a Bulharů, skutečně se slavjanofilství projevovalo jako činitel průvodní, zejména jako vlivný prostředek ke tvoření příznivé nálady ruské intelligence. Tato zásluha slavjanofilstva jest nesporná. Ale i při této zásluze slavjanofilství bylo jen pobočným zjevem duševním v životě ruském. Je to nejlépe viděti na té skutečnosti, že zejména v posledních desetiletích před válkou slavjanofilství ochabovalo a nestačilo na dirigování zahraniční politiky ruské. Slovanské cítění v Rusku nedovedlo zameziti annexi Bosny a Hercegoviny Rakousko-Uherskem r. 1908 a nedovedlo také plně se uplatnití za všech těch událostí, které provázely války balkánské r. 1912—13 a vypuknutí války světové r. 1914. Se stanoviska našich dnů jeví se tedy slavjanofilství ve všech svých odrůdách již jenom zjevem historickým a ukončeným.

Rovněž tak jen dočasným a dobou překonaným jeví se nám čtvrtý druh slovanské vzájemnosti v XIX. stol., totiž *austro-slavismus*. Zakladatelem jeho bývá neprávem vyhlašován Karel Havlíček Borovský; ve skutečnosti jeho prvním původcem jest vzpomenutý již vrstevník Dobrovského Bartoloměj Kopitar, přesvědčený západník. Tento již r. 1810 v článku „Patriotische Phantasien eines Slaven“ doporučoval kulturní sjednocení všech Slovanů mimo Rusko kolem Vídně a navrhoval zříditi ve Vídni slo-

vanské katedry a centrální akademii, jakožto nejvyšší osvětovou instituci slovanskou. Tento kulturní program rozšiřoval Karel Havlíček i na politické poměry, vycházející docela kriticky z pozorování soudobého stavu tehdejšího Ruska. Ve své době tudíž měl austroslavismus jisté životní odůvodnění, které ovšem posledním vývojem politickým bylo úplně překonáno.

Jakýmsi smířením všech citovaných programů slovanských z XIX. stol. měla býti na počátku XX. století pátá forma slovanské vzájemnosti, tak zvaný *neoslavismus*, vytvořený zejména součinností některých politiků ruských, polských a českých, a z těch zvláště návrhy Karla Kramáře. Neoslavismus měl nesporně některé dobré stránky, zejména tu, že starý kulturní program rozšiřoval a aplikoval také na jiné stránky slovanského života kromě zahraniční politiky, zejména tedy na součinnost hospodářskou (také finanční) a společenskou. Používal při tom jako vydatné podpory zejména některých bohatě rozvinutých korporací mezislovanských, zvláště sokolských a turistických. Naproti tomu byly mu vytýkány již v samých jeho počátcích také některé závady. Nevytýkali bychom mu ani jako podstatnou závadu to, že se podobně jako kdysi Jan Kollár loyálně spokojoval trvajícím státními poměry slovanských národů. Vždyť na změnu nějakou těchto mezinárodních poměrů byly tehdy jakékoliv síly slovanské sláby. Naopak dobrým rysem pozitivního neoslavismu bylo, že se snažil pracovat k mírumilovné součinnosti těch dvou velikých států, ve kterých největší počet Slovanů žil, totiž Ruska a Rakousko-Uherska. Novoslavismus tedy prostě jakožto zjev zajisté jenom dočasně myšlený počítal s tím, co bylo. Ale naproti tomu nemůžeme ho sprostiti vážné výtky, že si v jiném důležitém problému nepočínal dosti realisticky, totiž v problému maloruském čili ukrajinském. Na jedné straně novoslavismus usiloval o smír Rusů s Poláky, na druhé straně však nepřihlížel dosti ke vzájemným potřebám a bolestem kmenů ruských. Ostatně annexe Bosny a Hercegoviny a rychle kvasící události let potom následujících, které se řítily rychle ke světové válce, smetly novoslavismus hned v jeho počátcích, takže dnes jej křísiti v jeho tehdejších formách bylo by předem nepopulární!

Jak viděti, všechny dosavadní programy byly vytvářeny jen s dočasného dobového hlediska a potřebují *revise*. Snad právě tato jejich dočasnost a, můžeme snad říci, jejich rys akcidenční způsobily, že se všechny tyto programy v praxi nemohly projevovati souvislým řetězem.

Praktickými projevy těchto různých programů — kromě podniků literárních, zejména různých časopisů, jako byl zvláště český „Slovanský sborník“ Eduarda Jelínka a potom „Slovanský přehled“ Adolfa Černého, a kromě projevů společenských, jako byly různé slovanské spolky a komitety, zejména dobročinné spolky na Rusi — byly *slovanské sjezdy*.

Nejde nám dnes o historii a vyličení těchto sjezdů, ale o krátké konstatování jejich významu.

Jest všeobecně známo, jaký měl průběh a jak skončil *první slovanský sjezd v Praze r. 1848*, při němž Slováci, zvláště *Pavel J. Šafařík a Ľudevít Štúr* měli úlohu tak vynikající. Ale i když víme, že plány sjezdové byly zmařeny reakcí potom následující, tolik musíme uznati, že sjezd r. 1848 byl první společnou veřejnou politickou manifestací všeslovanskou před tváří Evropy. Tenkrát to bylo po prvé, že slovanská myšlenka vystoupila z tichých kabinetů učenců a ze snění básníků do arény politického života. Tato nesporně epochální zásluha zůstane osmačtyřicátníkům trvale.

Naproti tomu *druhý slovanský sjezd u příležitosti národopisné výstavy v Moskvě r. 1867*, památný se strany české účastí *Fr. Lad. Riegro a Frant. Palackého* a se strany slovenské zvláště účastí *Dra M. Mudroně a J. Jesenského*, ukázal vlastně nejvíce tehdejší krizi slovanského světa i slovanské myšlenky. Na jedné straně útěk západních Slovanů po rozmachu Německa r. 1866 z nebezpečí dualismu rakousko-uherského r. 1867 pod křídla ruského orla — na druhé straně rozpaky rozhodujících činitelů ruské vlády za kriticky napiatého poměru rusko-polského po nešťastné revoluci polské r. 1831 a ještě nešťastnější oně z r. 1863.

Tehdejší vyhlídky sněmování slovanského byly tak málo utěšené, že ke *třetímu sjezdu slovanskému* došlo až po 40 letech, totiž v počátcích novoslavismu r. 1908 v *Petrohradě a v Praze*. (Jakýmsi pokračováním a zároveň předčasným ukončením porad novoslavismu byl potom sjezd v *Sofii r. 1910*.) Sjezd r. 1908 nám typicky ukazuje vše to, čím až do převratu válečného stonaly jakékoliv praktické sblížovací pokusy slovanské: totiž onen rozpor mezi cítěním a tužbami účastníků na jedné straně a mezi střízlivými poměry politické skutečnosti, zejména politického roztržštění a porobením slovanského, tenkrát nezměnitelného.

Hledáme-li tedy v tomto historickém přehledu slovanské myšlenky to *východisko*, na které by *naše doba* nejlépe mohla navázati, tedy nalézáme jména jednoho velikého Slovana, který se vzácnou všestranností v sobě spojoval i theoretické proniknutí slovanských problémů i kulturní program i jeho filosofický podklad i konečně praktickou politickou součinnost. A tímto velikým Slovanem a naším dnešním východiskem je — *Masaryk*. Zdůrazňuji, že toto prohlášení není jen obvyklým projevem povinné oddanosti k představiteli státu, nýbrž hlubokým přesvědčením, které logicky vyplývá z kritického uvažování o celém dosavadním vývoji slovanské myšlenky. Masaryk dal především svému slovanství nutný vědecký podklad analýsami slavjanofilství a ostatních myšlenkových proudů novodobého Ruska; on dále

podrobil úvaze kollárovství a z něho podložil svému slovanství mohutný základ filosofický, filosofii humanity. On dále tuto theorii přenášel do životní praxe svým učitelským, ba apoštolským působením na slovanské studenty. On potom toto slovanství přenesl do politické činnosti svým památným zakročením v diplomatických aférách jihoslovanských, svým bojem proti Aehrenthalovi, a konečně je velkolepě dovršil svou činností válečnou. S těchto hledisek, s oceněním této všestrannosti, cítíme se nuceni nazvat Masaryka otcem moderního slovanství.

A tu uzavírám: Jaké má toto přítomné slovanství býti? Z vylíčeného přehledu jest naprosto jasné, že co se týče *praktické stránky*, nemůže se omezovati na pole kulturní. To bylo možné kdysi, když ještě život slovanský byl poněkud jednostranný, když ještě složky národohospodářské a sociální nehrály v něm takovou roli jako nyní. Stejně tedy jako se mají společně shromažďovat a vyměňovat knihy a umělecká a vědecká díla a jiné statky kulturní, stejně tak je třeba organisovat systematickou součinnost na poli hospodářském i sociálním. Zkrátka každá stránka našeho života musí býti proniknuta ustavičným zřetelem k věcem slovanským, k poměrům a potřebám ostatních slovanských národů. V tom smyslu rozšiřujeme všestranně platnost starého dobrého hesla Kollárova: *Slavus sum, nihil Slavici a me alienum puto* — „jsem Slovan, a vše, co je slovanské, je mi blízké“.

A tu zase několik praktických pokynů k Vám, občané akademičtí. Nic při tom není příliš nepatrného ani všedního. Každý máme možnost spolupracovati v slovanství ve svém vlastním povolání, ve svém životě. Musí se začínati již maličkostí, již tím, že soustavně sledujeme v novinách společenský i kulturní život ostatních Slovanů. To bude asi první krok. Ponenáhlu se každý z nás musí starati o to, aby takové zprávy o Slovanech čerpal přímo z původních pramenů, a to přivádí ke čtení slovanských literárních děl, s počátku aspoň v překladech, potom ke studování slovanských umění a hudby, ke čtení slovanských časopisů a knih v původním jazyku jejich a tím i k praktické znalosti jazyků slovanských. Je třeba, aby každý z nás uměl čísti kyrilské písmo jakožto písmo většiny Slovanů, a aby se naučil rozuměti aspoň jednomu slovanskému jazyku. Mnohojazyčnost kollárovská není naším cílem, v tom směru nechceme přeceňovati filologické zřetele. To říkám, ačkoli jsem sám filolog. A konečně stačí, když si Slované navzájem porozumějí, mluvíce a píšíce každý svým vlastním jazykem.

Ale nezůstaneme při této knižní souvislosti. My především musíme sami z vlastního názoru poznati slovanský svět a zejména své cesty podle toho zaříditi. Při těchto cestách pak a po nich navazovat a pěstovat osobní styky mezi Slovanstvem zvláště mezi příslušníky svého povolání.

Toto může vykonati každý z nás bez ohledu na to, jakého je povolání. Ale u jednotlivých odvětví životních přistoupí k tomu potom zájmy zvláštní: *organisovaná součinnost obchodní*, pěstující soustavně výměnu vhodného zboží především se zeměmi slovanskými, které se beztoho navzájem hospodářsky doplňují; *organisovaná součinnost průmyslu i peněžnictví*, zejména také co se týče obchodu cennými papíry a bursy.

A tu se naskytá důležitá otázka o mezích a formách slovanské *součinnosti politické*. Vidíme v našem státě i jinde, že se nyní slovanské myšlenky užívá také ve vnitropolitickém životě, totiž v programech a praxi jednotlivých stran. Z těchto stranických formulací vylučujeme hned předem mezinárodní organizaci komunistickou, která je vlastně slovanské myšlenky diametrálně protilehlá a ohrožuje nejvzácnější vymoženost slovanské přítomnosti, totiž nynější uspořádání státních poměrů slovanských. Jsou tu však některé jiné pozoruhodné formulace, jako zejména *slovanský agrarismus*, představovaný na Slovensku zvláště Milanem Hodžou a pojmáný jako trvalý styk a součinnost slovanských stran agrárních. Z jiné strany máme zase snahy o *unionismus*, soustředěný nyní kolem moravského Velehradu.

K těmto formulacím zaujímám stanovisko takové: Nestranně není předem vyloučen žádný směr, který chce poctivě spolupracovati ke sbližování slovanských národů, ať už celých nebo aspoň jejich částí. Ale toto částečné či stranické sdružování nesmí býti samo sobě účelem, nesmí sobecky spatřovati v sobě samém své vlastní ukojení, nýbrž naopak takovéto snahy jsou vítány potud, pokud sebe samy pokládají jen za prostředek k vyššímu cíli, to jest k harmonickému postupu slovanských národů, ne-li všech, aspoň několika.

Ale bývá v oboru politiky v poslední době tu a tam pronášeno ještě smělejší přání: po vytvoření svazu slovanských států nebo spojených států slovanských. Je třeba vysloviti se docela otevřeně o tomto snu. Viděli jsme v předcházející úvaze, že zeměpisné a veškeré ostatní životní podmínky slovanských národů se vyvinuly příliš rozmanitě, takže nikdy nedovolily, aby se v minulosti k něčemu takovému dospělo. Rozumí se ovšem, že co nebývalo, může býti. Ale ptejme se upřímně, zdali skutečně takové státní spojení slovanské může býti naším jediným politickým cílem? Mezinárodní smlouvy a mezistátní poměry nemohou se řídit jenom filologickým příbuzenstvím a citovými zřeteli. Vytvoření slovanského svazu států, i kdyby bylo možné, vedlo by k politickému a tím i ke kulturnímu a hospodářskému izolování slovanského světa nejen proti západu, ale vůbec proti Evropě a proti velkým jiným útvarům politickým. Byla by to tedy vlastně jenom pozměněná koncepce Danilev-

ského. A ve svých důsledcích by možná později vedla ke zrození příštích velikých mezinárodních konfliktů. Netřeba ani mluvit o tom, že takováto koncepce je dnes nedohlednou utopií, neboť je vyloučena, dokud ponenáhly vývoj nepřinese jiné poměry nežli jsou dnes v největším státě slovanském, totiž v Rusku. Je proto mnohem realističtější a blahodárnější v mezích dnešních poměrů pěstovati dohodu a přátelství s ostatními slovanskými státy a upevňovati ji smlouvami a svazky státními, jako se s naší strany od samého počátku naší republiky skutečně děje. V tom směru zahraniční politika našeho státu, jak jest reprezentována ministrem *Eduardem Benešem*, nejlépe uspokojuje naše nynější slovanské potřeby. V takovémto pojetí ovšem není slovanský zřetel jedinou pákou. Ale nezapomínejme, že jak jsme viděli, nikdy v minulosti nevyplňovalo slovanství cele život kteréhokoli slovanského národa, nýbrž bylo vždy jenom jednou z jeho ovšem důležitých složek.

A toto strážlivé pojetí politické součinnosti slovanské jest také v souladě s její *ideovou podstatou*. Nezapomínejme, že všechny ty praktické cesty slovanských styků, o kterých jsme teď hovořili, nejsou samy sobě cílem, nýbrž jenom projevem a nástrojem tomu, co tvořilo v nejlepších jejich představitelích, totiž v Dobrovském, Kollárovi a Masarykovi, podstatu slovanství, totiž *k slovanskému lidství, k slovanské humanitě*.

A tak nechci již užívatí slova „slovanská vzájemnost“ ani slova „slovanská solidarita“, tím méně ovšem slova „panslavis-mus“, nýbrž chci vše to nahraditi termínem:

slovanská spolupráce.

A k čemu má sloužiti tato slovanská spolupráce? Řekli jsme si, že prožíváme jedinečnou dobu Slovanstva. Vždyť všichni Slované mohou nezávisle spolupracovati s ostatními neslovanskými národy. V počátcích obrození slovanského, zvláště vlivem Herderovým, se rozšířila víra v ušlechtilost a mírumilovnost domnělé původní slovanské povahy. A toto idealisování Slovanů vyrostlo v době romantismu až v rozmanité formy messianismu, ať už to byl hlavně messianismus polský nebo messianismus ruského slavjanofilství nebo částečně i kollárovský, totiž víra, že Slované nebo jejich část, ať Rusové či Poláci, jsou povoláni k tomu, aby svou čerstvou a čistou silou přinesli obrození a spásu unavené či porušené Evropě. Také na Slovensku byl messianismus tohoto druhu rozšířen, zvláště v kroužku vlastenců, seskupených v Turč. sv. Martině kolem Svetozara Hurbana Vajanského († 1916). My víme dnes, z jakých psychologických a sociologických předpokladů tryskal tento messianismus; my víme, že tato víra ve velkolepé poslání dějinné měla především zažehnávati vlastní vědomí slabosti. Dnes po válce my této slabosti neznáme.

Ale na druhé straně zase nejsme tak neskromní, abychom se mohli důvodně domnívati, že by nás nějaké zvláštní či nadměrné schopnosti uzpůsobovaly k tomu, aby Slované se stali obroditeli či dokonce spasiteli světa: nikoli, my chceme pouze spolupracovati jako rovní s rovnými, a víme, čeho svět dnes nejvíce potřebuje: že to je *mír a mírová svorná spolupráce*.

V této živelně pociťované potřebě Evropy vstupují Slované na mezinárodní kolbiště. A tu ony idealisující představy o mírumilovnosti a mírotvornosti Slovanů, představy sto a více let staré, nabývají za dnešních okolností smyslu téměř prorockého. Slované svou spoluprací mají se tedy uplatniti nejlépe tím, aby byli platně prospěšnými pomocníky k vytvoření oné *s v ě t o v é h a r m o n i e*, po které toužili již v minulých stoletích jejich nejlepší duchové, zejména náš *Jan Amos Komenský* a ještě před ním *Jiří Poděbradský* svým návrhem o Svazu evropských států.

Ano, *Spojené Státy Evropské*, a nikoli jen slovanské, to je pravé heslo dnešní doby. Spojené Státy Evropské za účelem svorné spolupráce všech lidí ke zdokonalení a ke zlepšení člověka. Spojené Státy Evropské svou teritoriální zaokrouhleností i svou všestranností všech podmínek kulturních i hospodářských mohly by býti dokonalejším a plodnějším útvarem, nežli jen Svaz států slovanských. Evropa takto sjednocená by mohla, tak věřím, otevřít pokroku člověčenstva nové skvělé dráhy. A Slované, jako noví mezinárodní spolutvůrci Evropy, by mohli k těmto novým drahám přispívati svou mezislovanskou spoluprací. Tak se slovanství projeví ve své staré a nejčistší podstatě jako ušlechtilé lidství a tak také Slované splní nejlépe svůj podíl a své poslání v životě přítomnosti. A tak tedy:

Slovanskou spoluprací k slovanské humanitě

— to je slovo, které my Slované máme a můžeme říci a v život uváděti ku prospěchu našeho národa i všech ostatních národů slovanských, ku blahu Evropy a všeholidstva.

ŘEČ REKTORA PROF. DR. MILOŠE WEINGARTA
KE STUDENTSTVU

při immatrikulaci dne 15. prosince 1925.

Cives Academici!

Oslovuji Vás tímto starodávným pozdravem, a chtěl bych tím probuditi ve Vás vědomí a cit, že smysl dnešního slavnostního úředního aktu je v tom, abyste pochopili význam tohoto čestného titulu, abyste slíbili, že ho budete hodni, abyste se odhodlali k tomu, že nejen za studijních let na universitě, nýbrž i vždy potom v životě za každé příležitosti budete jednati tak, aby tento čestný název Vám náležel nejen *formálně*, nýbrž i *vnitřně*.

Stáváte se občany akademickými, občany vysokoškolsky vzdělávanými. Tím se dostáváte do nové společnosti, jejímiž členy jste až dosud nebyli, *do společnosti občanů akademicky vzdělaných*. Stáváte se členy společnosti, která chce a má býti výkvětem národa a státu. Žijeme ovšem v době demokracie, t. j. rovných práv občanů před zákonem. Ale v pojmu *demokracie* není zahrnuta *nivellisace*. Demokracie neznamená, že by všichni občané byli stejně cenní a stejně způsobilí. Vy máte patřiti mezi občany sice demokratického smýšlení, ale vyššího druhu. Dnes nejsou občané akademicky vzdělaní vždy na těch místech, která by jim podle jejich studií a způsobilosti náležela, ani jejich práce není vždy podle své hodnoty v dostatek oceňována. Na Vás bude, abyste postavení akademicky vzdělaných lidí v národě a státě hájili, ale také, abyste je svou vlastní cenou pomáhali *odůvodniti*.

Titul *civis academicus* Vám za druhé dává, kromě tohoto vynikajícího místa v naší dnešní společnosti, *kontinuitu historickou*. Stáváte se nástupci a dědici těch statisíců občanů universitně vzdělaných, kteří již po celá století před Vámi v našem národě žili a pracovali. Dostáváte se do jejich duchovní společnosti. Vzpomeňte jen naší nejstarší university Karlovy, která pracuje již po šesté století a vždy odchovávala také posluchače, přicházející ze Slovenska. Vy tedy nyní se stáváte články tohoto staletého řetězu. Kéz s tímtež citem úcty a vděčnosti, který my chováme dnes ke všem těmto generacím, budou jednou na Vás vzpomínati budoucí pokolení!

Ale titul „*civis academicus*“ Vám dává za třetí také *kontinuitu mezinárodní*. Dostáváte se tím do výkvětu mezinárodní společnosti, dostáváte tím povědomí o duševní souvislosti celého vzdělaného světa. Vašimi duševními bratřími jsou od nynějška vzdělaní lidé u všech národů, a jest jenom na Vás, abyste spolu s nimi pracovali pro dobro vlastního národa i celého lidstva a spolu s nimi pěstovali *solidaritů ducha*.

Tyto čestné výsady Vám ovšem ukládají také *povinnosti*, jejichž plnění máte právě dnes slíbiti: že vždy budete chrániti svou čest, že vždy budete pamětlivi svého stavu, který bych nejlépe nazval „stavem vyššího lidství“. Pamatujte si, že v tom okamžiku, jakmile se dopustíte něčeho, zač se každý dobrý akademický občan má stydět, vnitřně přestanete býti pravými akademickými občany, i když by Vám lidé na venek tento titul nevzali.

Chyby, kterých se tedy máte vystříhati, přystí vlastně všechny z jednoho zdroje: že bývá špatně chápáno to, co je nejdražší výhodou universitního života, totiž „*akademická svoboda*“. Vidíme dnes, v krisích doby poválečné, že ve veřejném životě vůbec svoboda bývá špatně chápána, a to i lidmi dospělými a starými. Myslivá se, že svoboda je tolik, co zvůle, nebo tolik, co násilí. A přece svoboda znamená zkrátka znát meze svých práv i povinností a jimi se řídit tak, aby i druzí stejně tak mohli jednat vůči nám.

Akademická svoboda je jenom aplikací svobody vůbec na život universitní, nemůže to tedy býti nic, co by bylo nadzákonným privilegiem Vaším nad ostatními občany. A tu můžeme říci, že nejčastější příčinou různých nezdarů na universitě bývá, že akademičtí občané jimi postižení nevěděli dobře, co to je akademická svoboda a jak jí užíti. O tom tedy chci promluvit několik slov. Budou to hlavně vzpomínky a rady z mého vlastního života, neboť doba studentských let neleží ještě příliš daleko za mnou, a mnoho se mi v těchto dnech pro Vás vybavilo v mysl, co bych mohl z vlastních studentských let říci Vám pro Vaše studentská léta.

Vy teď prožíváte krisi přechodu. Dospívající tělesně, rostete rychle také duševně, a při tom přicházíte do zcela nového prostředí. Je tedy úplně přirozené, že nové dojmy, na Vás dorážející, vzbuzují ve Vás houfy nových myšlenek a myšlenkový kvas.

Chci tedy mluvit nejprve o *odborné, vědecké stránce* Vašeho nynějšího života. Vy jste přišli nedávno ze střední školy a máte si teď zvykat novému pracovnímu oboru a novým pracovním metodám. Co divného, že na některé z Vás přicházejí krise pochybností? Dostávají se trapné otázky: zda tu jsem na pravém místě? Volil-li jsem dobře fakultu či svůj obor? V těchto pochybnostech bývá po případě přimíšeno též zklamání. Byli jste dříve vzdáleni university a snad jste si ji představovali jinak, než jakou jste ji našli. K Vašemu upokojení Vám říkám, že tyto krise časem přejdou. Jsou vlastně dobrým znamením, svědčíce o tom, že jste začali o své nové práci přemýšlet. Snad u někoho budou ty pochybnosti vážnější, takže skutečně povedou ke změně životního směru: nuže takovou změnu, jeví-li se nutná, vykonati raději hned a neodkládat! Ale jinak Vám doporučuji klid; čas a zvyk mnoho řeší. Analysujte sebe, rozmýšlejte o sobě

a o své zvolené práci, a hlavně, pro toto přemýšlení neodkládejte práci samu!

Ale u snaživých a svědomitých posluchačů vyskytají se i jiné pochybnosti. Při pohledu na spoustu nové práce, která je očekává, vznikají v nich obavy, zda budou moci všem požadavkům vyhovět, zda zможou s úspěchem celou tu rozsáhlou studijní látku. Tyto obavy Vás nemusí lekat. Vzpomeňte si, kolik tisíců a desettisíců lidí před Vámi zможlo úspěšně tytéž úkoly, které čekají Vás. Jako jim, tak i Vám se zdaří složit zkoušky a dosáhnouti způsobilosti. Ale ovšem: s dobrou vůlí a poctivou, vytrvalou prací! Ve veřejném životě našem v prvních letech po vojné objevila se jako jeden z příznaků poválečné duševní churavosti domněnka, že týčhž výhod, ba i více než odbornou kvalifikací a poctivou prací, lze dosáhnouti snáze a rychleji vedlejšími cestami: osobním vlivem, pomocí nějaké mocné organizace, penězi a jinak. Nevěřte tomu! Možná, že se to v těchto neklidných dobách některým lidem podařilo, a sice na čas; to je právě taková svoboda špatně chápaná! Ale oni se s tím časem špatně shledají. Vy už nevěřte těm jejich vedlejším cestám. To je vlastně podvod, a toho Vy nemáte zapotřebí. To dělají jen ti neschopní, kteří by poctivě nedovedli dosáhnouti toho, oč usilují. My však hájime zásadu: *Místo pro schopné!* A já Vám říkám z přesvědčení: *Kdo nepracuje, ať neží!* Jenom staří a nemocní jsou z toho pravidla vyňati.

Pro Vaši práci, kterou tedy s dobrými úmysly začínáte, chci Vám poraditi především to, abyste od počátku hleděli *využití času*. To je omyl, že by se studium mohlo odkládati až na konec, na stadium před zkouškami, a pak že se může za krátko všecko „strhnout“. Vědomosti, v poslední chvíli nakvap do hlavy napané, rychle se zase po zkoušce vykourí, a takový doktor vlastně doopravdy doktorem není. Jenom soustavný a vytrvalý styk s Vaším oborem Vám umožní, že se s ním sžijete, že s ním srostete, a že se Vám Vaše vědomosti stanou trvalým majetkem. Bývá častým zlovykem, že noví posluchači v prvním semestru či celém roce nic nedělají; dokonce to bývá jakousi rozšířenou tradicí, že se první rok, jak zní německý termín, „*probummmluje*“. To je neštěstí! Nemohu Vás před tím dosti varovati. *Ars longa — vita brevis*. Život Vám sotva stačí, abyste vykonali vše, co udělati máte. Čas ve Vašem věku promeškaný vrátí se Vám, ale jenom jako zlý věřitel! Ovšem, vyzývám-li k využití času, nechci Vám tím ukládati, že máte pracovati nějak nesmírně mnoho, snad 12 až 16 hodin denně! Délka pracovní doby sama o sobě nerozhoduje, a také mi neimponuje. Nevěřím, že by člověk vydržel trvale tak dlouho denně pracovati a při tom hodnotně pracovati. Schopnému a dovednému pracovníkovi stačí poměrně nemnoho pracovních hodin denně, a jistě někdo udělá za 4, někdo za 6 hodin více práce, nežli jiný za 8. Ale je třeba *pracovati in-*

tensivně, s plným soustředěním a sebeodevzdáním, ba s napětím duševním. Zvykněte si pracovat *intensivně*!

K takové *intensivní práci* je dobrou pomůckou mít *pracovní program*. Rozvažte si, co vše máte udělat, a co vše chcete udělat, určete si k vykonání toho všeho určitou dobu, a rozvrhněte si své práce do této doby na lhůty. Zvykněte si každou svou práci *terminovati*. Nepochybuji o tom, že se Vám často *nepodaří zachovati tento určený termín a stanovený program*, ale to nevadí. Nikdy se nám nepoštěstí dosáhnouti v životě všeho toho, co bychom chtěli. Ale nestanovíte-li si program a neurčíte-li si termíny, pak vykonáte mnohem méně nebo nic. Cena programů a termínů je právě v tom, že jsou naším svědomím a naším popoháněčem k práci. Vzpomínám při té příležitosti jednoho znamenitého bratislavského studenta z doby před sto lety — mladého Františka Palackého. Palacký si za svých studií ve starém Prešpurku vedl svůj proslavený „Každodenníček“, kde si denně zapisoval, co dělal, co četl, o čem přemýšlel, jak se bavil, a také kolik utratil. Radím Vám, pište si každý svůj zápisník. Nemáme dnes času na to, abychom psali podrobné lyrické a sentimentální deníky, jaké známe z idylických starých časů; ale můžeme si každodenně krátce a věcně zaznamenat, kde jsme byli a co dělali, kolik jsme utratili, co máme vyřídit a co se chystáme udělat. Dělam to již skoro od studentských let. Tak Vám časem vyroste bezděčně kronika Vašeho života. Ale co více: prohlížení těchto zápisníků po týdnech, po měsících zpět bude Vám velmi poučné: uvidíte, co jste udělali a co jste chtěli udělat. Uvidíte tím, jaký je rozdíl mezi plánem a skutečností, a to Vás příště naučí lépe počítati. A tak budete mít sebe samy jako svého vlastního učitele nad sebou.

Jiná stránka Vašeho odborného studia, proti které se z titulu akademické svobody často hřešívá, je čistě školská. Páni posluchači cítivají se povýšení nad tím, aby ještě pravidelně chodili do školy, a slýchám, že na př. pp. právníci v I. roce nenaplníují tuto místnost denně tak, jako je plná dnes. *Studium in absentia* je staré zlo universitního života. Myslívá se, že přece vše nebo skoro vše, čeho je potřebí ke zkouškám, je obsaženo v tištěných knihách nebo v lithografovaných arších, takže už není potřeba choditi poslouchat. Je pravda, že mnoho si můžete přečísti, ale je třeba *uměti čísti*! Zejména Vy, kteří k universitní práci teprve přicházíte, ještě se v tom příliš nevyznáte. Čísti, to je veliké umění, a leckdo se tomu za celý život pořádně nenaučí. Nejde jen o to, že se máte dověděti odborné poznatky, ale Vy máte si především osvojiti metody své vědy, a neklamejte se, to Vám žádná kniha dáti nemůže, to Vám dá jen živé slovo a výchovná praxe Vašich učitelů.

Konečně je pro Vás universitní život velmi důležité, abyste všichni složili všechny *zkoušky*, a abyste je složili *suo tempore*,

v pravý a předepsaný čas, t. j. v nejkratších možných termínech. Z toho ovšem vyjímám ty z Vás, kteří se snad při studiích musí živiti nějakým úředním nebo jiným povoláním. Ti opravdu mají co dělat, aby svého cíle včas dosáhli, ale při pevné vůli se jim to také podaří. Povoláním nemyslím kondice, které snad mnozí z Vás dávají. Kondice jsou nutné zlo našeho studentského života, poněvadž naši studenti jsou většinou chudí; ale ty Vás tolik nevyčerpají. Nuže hleďte, abyste každý byl hotov se svými zkouškami ve 23—24 letech svého věku a abyste šli hned potom jako hotový člověk do života. Varujte se „věčných studentů“, kteří své zkoušky nikdy nesloží, a „starých studentů“ omšelých semestrů. Škoda každého roku, který nepotřebně ztratíte. Tím ochudíte samy sebe a zkracujete svůj život. Přírodu neošidíte.

Ale nechci mluvit jen o Vaší odborné a vědecké činnosti. Není jenom věda na světě. A tu Vám kladu požadavek, abyste se snažili o víc, než jenom složití své zkoušky a dosáhnouti kvalifikace, která Vám umožní živobytí nebo i výdělečnou činnost. *Prál bych si, aby každý doktor byl také intelligent.* To zní na pohled směšně. Ale znám doktory, ba i učené lidi, které bych nenazval *intelligenty*. Co to je „*intelligent*“? *Homo, qui intelligit.* To je člověk, který něčemu rozumí, nejenom něco z paměti ví. To je člověk, který především rozumí svému oboru, ale také který se snaží rozumět životu. A tuto schopnost porozumění nedá jenom jednostranné vědění. Jednostranné vědění čistě odborné může člověka nebezpečně zmechanizovat. Vy však máte ze sebe vytvářeti *harmonického člověka*, souměrně vyvinutou duši, která, i když se nerovná ztracenému antickému ideálu kalokagathie, aspoň se mu blíží, pokud to naše životní podmínky dovolují. A tuto duševní souměrnost, a z ní vyplývající schopnost porozumění Vám dá něco, co označím slovem na pohled prázdným: to bude Vaše *kulturnost*. Kulturnosti rozumím schopnost zajímatí se s porozuměním také o jiné stránky života, než je mé vlastní odborné povolání, a i po těchto stránkách sledovati život lidský s vytrvalou láskou. Získejte a uchovejte si pro vždy tuto duševní svěžest, zajímatí se o to, co je veliké a krásné.

Které jsou k tomu pomůcky? Především *láska ke knize*. Čtete vytrvale. Dnes to bývá rozšířený zjev, že leckdo přestane čísti, když už ho k tomu střední škola nenuťí, takže se mu potom znalost literatury končí maturitou — nepočítajíc noviny a týdeníky. Některý vážný pracovník by se Vám třeba vysmál, kdybyste mu řekli, že by si měl vzít každý měsíc aspoň na jeden večer do ruky knihu veršů; vždyť básničky prý jsou psány jen pro chlapce a děvčata. To je škoda, že je taková pustota duševní

na světě. Čtete hodně, ale vybírejte si četbu. Není vzdělaný ten, kdo shltal mnoho knih povrchně. Není ještě vzdělaný ten, kdo zná ty knížky, které jsou právě nejčerstvější a zrovna v módě. Dnešní literatura nejen u nás, ale v celém světě, je ve stadiu hledání; prožíváme zase jednou přelom dob a přípravu nové kulturní periody. Proto časové plody literární mají do sebe mnoho efemerního. Mezi efemerami nenajdete pro sebe velkých učitelů. Jsem přesvědčen, že jeden z důvodů, proč naši velcí buditelé dospěli k takové duševní síle, byl ten, že čtli především velké autory, jak o tom svědčí jejich zápisky a korespondence. Vybírejte si tedy také Vy jen velké duchy za své literární spolubesedníky. Goethe, Shakespeare, Molière, Puškin, Turgeněv, Gončarov, Tolstoj, Dostojevskij, Mickiewicz, Březina — to budiž Vaše literární měřítko a Váš literární podklad. Z moderních snad především Shaw a Rolland. Čtete bibli — neboť také ona, a především ona, patří do světové literatury. Čtete *memoiry* a *životopisy* velkých mužů více než romány! Již z toho vidíte, že Vám doporučuji při výběru četby hledisko mezinárodní, světové. Odmítněte literární provinciálnost. Pamatujte, že uzavřenost ochuzuje. Isolujete-li se ve své malé světnici a připravujete-li se tak o volnou výměnu světových myšlenkových statků, sami se ochudíte. Žádná, sebe větší literatura jediného národa neobsahuje všechno. Jenom všestranným rozhledem se vyvine celý člověk.

Je to smutné, že akademická mládež nyní zanedbává *hudbu*. A přece hudba je to nejlepší, co máme v našem národě. K pochopení hudby je důležitou pomůckou být sám výkonným hudebníkem. Kolik z Vás umí pořádně hrát na některý hudební nástroj? Kolik z Vás je vycvičených zpěváků? Kde jsou studentské orchestry a studentské pěvecké kroužky, které kdysi u nás — ještě před 60—50 lety — tak kvetly a podporovaly společenskou družnost? Hudbou ovšem myslím jenom skutečnou hudbu, nikoli to šumaření, které velké části obecnstva a také studentstva stačí ve veřejných místnostech. Mezi takovou a skutečnou hudbou je bytostný rozdíl. Neumím si představit, že by vzdělaný člověk — doktor! — nedovedl s porozuměním prožívat Beethovena či Wagnera, že by Smetana nebyl podstatnou složkou jeho duše. Jsou, bohužel, takoví lidé; znám je. Ale to je barbarství, to není intelligence, byť i při tom byla učenost sebe větší.

A mluvím dále pro sledování *výtvarných umění*. Tu nepostačí někdy se podívat na několik nahodilých reprodukcí a potom pronášeti prázdné fráse. Je třeba si vycvičit oko a vnímací schopnost, je třeba šlechtit svůj vkus, a k tomu je nejlépe studovat dějiny výtvarných umění. Zde v Bratislavě nemáte obrazové galerie; prohlížejte tedy soustavně aspoň naše seriózní publikace o dějinách výtvarných umění, a jakmile se podíváte do

některého velkého kulturního města za hranicemi, studujte tam především galerie a architektonické památky.

V umění nehledejte jen krásu, hledejte také ideu. Vychovávejte se k *filosofickému nazírání* na své povolání i na život. Studujte dějiny filosofie. Vyberte si aspoň jednoho filosofa, kterého pomalu pročtete a promyslíte. Volte podle vlastních náklonností. Pročtete pomalu některé menší dějiny filosofie a systematický přehled filosofie, i když byste toho snad nepotřebovali ke zkouškám. Snažte se tvořit si svůj vlastní názor na svět a varujte se rozšířené lhostejnosti a netečnosti k filosofickým otázkám. Neříkám Vám, jaký či který má být Váš světový názor, žádná filosofie se dosud neosvědčila universálně platnou. Dobové i individuální podmínky jsou rozmanité a mohou vést k rozmanitým názorům. Ale mějte vždy tuto možnost rozdílu na paměti. Nebud'te neomylníckými a nevylučujte možnost revise svých názorů. Bud'te snášliví k myšlenkám jiných lidí a tím i k lidem vůbec. Snášlivost je vlastně věc slušnosti! Především pak taktu a pozornosti vyžaduje Váš *poměr k náboženství*. Nemluvím proti žádnému pozitivnímu náboženství a proti žádné církvi. Vždycky bych si rozmyslil pronášení o těchto věcech takové paušální odsudky, jaké bývají v módě mezi t. zv. pokrokovou částí studentstva a studované veřejnosti. Mluvím z přesvědčení jenom proti náboženské lhostejnosti a proti náboženskému cynismu, které jsou tolik rozšířeny. Nechci Vám předpisovat, jak máte upravit svůj poměr k náboženským otázkám: to je věc Vašeho vnitřního vývoje a Vašeho svědomí. Pro svou osobu myslím, že jistý základ ducha křesťanského je i dnes, a právě dnes, velmi dobrý i studovanému člověku, zejména pro jeho morálku.

Filosofické obory, zvláště sociologie, Vás povedou k tomu, abyste se vůbec zajímali o myšlenkové proudy a naléhavé *otáčky přítomného veřejného života*. Sledujte je, i když snad jsou vzdáleny Vašeho speciálního odboru. Vždyť Vy se jednou máte stát, ať už jako úředníci či advokáti a notáři, ať jako lékaři či profesori — organizátory veřejného života. Přivede-li Vás osud do venkovských měst, do těch zanedbaných měst a městeček slovenských, budou se především na Vás upíratí oči, abyste poradili v otázkách kulturních, sociálních, ba i hospodářských. K tomu byste se měli připravovati. Proč by Vás neměl zajímat na př. problém sice Vám odborně vzdálený, ale tak důležitý problém regulace vodních sil a s tím souvisící elektrisace Slovenska, kteráž by zde jednou mohla převrátit nynější životní podmínky?

O těchto veřejných otázkách budete se dovídati asi nejprve z novin. Čtení novin je dnes věc ovšem nezbytná. Ale přeceňuje se a u nás se mu věnuje příliš mnoho času, hlavně při tom nekonečném vysedávání v kavárnách. Vždyť přece mnoho zpráv přejímají jedny noviny z druhých a z tiskových kanceláří, a v tom ostatku zbývá mnoho plevy, efemerních, denních zájmů či dokonce nevkusné senzacnosti nebo politikářského štvání.

Maně se člověk ptá, kdo je tímto stavem více vinen, zda noviny samy či čtenáři? Přílišné vysedávání při novinách, které jsou mnohým jedinou četbou, otupuje paměť a zatemňuje soudnost. O veřejných otázkách, které se v novinách přetřásají, hleďte se informovat také z odbornějších pramenů, z odborných spisů a časopisů. Čtenáři jediných novin mají klapky na očích.

Věci novinářské nás vedou k důležité a choulostivé otázce, jaký má býti Váš *poměr k politice*. Myslím, že především spíše theoretický než praktický. Vy ještě nemůžete mít ten přehled o politických věcech, abyste si hned sami o tom mohli tvořit svůj vlastní úsudek. A bezmyšlenkovitě přijímáte, co se Vám předloží, to přece není důstojné studovaného člověka. Buďte tedy opatrní. Vašeho mladistvého temperamentu budou možná někteří lidé využívat k tomu, aby Vás strhli pro své cíle. Učte se tedy čísti (a poslouchati) vše „mezi řádky“! Ostatně se nemusím šířiti o politických věcech: máte o nich znamenitého rádce. Je to Masarykova brožurka „Student a politika“ (2. vyd. v Praze 1923, nákl. Ústř. studentského knihkupectví). Tu si pročtěte především. A hned potom Masarykovu „Světovou revoluci“. V jeho duchu pravím: pozorovat, studovat a vytvářet si vlastní kritický úsudek.

Ke zbystření Vaší soudnosti a k rozšíření Vašeho obzoru povede nedocenitelná pomůcka, totiž *cesty*. *Cesty jsou okná do duše*. Je pověra, že cestování je drahé a že je tedy jen pro bohaté. Právě studenti umějí, když chtějí, cestovat neuvěřitelně lacino. Trochu nepohodlí a námahy patří k věci. Každé letní prázdniny vykonejte jednu cestu. V cestování si pěstujte nějaký systém: postupně si doplňujte znalost vlastního státu, navštěvujte různé části vlasti, Vám dosud neznámé, třeba jen kratšími turistickými výlety, ale stejně trvale pěstujte cestování za hranice. Již půlměsíční pobyt v cizí zemi, ovšem intenzivní studijní pobyt, s otevřenýma očima a ušima, Vám poví i o ní i o Vaší vlastní zemi víc nežli celoroční četba. Všecko pozorujte a srovnávejte, nejen věci z Vašeho vlastního oboru.

Cesty nejlépe podporují *znalost živých jazyků*. To je velká bolest slovenského studentstva, že jsou mezi ním tak málo rozšířeny jazykové znalosti. To je zase věc, která nemusí státí mnoho peněz. Na všech vysokých školách máte laciné lektorské kursy živých jazyků a mnoho můžete vykonati i cestou samouka. Nebudete-li mít hned zběhlost plynně hovořit i cizím jazykem, bude Vám aspoň velmi na pomoc, budete-li cizím jazykem dobře čísti, zejména ovšem čísti odborné knihy. Každý z Vás má znáti nejméně dva živé jazyky kromě vlastního. Ve volbě těchto jazyků se mohou uplatniti osobní záliba a odborné zřetele. Jsem toho názoru, že především máte znáti německý. Žádná nechut k němčině či k Němcům nezastře skutečnosti, že v tomto jazyku existuje pro všechny obory universitního studia znamenitá odborná literatura, skvěle orga-

nisovaná. A nezapomínejte, že němčina je jazyk důležité menšiny našeho státu, a našich sousedů. Na Slovensku z týchž důvodů nemůže se úplně zanedbávat ani *maďarština*, i při nynějších změnách poměrů. Ale ovšem stejně důležité je, abyste znali aspoň jeden jazyk západoevropský, *francétinu* nebo *angličtinu*, ne-li oba. Dnes roste také význam *italštiny*. A konečně jako Slované máte znáti aspoň jeden jazyk *slovanský*. Vždyť *polština* a *ruština* (maloruština) jsou vlastně také jazyky našeho státu a se světem jihoslovanským nás spojují četné svazky. Vidíte, že s počtem dvou jazyků ani dobře nevystačíme. Ale to je nezměnitelná nevýhoda malých národů, zvláště slovanských, že na jazykové znalosti musí vynaložiti více nežli příslušníci národů velkých. *Kolik jazyků známe, tolikrát žijeme.*

S cestami souvisí také *tělesná stránka* Vašeho života. O té nemusím mnoho mluvit, protože té dnešní mládež věnuje celkem dosti pozornosti. Ba někdy upadá do opačného extrému, nežli kterým jsme hřešili my: za našich studijních let se výcvik těla ještě dosti zanedbával, dnes se zase přepíná. Nicméně nynější zájem studentstva o sport a tělocvik je v podstatě zjev zdravý jakožto vyvážení škodlivosti sedavého knižního života. Ale je tu také jedno nedorozumění: *rekordmanství ve sportu*. Váš sport má Vám sloužiti k osvěžení, k otužení a k zesílení těla, ale ne k vybičování Vašich sil za účelem někoho „přebíti“. To je posilování ješitnosti a škoda na zdraví — tedy pravý opak zamýšleného účinku.

A důležitější nežli mistrovství v tom či onom sportu je *rozumná životospřáva*. V překypující hojnosti svých svěžích sil bývá mládež sváděna k plýtvání jimi. Myslím na noční život, studentské pitky, honosivé „přebornictví“ v kouření. Pamatujte si, že jenom vyspalý mozek, nezakouřený a nezapařený alkoholem, dobře pracuje. A nebojím se připomenouti i ten nejchoulostivější bod: studentskou erotiku a vůbec sexuální život. Rozumí se, že v těchto všech věcech přísný mravokárce už předem ztratil půdu u mládeže. Ale nekážu askesi; neříkám Vám, že se máte trvale a na vždycky zříkati krásných darů života. Ale ovšem máte si osvojiti nejkrásnější starořeckou ctnost *sófrósyne*, „uměřenost“, míru ve všem. V těchto věcech je život před Vámi ještě vždycky dosti dlouhý a více Vám později dá, nežli dnes slibuje. Budete mi asi rozumět, když Vám krátce řeknu: *šetřit a počkat!*

To je asi vše, co jsem Vám chtěl dnes říci na celou cestu do Vašeho universitního studia. Někdo mi možná řekne: mnoho slov jsme slyšeli a mnoho moudrých rad přijali, ale kde máme na to vše vzít čas a síly? Věřím, že při rozvaze a dobré vůli můžete uskutečnit mnoho z toho, co bylo řečeno. Ne-li vše, aspoň většinu. Někdo více, někdo méně — každý podle svých možností a schopností, a ty jsou i mezi Vámi různé. Nicméně mnoho se Vám podaří, budete-li chtít. Pozoroval jsem doklady toho v živé skutečnosti kolem sebe. Ostatně je třeba vždy chtít spíše více udělati nežli méně. Napínání tuží. Člověk roste se svými úkoly.

A konečně nezapomínejte, že Vy všichni máte jeden zázračný prostředek k uskutečnění všech těch plánů: je to V a š e m l á d í. Vy prožíváte nyní nejkrásnější dobu svého života: dospíváte tělesně a rychle rostete duševně. Ve Vašich letech, v těch universitních pěti letech, je duch nejsvěžejší, paměť ještě pružná a bohatá, mysl čerstvá. Vy sami si to ani neuvědomujete, jak úžasně rychle se měníte a dospíváte. Když si po letech člověk vzpomíná na svá universitní léta, ani nevěří, co všechno a za jak krátkou dobu mohl vykonati, využíval-li náležitě svého času a svých sil. V a š e m l á d í b u d i ž t e d y V a š í m r o z - v o j e m. Jak to napsal před lety náš zapadlý básník (Fr. Doucha):

„Jen jednou tihne luhem života
mladistvá doba jara, osvěženým,
čarovným krokem čile stoupajíc...“

Nuže:

Pracujte — a důvěřujte!

OBSAH.

	Strana
Zpráva odstupujícího rektora prof. JUDr. Karla Laštovky o stud. roce 1924/5	1
Rector Magnificus prof. PhDr. Miloš Weingart. Životopis	21
Proslov rektora prof. Dra. Miloše Weingarta při installaci	23
Prejavy zástupců studentstva	30
<i>Miloš Weingart</i> : Slovanská vzájemnost v minulosti a přítomnosti (inaugurační přednáška)	35
Řeč rektora prof. Dra. Miloše Weingarta ke studentstvu při immatri- kulaci	51

PŘÍLOHY.

	U strany
Mapka Slovenska s vyznačením přednáškové činnosti Extense univer- sity Komenského	16
Podobizna rektora prof. Weingarta (foto Horn, Bratislava)	32
<i>J. L. Bella</i> : Slavnostní sbor k installaci universitního rektora (partitura)	na konci

TABLE DES MATIÈRES.

	Pages
Rapport sur l'année scolaire 1924/5, par le recteur sortant, Karel Laštovka, professeur à la Faculté de droit.....	1
Biographie du recteur, Miloš Weingart, professeur à la Faculté de philosophie	21
Allocution du recteur, Miloš Weingart, à l'occasion de son installation	23
Allocutions des représentants des étudiants.....	30
<i>Miloš Weingart</i> : La coopération slave dans le passé et dans le présent (conférence inaugurale)	35
Discours adressé aux étudiants par le recteur, Miloš Weingart, à l'occasion de l'immatriculation	51

ANNEXES.

Carte de la Slovaquie, avec indication du mouvement des conférences organisées par l'Extension de l'Université Komenský	16
Portrait du recteur, Miloš Weingart (photographie)	32
<i>J. L. Bella</i> : Chouer solennel pour l'installation du recteur de l'Université (partition)	dern. pages

SBOR K INŠTALÁCII REKTORA.

Allegro energico.

J. L. Bella (1925).

TENOR I. Dnes al - ma ma - ter svia - tok má, svia - tok má, svia - tok má,
 II. Dnes al - ma ma - ter svia - tok má, svia - tok má,
 BAS I. Dnes al - ma ma - ter svia - tok má,
 II. Dnes al - ma ma - ter

a pie - seň sa tu o - zý - va, o - zý - va,
 svia - tok má, a pie - seň sa tu o - zý - va,
 svia - tok má, svia - tok má, a pie - seň sa tu
 svia - tok má, svia - tok má, svia - tok má, a

o - zý - va, o - zý - va, o - zý - va, o - zý - va
 o - zý - va, o - zý - va, o - zý - va, o - zý - va
 o - zý - va, o - zý - va, o - zý - va, o - zý - va
 pie - seň sa tu o - zý - va, o - zý - va, o - zý - va

Lento *p* na vod - cu čest' a chvá - lu.
 na vod - cu čest' a chvá - lu.
 na vod - cu čest' a chvá - lu.
 na vod - cu čest' a chvá - lu.
 na vod - cu čest' a chvá - lu.

ved' Ty vzo - rom žia - ri - v ým, žia - ri - v ým, žia - ri - v ým

ved' Ty vzo - rom žia - ri - v ým, žia - ri - v ým, žia - ri - v ým,

ved' Ty vzo - rom žia - ri - v ým,

ved' Ty vzo - rom

tiež mlá - dež s du - chom o - hni - v ým, o - hni - v ým,

žia - ri - v ým tiež mlá - dež s du - chom o - hni - v ým,

žia - ri - v ým, žia - ri - v ým tiež mlá - dež s du - chom

žia - ri - v ým, žia - ri - v ým, žia - ri - v ým tiež

o - hni - v ým, o - hni - v ým, o - hni - v ým, o - hni - v ým

o - hni - v ým, o - hni - v ým, o - hni - v ým, o - hni - v ým

o - hni - v ým, o - hni - v ým, o - hni - v ým, o - hni - v ým

mlá - dež s du - chom o - hni - v ým, o - hni - v ým, o - hni - v ým

Lento *p* Tempo I. *ff*

pre na - še - j vla - sti slá - vu

pre na - še - j vla - sti slá - vu

pre na - še - j vla - sti slá - vu

pre na - še - j vla - sti slá - vu